

Kulttuuri ja luova talous yhteiskunnan rakentajina Afrikassa – Kohti Afrikan unionin ja Euroopan unionin ihmislähtöisen kumppanuuden vahvistamista

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:33

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:33

Kulttuuri ja luova talous yhteiskunnan rakentajina Afrikassa – Kohti Afrikan unionin ja Euroopan unionin ihmislähtöisen kumppanuuden vahvistamista

Aroalho Sari

Opetus- ja kulttuuriministeriö, Kulttuuri- ja taidepolitiikan osasto, 2020

Opetus- ja kulttuuriministeriölle 4.11.2020 luovutettu raportti

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN PDF: 978-952-263-848-9

Kuvat: Aroalho Sari

Taitto: Aroalho Sari

Helsinki 2020

Kuvailulehti

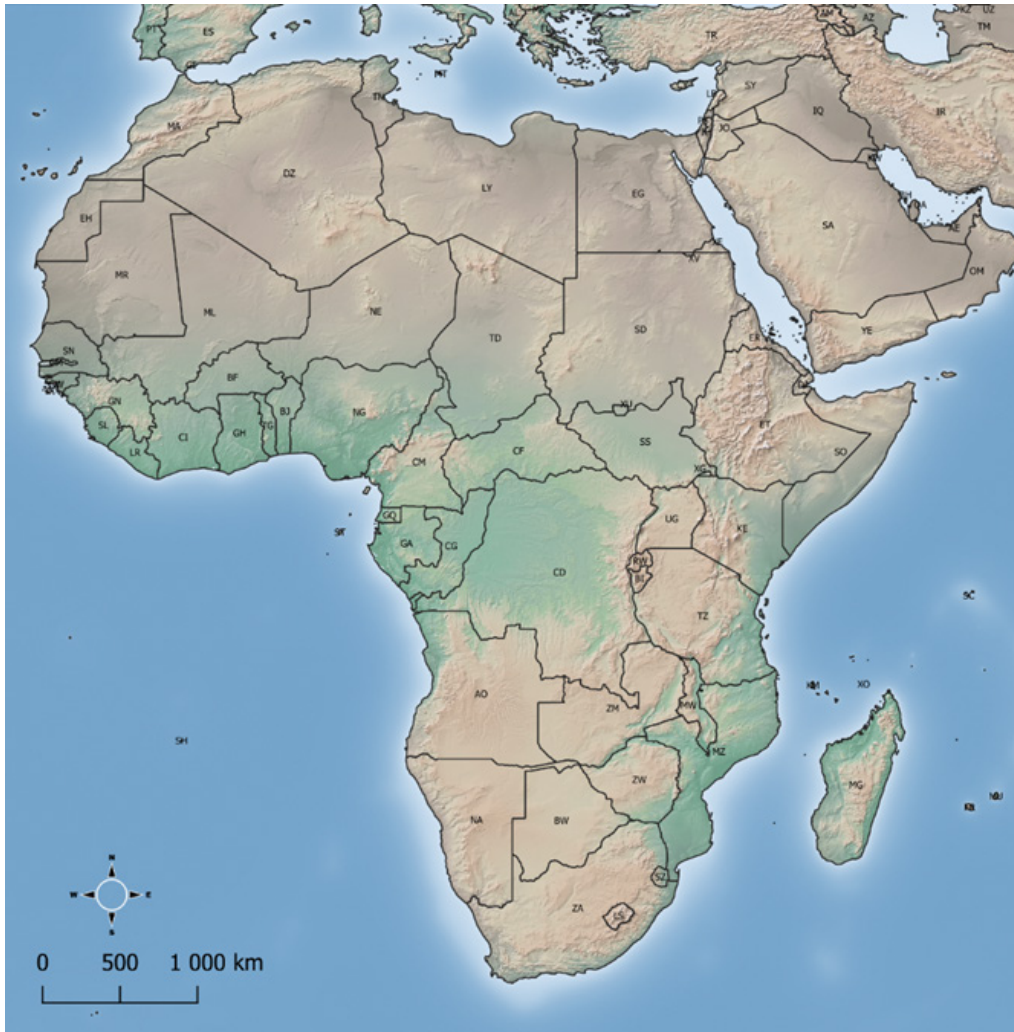
Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö		11.12.2020
Tekijät	Aroalho Sari		
Julkaisun nimi	Kulttuuri ja luova talous yhteiskunnan rakentajina Afrikassa — Kohti Afrikan unionin ja Euroopan unionin ihmislähtöisen kumppanuuden vahvistamista		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:33		
Diaari/hankenumero		Teema	Kulttuuri
ISBN PDF	978-952-263-848-9	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-848-9		
Sivumäärä	123	Kieli	suomi
Asiasanat	kulttuuri, luova talous, Afrika, EU, yhteiskunnallinen muutos, afrikkalaisuus, kumppanuus- ja yhteistyösopimukset		
Tiivistelmä <p>Afrika on tulevaisuuden maanosa. Euroopan unionin Afrika-strategia on kumppanuusehdotus Afrikan unionille (AU). AU:n Agenda 2063:ssa ihmisten vuorovaikutuksella ja kulttuurilla on tärkeä merkitys. Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Agendassa 2030:ssa kulttuuri on tunnistettu kestävä kehityksen tukipylvääksi, sillä mikään kehitys ei ole kestävää, jos kulttuuria ei huomioida. YK:n yleiskokouksessa vuonna 2019 julistettiin vuosi 2021 kestävä kehityksen kansainväliseksi luovan talouden vuodeksi.</p> <p>Kahdeksaa Afrikan kohdevaltiota analysoimalla vielä syventyi näkemys, miten taide ja kulttuuri lisäävät keskinäistä ymmärrystä, vahvistavat vuorovaikutusta, ovat perustana osaamisen kehittämisessä sekä rakentavat kestävämpää pohjaa yhteiskunnassa. Kulttuurin toimiala ja luova talous ovat yksi Afrikan tulevaisuuden lupaavimmista aloista, joka työllistää etenkin nuoria. Alan kasvumahdollisuudet ja potentiaali (ml. digitalisaatio) ovat merkittävät, kunhan ne osataan tunnistaa ja niitä kestävästi edistää.</p> <p>Niin EU:n kuin Suomen Afrika-strategiatyössä ja kumppanuuksissa keskeistä on lisätä ymmärrystä ja osaamista maanosan valtavasta kulttuurisesta monimuotoisuudesta. Kulttuuri ja luova talous on nähtävä entistä enemmän yhteiskunnan uudistajana ja rakentajina ja tähän on panostettava pitkäjänteisesti ja läpileikkaavasti EU:n ja Suomen Afrika-toimissa.</p> <p>Kaiken pitää perustua <i>harambee'hen</i>, joka on swahilia ja tarkoittaa yhteen hiileen puhaltamista.</p>			
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet		11.12.2020
Författare	Aroalho Sari		
Publikationens titel	Kultur och kreativ ekonomi som samhällsbyggare i Afrika – På väg mot ett starkare människoorienterat partnerskap mellan Afrikanska unionen och Europeiska unionen		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2020:33		
Diarie- /projektnummer		Tema	Kultur
ISBN PDF	978-952-263-848-9	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-848-9		
Sidantal	123	Språk	finska
Nyckelord	kultur, kreativ ekonomi, Afrika, EU, samhällsförändring, afrikanskhet, partnerskaps- och samarbetsavtal		
Referat <p>Afrika är framtidens kontinent. Europeiska unionens Afrikastrategi är ett erbjudande om partnerskap för Afrikanska unionen (AU). I Afrikanska unionens Agenda 2063 har interaktionen mellan människor och kulturen en stor betydelse. I Förenta nationernas Agenda 2030 har kulturen identifierats som en stödpelare för hållbar utveckling, eftersom ingen utveckling är hållbar om inte kulturen beaktas. Vid FN:s generalförsamling 2019 utropades 2021 till internationella året för kreativ ekonomi inom hållbar utveckling.</p> <p>I en analys av åtta målländer i Afrika fördjupades uppfattningen om hur konst och kultur ökar den ömsesidiga förståelsen, stärker interaktionen, är en grund för kompetensutveckling samt bygger en hållbarare grund för samhället. Kultursektorn och kreativ ekonomi är en av de mest lovande branscherna med tanke på Afrikas framtid och den sysselsätter framförallt de unga. Tillväxtpotentialerna och potentialen (inklusive digitalisering) i branschen är betydande, om de kan identifieras och främjas på ett hållbart sätt.</p> <p>Det viktigaste i EU:s och Finlands strategiarbete gällande Afrika och i partnerskapen är att öka förståelsen av och kompetensen i den stora kulturella mångfalden på kontinenten. Kultur och kreativ ekonomi bör i högre grad ses som en samhällsreformerande och samhällsbyggande faktor. Det bör ske långsiktiga och genomgripande satsningar på området i EU:s och Finlands Afrikapolitik.</p> <p>Allt ska vara grundat i <i>harambee</i>, det är swahili och betyder att alla drar åt samma håll.</p>			
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture		11 December 2020
Authors	Aroalho Sari		
Title of publication	Culture and creative economy as builders of society in Africa – Towards a stronger people-to-people partnership between the African Union and European Union		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2020:33		
Register number		Subject	Culture
ISBN PDF	978-952-263-848-9	ISSN PDF	1799-0351
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-848-9		
Pages	123	Language	Finnish
Keywords	culture, creative economy, Africa, EU, societal change, Africanity, partnership and cooperation agreements		
Abstract <p>Africa is the continent of the future. The Strategy with Africa of the European Union and Finland is a partnership proposal to the African Union (AU). Human interaction and culture have a key role in the AU's Agenda 2063. In the 2030 Agenda of the United Nations (UN) culture has been recognised as one of the cornerstones of sustainable development, because no development is sustainable without considering culture. In 2019 the UN General Assembly declared 2021 as the International Year of Creative Economy for Sustainable Development.</p> <p>The analysis of eight case countries in Africa gave us an even deeper understanding of how art and culture can enhance mutual understanding, strengthen interaction, lay the foundation for competence building, and build a more sustainable groundwork for society. The culture sector and creative economy are among the most promising sectors in Africa that provide employment opportunities especially for the young. The sector has remarkable growth opportunities and potential (including digitalisation), provided that these are recognised and promoted in a sustainable manner.</p> <p>The key issues in the work on the Strategy with Africa and partnerships of both the EU and Finland is to enhance the understanding of the enormous cultural diversity of the continent and expertise on this. Culture and creative economy should be seen even more as the drivers in renewing and building societies, and a long-term, cross-cutting focus on this is needed in all action of the EU and Finland related to Africa.</p> <p>Everything must be based on '<i>harambee</i>', which is Swahili and means 'let us all pull together'.</p>			
Publisher	Ministry of Education and Culture		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Kuva 1. Afrikka. © Sari Aroalho

Sisältö

Esipuhe.....	6
1 EU:n, YK:n ja AU:n tarkasteluviitekehys	11
1.1 Euroopan unionin Afrikka-strategia	11
1.2 Yhdistyneet kansakunnat	14
1.2.1 Agenda 2030 — Kestävän kehityksen tavoitteet	14
1.2.2 Unesco kulttuurin edistäjänä	16
1.2.3 UNCTAD luova talous –ohjelma	18
1.2.4 WIPO ja IGC-komitea	19
1.3 Afrikan unionin Agenda 2063	20
1.4 Suomi EU:n Afrikka-strategian edistäjänä	23
2 Afrikan maanosan moninainen kulttuuri	25
2.1 Kansat, kielet uskonnot ja arvot: yleiskatsaus	25
2.2 Yhteiskunnallinen muutos	30
2.2.1 Demografinen muutos	32
2.2.2 Vihreä siirtymä ja energiansaanti	32
2.2.3 Digitalisaatio	34
2.2.4 Kestävä kasvu ja työpaikat	36
2.2.5 Rauha, turva ja hyvä hallinto	38
2.2.6 Muuttoliike ja liikkuvuus	40
3 Kulttuurin ja luovan talouden tarkastelu kahdeksassa Afrikan kohdevaltiossa	42
3.1 Tarkasteluviitekehys	42
3.2 Etelä-Afrikka	44
3.2.1 Yleistietoa	44
3.2.2 Monipuolisen mosaiikin hyödyntäminen	48
3.3 Kenia	51
3.3.1 Yleistietoa	51
3.3.2 Piisavanni ja kulttuuri	55
3.4 Nigeria	60
3.4.1 Yleistietoa	60
3.4.2 Nollywood suunnannäyttäjänä	67
3.5 Senegal	71
3.5.1 Yleistietoa	71
3.5.2 Kulttuuri kehityssuunnitelmassa	75

3.6	Namibia	80
3.6.1	Yleistietoa	80
3.6.2	Kulttuurikehityksen indikaattorit	84
3.7	Marokko	89
3.7.1	Yleistietoa	89
3.7.2	Kulttuuri kasvun ja kehityksen vipuna	94
3.8	Benin	97
3.8.1	Yleistietoa	97
3.8.2	Vaateteollisuuden potentiaali	102
3.9	Etiopia	104
3.9.1	Yleistietoa	104
3.9.2	Miljoona luovien alojen työpaikkaa	110
4	Johtopäätökset	116
	Lähteet	119

ESIPUHE

Kolmen kuukauden korkeakouluharjoitteluni aikana opetus- ja kulttuuriministeriössä pääsin työskentelemään ajankohtaisten Afrikka-strategiaan liittyvien asioiden parissa. Afrikka-strategia on Euroopan unionin ehdottama kumppanuusehdotus Afrikan unionille. Strategiassa on esillä tiivis kokonaisvaltainen kumppanuussopimus viiden keskeisen teeman osalta, joissa kulttuuria tulisi tarkastella läpileikkaavasti. Teemat ovat vihreä siirtymä ja energiansaanti, digitaalinen siirtymä, kestävä kasvu ja työpaikat, rauha ja hyvä hallintotapa sekä muuttoliike ja liikkuvuus.

Afrikka on tulevaisuuden maanosa, joka on herättänyt globaalilla tasolla suurta mielenkiintoa viime vuosien aikana. Viime vuosina useat valtiot ovat investoineet Afrikkaan ja luoneet uusia kumppanuussuhteita Afrikan valtioiden kanssa.

Kumppanuussuhteiden tulisi perustua osapuolten yhteisiin intresseihin, ystävyyteen, luottamukseen sekä yhdessä tekemiseen. Afrikan valtioiden kanssa kumppanuutta tulisikin lähteä rakentamaan ruohonjuuritasolta asti ihmisten välisestä kumppanuudesta, ja ottaa oppia kolonialistisen historian virheistä.

Afrikkaan on jäänyt arvet kolonialismista, ja haavoja parannetaan yhä. Historian tieto, nykypäivän tieto ja tulevaisuuden suunnitelmat ovat tärkeitä elementtejä kumppanuussuhteissa.

Maanosan moninainen kulttuuri tekee Afrikasta ainutlaatuisen kumppanin. Maanosassa on tuhansia paikalliskulttuureja, jotka eivät noudata valtioiden rajoja, vaan ulottuvat niiden yli. Jokainen kulttuuri on ainutlaatuinen, tärkeä kokonaisuus, joka rikastuttaa aluetta.

Luovassa taloudessa on Afrikassa merkittävä kulttuurinen potentiaali. Hyödyntämällä tätä, Afrikan valtiot voivat kehittää itseään eteenpäin varmistaen kestävä kehityksen.

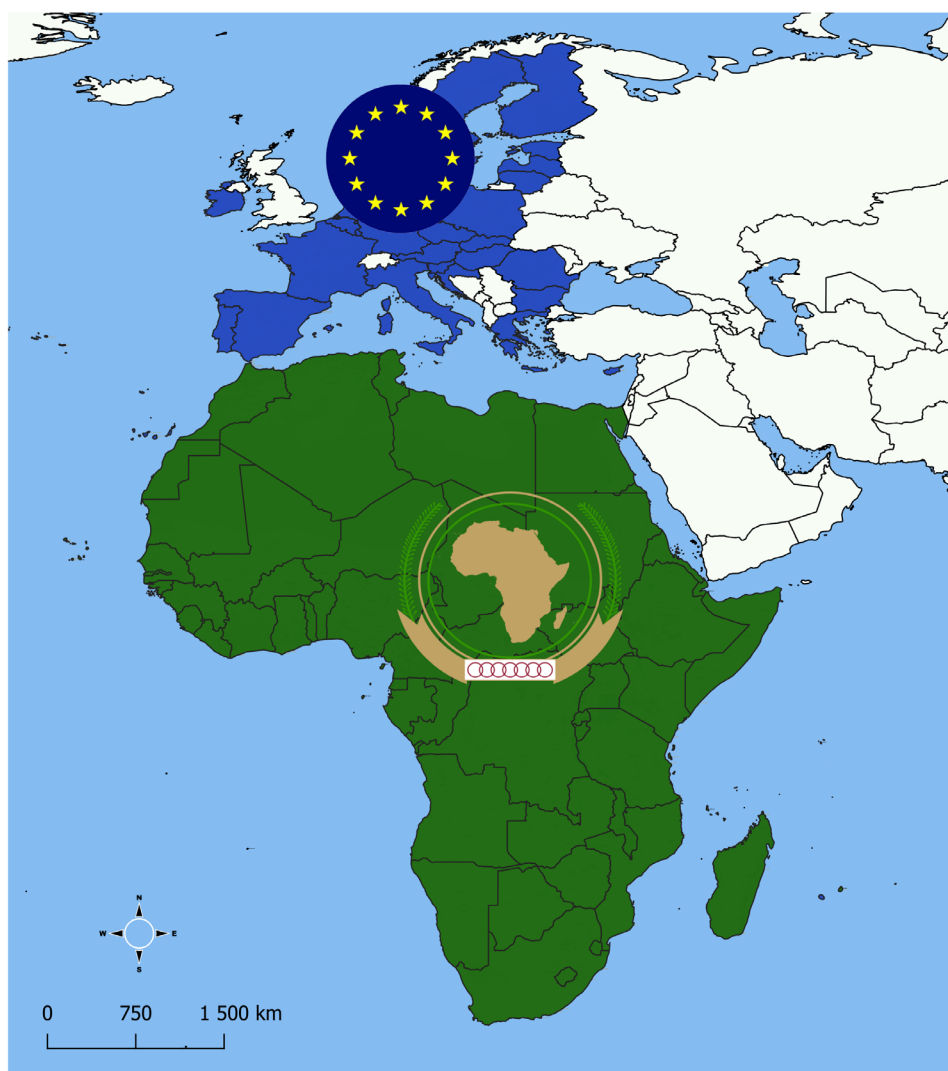
Ohjaajanani harjoittelussani ja käsillä olevan raportin laadinnassa toimi neuvotteleva virkamies Merja Niemi. Konsultointia työni alussa sain ministeriössä ylijohtaja Riitta Kaivosojalta ja kansliapäällikkö Anita Lehikoiselta. Työni aikana tukea sain johtaja Jaana Palojärveltä ja hänen johtamaltaan Afrikka-tiimiltä. Kulttuuri- ja taidepolitiikan osaston työntekijöiltä sain tärkeää apua työhöni, sekä Afrikka-asioiden asiantuntijoille ja kulttuurivaikuttajille suorittamieni haastattelujen avulla sain entistä syvempää näkökulmaa raporttiini.

Sari Aroaho
Marraskuu 2020

1 EU:n, YK:n ja AU:n tarkasteluviitekehys

1.1 Euroopan unionin Afrikka-strategia

Afrikka on Euroopan lähin naapuri, ja täten luonteva kumppani. Afrikalla ja Euroopan unionilla (EU) on vahvat ja monipuoliset siteet, jotka perustuvat historiaan, maantieteelliseen läheisyyteen sekä yhteiseen etuun. EU:n ja Afrikan unionin (AU) välinen kuudes huippukokous, jossa aiotaan saada päätökseen EU:n ja Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden (AKT) ryhmän välisen kumppanuussopimuksen uusiminen, oli tarkoitus järjestää lokakuussa 2020 Brysselissä. COVID-19 pandemian myötä huippukokous on siirretty myöhempään ajankohtaan, ja neuvottelut uudesta ajankohdasta ovat käynnissä. EU:n ja Afrikan strategisen allianssin lujittamiseksi EU:n ja AU:n huippukokouksessa on tarkoitus olla esillä uusi, kokonaisvaltainen EU–Afrikka-strategia, joka perustuisi seuraaviin viiteen kumppanuuteen: 1) vihreä siirtymä ja energiansaanti, 2) digitaalinen siirtymä, 3) kestävä kasvu ja työpaikat, 4) rauha ja hallintotapa sekä 5) muuttoliike ja liikkuvuus. Teemat voivat muuttua sekä muovautua neuvotteluiden edetessä. (Euroopan komissio, 2020; Kurikkala, 2020.)

Kuva 1. Euroopan unionin (sininen) ja Afrikan unionin (vihreä) jäsenvaltiot. © Sari Aroalho

EU:n Afrikka-strategian ehdotuksena on tiiviimpi kumppanuus Afrikan unionin kanssa. EU on jäsenvaltioineen Afrikan suurin yhteistyökumppani kaikilla aloilla, ja EU:n tavoitteena on luoda vankka poliittinen liitto osapuolten välille. Vuonna 2019 **EU:n väkiluku** oli Maailmanpankin mukaan **447,5 miljoonaa**, ja **Afrikan 1,308 miljardia**. Afrikan merkittävyys vahvana strategisena kumppanina kasvaa, jonka EU on noteerannut. Euroopan ja Afrikan luontevan yhteistyön avulla pystytään tarttumaan mahdollisuuksiin, haasteisiin ja erilaisiin toimiin, joilla varmistetaan vakaus, rauha, turvallisuus, ihmisoikeudet, demokratia, sukupuolten tasa-arvo, kestävä toimeentulo, terveisiin ekosysteemeihin perustuva talouskasvu, sosiaalinen yhteenkuuluvuus ja hyvä hallin-

totapa molemmilla alueilla. Afrikka-strategiassaan EU näkee nuoret ja naiset merkittävänä tekijöinä Afrikan muutoksessa. EU myös tiedostaa Afrikan johtajien edellyttämät muutokset ja myös sen, että EU:n tulee muuttua. AU:n ja EU:n yhteistyön toimimiseksi kumppanuuden tulisi pohjautua selkeään näkemykseen molempien omista sekä yhteisistä eduista ja vastuista, ja osapuolten on otettava huomioon kumppanuuden kokonaisvaltaisuus ja ymmärrettävä kumppanuuden yhteinen päämäärä. Afrikan toimijat on otettava huomioon. Poliittisten, taloudellisten ja kulttuuristen siteiden vahvistaminen Euroopan ja Afrikan välillä on ratkaisevassa asemassa yhteistyön toimivuuden kannalta. (Euroopan komissio, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Yhteistyötä EU:n ja AU:n välillä ehdotetaan EU:n Afrikka-strategiassa seuraavilla kymmenellä alalla:

1. Maksimoidaan vihreän siirtymän hyödyt ja minimoidaan ympäristöön kohdistuvat uhat Pariisin ilmastositoumusta kaikilta osin noudattaen.
2. Vauhditetaan Afrikan digitalisaatiota.
3. Lisätään merkittävästi ympäristön, yhteiskunnan ja rahoituksen näkökulmasta kestäviä investointeja, jotka kestävät myös ilmastomuutoksen vaikutuksia; edistetään investointimahdollisuuksia lisäämällä innovatiivisten rahoitusmekanismien käyttöä sekä tuetaan taloudellista yhdistymistä alueellisesti ja koko mantereen tasolla erityisesti Afrikan mantereiden vapaakauppasopimuksen avulla.
4. Houkutellaan sijoittajia tukemalla Afrikan valtioita sellaisten politiikkojen ja sääntelyuudistusten toteuttamisessa, joilla parannetaan liiketoiminta- ja investointiedellytyksiä muun muassa tarjoamalla tasapuoliset toimintamahdollisuudet.
5. Parannetaan nopeasti varsinkin naisten ja nuorten oppimista ja osaamista, kehitetään tutkimus- ja innovointivalmiuksia, suojellaan ja parannetaan sosiaalisia oikeuksia ja kitketään lapsityövoiman käyttöä.
6. Mukautetaan ja tehostetaan EU:n tukea Afrikan rauhanpyrkimyksille tekemällä jäsennellympää ja strategisempaa yhteistyötä, joka keskitetään alueille, joilla on eniten haavoittuvuustekijöitä.
7. Sisällytetään toimiin ja yhteistyöhön hyvää hallintoa, demokratiaa, ihmisoikeuksia, oikeusvaltioperiaatetta ja sukupuolten tasa-arvoa koskevat näkökohdat.
8. Taataan selviytymiskyky kytkeillä humanitaarinen toiminta, kehitysyhteistyö sekä rauhan- ja turvallisuusoperaatiot yhteen konfliktien ja kriisien eri vaiheissa.
9. Varmistetaan tasapainoiset, yhtenäiset ja kokonaisvaltaiset kumppanuudet liikkuvuus- ja muuttoliiketoimissa.
10. Lujitetaan sääntöihin perustuvaa kansainvälistä järjestystä ja monenvälistä järjestelmää, jonka keskiössä on Yhdistyneet kansakunnat.

Afrikan unioni haluaa Euroopan unionin kanssa tasa-arvoista kumppanuutta, jonka vuoksi useat neuvottelut unionien välillä ovat olleet pitkäkestoisia ja haastavia, kuten Cotonoun kumppanuussopimusneuvottelut. AU on toivonut EU:lta muutosta strategioiden suunnitteluissa, jotta sopimukset saadaan tasa-arvoisiksi. EU hakeekin uudella

Afriikka-strategiallaan tasa-arvoista kumppanuutta AU:n kanssa. (The Ulkopolitist, 2020.)

Tulosten saavuttaminen vaatii valtioiden välistä keskinäistä yhteistyötä, kansainvälistä yhteistyötä ja yhteistyön tekemistä yhteisten, maailmanlaajuisten sopimusten pohjalta. YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 ja AU:n Agenda 2063 heijastuvatkin paljon EU:n Afrikka-strategiaan. Kulttuuri on tunnistettu kestävän kehityksen tukipylvääksi, sillä Unescon mukaan mikään kehitys ei ole kestävä, jos kulttuuria ei huomioida. EU–Afrikka-strategiassa kulttuuri näkyy läpileikkaavana teemana viidessä kumppanuusalassa ja niiden ehdotetuissa kymmenessä toimessa. Jokaisessa teemassa on huomioitava Afrikan moninainen kulttuuri ja sen tuomat mahdollisuudet sekä haasteet. (Euroopan komissio, 2020; UNESCO, 2018.)

EU:n tulisi Afrikka-strategiassaan huomioida tasa-arvoisen dialogin rakentaminen, jossa osapuolten koulutustausta, sosiaalinen asema, ikä tai kokemus eivät vaikuttaisi dialogin sävyyn. Tällöin dialogi antaisi arvon jokaisen henkilökohtaiselle kokemukselle tehden siitä erinomaisen osallistamisen välineen, jossa luottamus osapuolten välillä vahvistuu. Se, miten keskustelemme Afrikasta ja afrikkalaisille, täytyy muuttua. (Euroopan komissio, 2020c; Kurikkala, 2020.)

1.2 Yhdistyneet kansakunnat

1.2.1 Agenda 2030 — Kestävän kehityksen tavoitteet

Agenda 2030 on YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toimintaohjelma, jonka YK:n jäsenmaat ovat hyväksyneet. Agendan 2030 tavoitteena on maailman tilan parantaminen lokaalilla, kansallisella sekä globaalilla tasolla ja toimintaohjelmaa toteutetaan 17 tavoitteen (kuva 2) ja 169 alatavoitteen myötä. Agenda 2030 -toimintaohjelma hyväksyttiin vuonna 2015, tavoitteena äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja kestävä kehitys ekologisesti, sosiaalisesti sekä taloudellisesti. Tavoitteissa on huomioitu ihmisten hyvinvointi, ihmisoikeudet, talouden vauraus sekä yhteiskunnan vakaus kestävän kehityksen tiimoilta. Ilmastonmuutos, ihmisten eriarvoistuminen sekä luonnon moninaisuuden kato ovat ihmiskunnan keskeisiä haasteita, joihin Agenda 2030 -toimintaohjelma pyrkii vaikuttamaan. (OKM, 2020b; UNESCO, 2020; United Nations, 2015.)

Kuva 2. Kestävän kehityksen tavoitteet. Lähde: Suomen YK-liitto, 2020.

YK:n Agendassa 2030:ssa kulttuuri on tunnistettu kestävän kehityksen tukipylvääksi ja se on sisälletty useaan tavoitteeseen, sillä **mikään kehitys ei ole kestävä, jos kulttuuria ei huomioida**. Kansainvälisesti tämä on ensimmäinen kerta, kun **kulttuurin merkitys** on huomioitu kestävässä kehityksessä, ja täten se **näkyv läpileikkävana teemana monessa tavoitteessa sekä alatavoitteessa**. Nimenomaisesti kulttuuriin viitataan tavoitteessa 11.4 *”Tehostaa hankkeita maailman kulttuuri- ja luontoperinnön suojelemiseksi”*, ja kokonaisuudessaan kulttuuri resurssina ja poikkileikkävana työkaluna on ratkaisevassa asemassa toimintaohjelmassa. (CultureXchange, 2019; UNESCO, 2018; United Nations, 2015.)

Kulttuuri on huomioitu YK:n Agendassa 2030 viiden kriittisen kestävän kehityksen ulottuvuuden kontekstissa: ihmiset, planeetta, vauraus, rauha ja kumppanuussuhteet. **Toimintaohjelmaa lähestytään läpileikkaavasti kulttuuria koskevien yleissopimusten ja ohjelmien kautta, ja painopiste on politiikan tukemisessa, valmiuksien kehittämisessä, tavoitteiden seurannassa sekä operatiivisissa projekteissa.** (UNESCO, 2019; UNESCO, 2020.)

YK:n Agenda 2030:n lähtökohtana on, että mikään valtio maailmassa ei ole vielä saavuttanut kestävän kehityksen mukaista tilaa, ja **toimintaohjelmassa ei ole kyse kehitysyhteistyöstä.** Afrikan mantereeseen valtioista 34 on luokiteltu vähiten kehittyneiksi maiksi, ja Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa on paljon köyhyyttä sekä epätasa-arvoa, joiden odotetaan lisääntyvän kiihtyvän väestönkasvun myötä. **Afrikan väkiluku on 1,308 miljardia ja maanosan väestön keski-ikä on noin 19-vuotta.** YK:n Agenda 2030 tavoitteista moni kohdistuu Afrikan maanosaan ja maanosan valtioilla on suuri vastuu tavoitteiden onnistumisessa. YK on huolissaan COVID-19-viruksen vaikutuksista YK:n Agenda 2030:n tavoitteiden edistymiseen. Ensisijaisesti pandemia on terveyskriisi, mutta se heijastuu myös YK:n Agendan 2030:n muihin tavoitteisiin. Pandemiakriisiä tulisi tarkastella terveys-, talous- ja ilmastokysymyksiä laajempana kestävän kehityksen kokonaisuutena. Olemme kaikki samassa veneessä, ja entistä tiiviimpää yhteistyötä tarvitaan. (Maailmanpankki, 2020; United Nations, 2017; United Nations, 2020b.)

1.2.2 Unesco kulttuurin edistäjänä

Unesco on YK:n koulutus-, tiede- ja kulttuurijärjestö, jonka tavoitteena on rakentaa rauhaa ja kansainvälistä yhteistyötä koulutuksen, tieteiden ja kulttuurin avulla. Järjestön tunnuslauseena on *”Rauhanrakentaminen miesten ja naisten välissä”*. Unesco on perustettu vuonna 1945, ja vuonna 2001 julistettiin järjestön kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus, jonka tavoitteena on säilyttää kulttuurinen moninaisuus ihmiskunnan voimavarana ja ehkäistä kaiken tasoista kulttuurista syrjintää. Unesco toimii viidellä toimialalla: koulutus, luonnontieteet, yhteiskunta- ja humanistiset tieteet, kulttuuri sekä viestintä ja informaatio. (UNESCO, 2001.)

YK:n Agendassa 2030 Unescon ohjelmat edistävät kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista. **Unesco on ainoa järjestö YK:n toimintaohjelmassa, jolla on teemaattiset indikaattorit, jotka seuraavat ja mittaavat kulttuuristen tavoitteiden etenemistä.** Unesco haluaa tehdä näkyväksi kulttuurin panoksen sekä merkityksen kestävässä kehityksessä. Indikaattorit on jaettu neljään teemaryhmään: ympäristö ja joustavuus, vauraus ja elinympäristöt, tiedot ja taidot sekä osallisuus ja osallistuminen. Teemojen sisällä on yksityiskohtaisempi tavoitteiden mittausjärjestelmä. Järjestö kerää tietoja monesta eri lähteestä hyödyntäen kvalitatiivisia sekä kvantitatiivisia me-

netelmiä, jotka on mukautettu kansalliselle tai paikalliselle tasolle (kuva 3). Indikaattorit on pyritty tekemään selkeiksi ja tarkoiksi kansainvälisten standardien mukaan ja niissä on huomioitu merkityksellisyys, tarkkuus, saatavuus, läpinäkyvyys ja määrittelyn selkeys sekä päällekkäisyyksien välttäminen. (UNESCO, 2020.)

Unescolla on useita **sopimuksia, jotka suojelevat kulttuurin moninaisuutta**. Unescon vuoden 2005 yleissopimus kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisesta ja edistämisestä oli virstanpylväs kansainvälisessä kulttuuripolitiikassa, jossa sopimuspuolet sisällyttivät kulttuurin kehityspolitiikkoihin kaikilla tasoilla. Tämän tärkeän sopimuksen myötä globaali yhteisö tunnusti muodollisesti taiteilijoiden ja kulttuurialan ammattilaisten tuottamien nykyaikaisten kulttuuri-ilmaisujen sekä kulttuurisen että taloudellisen aspektin. Valtiot, jotka ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen, ovat raportointivastuussa. **Kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemista ja edistämistä seurataan neljän vuoden välein tehtävässä raportoinnissa Unescolle**, ja seuraavien raporttien viimeinen palautuspäivä on vuoden 2020 marraskuun ensimmäinen päivä. Jokainen valtio huolehtii raportoinnista itse. Kausiraporttien tuloksia pystyy tutkimaan interaktiiviselta kartalta Unescon sivuilta, ja kartta havainnollistaa hyvin eri valtioiden ilmoittamat toimet kulttuurin edistämiseksi. Se, miten jokainen valtio on ilmoittanut kulttuuritoimistaan, vaihtelee paljon. Linkki: <https://en.unesco.org/creativity/policy-monitoring-platform> (Museovirasto, 2020; UNESCO, 2020; UNESCO, 2020b; UNESCO, 2020d.)

Aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisen yleissopimuksessa vastaavasti suojellaan aineetonta kulttuuriperintöä eri yhteisöjen, ryhmien sekä yksilöiden näkökulmista kunnioittaen ja lisäksi tietoisuutta aineettoman kulttuuriperinnön merkityksestä. Myös yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi ottaa huomioon kulttuurillisesti merkittävät seikat, koska se velvoittaa valtioita suojelemaan kulttuuriomaisuuttaan nimensä mukaisesti. (Museovirasto, 2020; UNESCO, 2020; UNESCO, 2020d.)

Afrikassa on laaja biodiversiteetti, kulttuurinen diversiteetti sekä paikallistieto. Unescon maailmanperintöluettelossa, jonka tarkoituksena on suojella maailman ainutlaatuisia ja rikkaita kulttuuri- ja luontoperintöä, vain 8,56 % kohteista on Afrikassa. **Afrikassa on yhteensä 96 kohdetta (vrt. Eurooppa 529)**, joista 53 on kulttuuri- ja 38 luontokohteita, viisi kohdetta on näiden sekoituksia. (UNESCO, 2019; UNESCO, 2020c)

Kuva 3. Tiedonlähteet kulttuurin tavoitteiden seurantaan. Lähde: UNESCO, 2020.

1.2.3 UNCTAD luova talous –ohjelma

YK:n kauppa- ja kehityskonferenssi UNCTAD on työskennellyt **luovan talouden globaalin käsityksen muokkaamista** vuodesta 2004 lähtien tavoitteena edistää kehitystä luovuuden avulla. UNCTAD on onnistunut nostamaan luovan talouden maailman talouden ja kehityksen agendaksi. UNCTAD:n **luova talousohjelma tuottaa taloudellista tietoa kaupallisesta näkökulmasta, jolla voidaan ymmärtää menneitä trendejä ja tulevaisuuteen suuntautuvia projekteja, ja edistää dataperusteista ymmärrystä luovan talouden tuotteiden ja palveluiden, henkisen omaisuuden, ideoiden ja mielikuvituksen kaupasta**. UNCTAD uskoo luovien alojen, kuten taiden, muotoilun, elokuvien, mainonnan, muodin sekä turismin luovan merkittäviä tulonlähteitä kehittyville maille. (UNCTAD, 2020.)

UNCTAD:n määritelmän mukaan luoviin aloihin kuuluvat mainonta, arkkitehtuuri, taide ja käsityö, muotoilu, muoti, elokuvat, videot, valokuvaus, musiikki, esittävät taiteet, kustantaminen, tutkimus ja kehitys, ohjelmistot, tietokonepelit, sähköinen julkaisu

ja TV sekä radio, mitkä ovat myös luovan talouden elinehto. Edellä mainittuja aloja pidetään myös tärkeänä kaupallisen ja kulttuurisen arvon lähteenä. **Luova talous on luovien alojen kaikkien osien summa, kuten kaupan, työn ja tuotannon.** Luovat alat kuuluvat nykyään maailman talouden dynaamisimpiin sektoreihin, jotka tarjoavat kehittyville valtioille uusia mahdollisuuksia siirtyä nopeasti kasvaville maailmantalouden alueille. (UNCTAD, 2020.)

YK:n yleiskokouksessa vuonna 2019 julistettiin vuosi 2021 kestävän kehityksen kansainväliseksi luovan talouden vuodeksi. Ehdotuksessa tunnustettiin tarve edistää kestävää ja osallistavaa talouskasvua, edistää innovointia ja tarjota mahdollisuuksia, etuja ja vaikutusmahdollisuuksia kaikille, sekä kunnioittaa kaikkia ihmisoikeuksia sekä jatkuva tarve tukea kehittyviä valtioita sekä siirtymävaiheessa olevia valtioita tuotannon ja viennin monipuolistamisessa, myös uusilla kestävän kasvun alueilla, kuten luova talouden alalla. **Luovan talouden vuosi kannustaa YK:n jäsenmaita, organisaatioita, järjestöjä, kansalaisyhteiskuntaa, yksityistä sektoria, tutkijoita ja yksityishenkilöitä seuraamaan kansainvälistä vuotta asianmukaisella tavalla, sekä muun muassa lisäämään tietoisuutta, yhteistyötä ja verkostoitumista sekä luovan talouden haasteiden ratkaisemista.** Päätöslauselman kirjotti tiivis joukko valtioita, ja joukossa oli joitakin Afrikan valtioita mukana, kuten Marokko, jonka kanssa Suomi tekee tiiviisti yhteistyötä. (UNCTAD, 2020.)

1.2.4 WIPO ja IGC-komitea

WIPO, maailman henkisen omaisuuden järjestö, on YK:n erityisjärjestö, jolla suojataan ihmisen luovuutta, keksintöjä ja taidetta. WIPO:ssa toimii **IGC-komitea**, mikä on WIPO:n piirissä toimiva **geenivarojen, perinnetiedon ja perinteisten kulttuuri-ilmaisujen suojaamista koskeva hallitustenvälinen komitea.** Komitean tärkeys nousee esiin Afrikan kanssa, sillä maanosassa ja maanosan valtioissa kulttuurinen monimuotoisuus on suurta. EU:ssa ainoa alkuperäiskansa on saamelaiset. Afrikassa on tuhansia alkuperäiskansoja. (A. Vuopala, henkilökohtainen viestintä, 29.10.2020; UNESCO, 2019; WIPO, 2020.)

Suomen tietoisuutta alkuperäiskansojen suojelusta tulisi hyödyntää EU:n kumppanuusneuvotteluissa Afrikan kanssa, sillä Suomella, ja muilla Pohjoismailla, on tietoa alkuperäiskansojen asioiden hoidosta. Yhteistyötä tarvitaan IP-asiantuntijoiden (henkisen omaisuuden), luonnon monimuotoisuuden suojan ja aineettoman kulttuuriperinnön suojelun asiantuntijoiden kesken. (A. Vuopala, henkilökohtainen viestintä, 29.10.2020; UNESCO, 2019; WIPO, 2020.)

1.3 Afrikan unionin Agenda 2063

Agenda 2063 *”The Africa We Want”* on Afrikan unionin, AU:n, suunnitelma sekä yleis-suunnitelma Afrikan kehittämiseksi maailmanlaajuiseksi voimaksi. Afrikan unioniin kuuluu Afrikan maanosan 55 valtiota, joiden **tavoitteena on yhtenäinen Afrikka, missä avainasemassa on vahva panafrikkalainen ideologia**. YK ei ole tunnistanut Länsi-Saharaa valtioksi, mutta AU on, ja täten Länsi-Sahara on yksi AU:n jäsenvaltioista. Marokko liittyi vuonna 2017 viimeisenä valtiona AU:hun. **Panafrikkalaiseen ideologiaan kuuluu ajatus afrikkalaisten ja heidän kulttuurisen perintönsä yhdistämisestä**. AU:n Agendan 2063 keskeinen tarkoitus on löytää **afrikkalaisia ratkaisuja afrikkalaisiin ongelmiin**. AU:n Agendan 2063 tavoitteiden saavuttamiseksi toimiin on ryhdyttävä heti, jotta tulevaisuus on sellainen, millaiseksi AU haluaa Afrikan kehittyvän vuoteen 2063 mennessä. (Agenda 2063, 2015; The Ulkopolitist, 2020; UNESCO, 2019.)

AU on määritellyt Agendaansa 2063 seitsemän tavoitetta, jotka se pyrkii toteuttamaan Afrikassa 50 vuoden aikana. AU:n Agendassa 2063 korostuvat Afrikan historian merkitys sekä afrikkalaisten mobilisointi maanosaa käsittelevien asioiden päätöksenteossa. AU:n Agendassa 2063 myös korostetaan Afrikan omavaraisuutta ja maanosan kykyä rahoittaa itse omaa kehitystään. Lisäksi siinä tunnistetaan kykenevien, osallistavien ja vastuullisten valtioiden ja instituutioiden merkitys kaikilla tasoilla sekä kaikilla aloilla unohtamatta alueellisten talousyhteisöjen kriittistä roolia maaosan yhtenäisyyden edistämisessä. AU on ottanut täyden vastuun tavoitteiden saavuttamisessa ja tiedostaa, ettei tavoitteita saavuteta helposti, vaan niiden eteen on tehtävä paljon työtä. (Agenda 2063, 2015.)

Agenda 2063 sisältää seuraavat seitsemän tavoitetta Afrikan tulevaisuudesta:

1. Vauras Afrikka, joka perustuu osallistavaan kasvuun ja kestäväan kehitykseen
2. Integroitu ja poliittisesti yhtenäinen manner, joka perustuu panafrikkalaisiin ihanteisiin ja visioon Afrikan renessanssista
3. Afrikka, jossa on hyvät hallintotavat, demokratia, ihmisoikeuksien kunnioittamista, oikeudenmukaisuutta ja lainsäädäntö
4. Rauhallinen ja turvallinen Afrikka
5. Afrikka, jolla on vahva kulttuuri-identiteetti, yhteinen perintö, arvot ja etiikka
6. Afrikka, jonka kehitys on ihmislähtöistä ja joka luottaa sen kansalaisten mahdollisuuksiin, erityishuomio naisissa ja nuorissa sekä lapsien huolehtimisessa
7. Afrikka vahvana, yhtenäisenä, joustavana sekä vaikutusvaltaisena globaalina toimijana ja kumppanina

Afrikan Agenda 2063:ssa **ihmisten vuorovaikutuksen perustana ovat kulttuurinen identiteetti, kulttuuriperintö (ja perinteinen tieto ja kulttuuri-ilmaukset omaisuutena), kielet, uskonnot, arvot, etiikka, luovat alat ja luova talous**. Taiteella ja kulttuurilla on tärkeä rooli myös Afrikan avoimen ja suvaitsevaisen yhteiskunnan edistämässä, ne kasvattavat juuria omaan identiteettiin ja auttavat ymmärtämään muita. Liikunta- ja urheilutoiminnan merkitys puolestaan korostuu paitsi terveyden ja hyvinvoinnin edistämässä myös erityisesti väestön osallisuuden sekä sosiaalisen koheesion lisäämisessä. (Agenda 2063, 2015.)

Afrikan unionilla on optimistinen kuva tulevaisuudesta sekä halu kehittyä. Kuten EU–Afrikka-strategiassakin, myös AU:n Agenda 2063:ssa **korostetaan nuorten ja naisten roolia** tulevaisuuden rakentajina. Afrikassa tehdään jo paljon tavoitteiden saavuttamiseksi ja maanosassa on saavutettu jo paljon. Afrikan maanosan vapaakauppa-alueen, AfCFTAn (*African Continental Free Trade Area*), perustamispäätös syntyi vuonna 2018, ja toimeenpanon pitäisi alkaa vuonna 2021. Tämä päätös oli suuri askel kohti Afrikan yhdentymistä. Sopimuksen allekirjoittaneiden lukumäärällä (54) kyseessä on maailman suurin alueellinen kauppasopimus. Sopimuksen tarkoituksena on luoda Afrikan maanosan kattava tavaroiden ja palveluiden sisämarkkinat, missä on vapaa liikkuvuus. Vapaakauppa-alueen muodostumisessa on ollut haasteita, ja alueen on määrä olla kokonaisuudessaan toiminnassa vuoteen 2035 mennessä. 28 valtiota on ratifioinut sopimuksen tähän mennessä. Ratifioidessaan sopimuksen valtio luopuu omasta päätäntävällä sektoreilla, mikä on osoittanut haasteelliseksi osalle Afrikan valtioista. (Afrikan unioni, 2020; Kurikkala, 2020; Nilsson, 2019; The Ulkopolitist, 2020.)

Panafrikkalaisuuden saavuttamista varjostaa Afrikan maanosan historia, etenkin kolonialismin arvet valtioiden välillä ja yhdentyminen on koettu haasteelliseksi. **Kulttuuriset eroavaisuudet, niistä heijastuvat agendat ja mielipiteet aiheuttavat valtioiden välille konflikteja, jotka heijastuvat panafrikkalaiseen ideologiaan.** Valtioiden eri hallintomuodot, demokratia ja autonomia, tuovat omalta osaltaan myös haasteita Afrikan yhdentymiseen. **AU:ssa on valtioita, jotka ajavat panafrikkalaista ideologiaa vahvasti, kuten Ruanda ja Etelä-Afrikka.** Afrikka luo omaa identiteettiään nuorilla valtioilla, joilla on halu kehittyä ja kehittää omaa osaamista ja toimintaansa eteenpäin. Afrikan valtioiden vuoropuhelun ja tiedonjaon lisäyksen myötä alueen yhdentyminen on mahdollista, jolloin alueesta muodostuu vahva ja yhtenäinen. (Afrikan unioni, 2020; Kurikkala, 2020; Nilsson, 2019; The Ulkopolitist, 2020.)

AGA (*The African Governance Architecture*) on AU:n perussopimuksesta inspiraationa saanut sidosryhmien vuoropuheluille tarkoitettu alusta, jonka tehtävä on edistää hyvää hallintotapaa ja vahvistaa demokratiaa Afrikassa, kuten edistää ja suojella ihmis- ja ihmisten oikeuksia, lujittaa demokraattisia instituutioita ja kulttuuria. **ECOSOC (Economic, Social and Cultural Council) on AGA:n mekanismi, jonka**

tarkoituksena on tarjota Afrikan kansalaisyhteiskunnan organisaatioille mahdollisuus osallistua aktiivisesti AU:n periaatteisiin, politiikkoihin ja ohjelmiin. (Afrikan unioni, 2020; AGA, 2020.)

AU kohtaa tulevaisuudessa paljon haasteita, joiden ratkaisemisessa se ei pärjää yksin. Saavuttaakseen Agenda 2063:ssa asettamansa tavoitteet, Afrikka tarvitsee paljon tukea muilta valtioilta, ja **riippuvuus ulkoisesta rahoituksesta varjostaakin AU:n tavoitteita.** Kumppanuuksien lujittamiseksi Afrikan kumppaneiden tulisi auttaa maanosaa kehittämään omaa kestäväää rahoitusjärjestelmää. EU on Afrikan suurin investoijakokonaisuus ja vuonna 2016 EU investoi maanosaa suorilla sijoituksilla 222 miljardin euron edestä, esimerkiksi liikenteeseen, vihreään energiaan sekä maatalouteen. Kiina on yksittäisenä valtiona suurin investoija Afrikkaan. Kiina on lähestynyt Afrikkaa eri strategialla kuin EU, ja tarjonnut Afrikan valtioille juuri sitä, mitä he ovat pyytäneet. Infrastruktuurihankkeilla Kiina on onnistunut nostamaan asemaansa Afrikassa, mikä on näkynyt aina YK:n kokouksissa asti. Kiinan avokätisen lainoituksen myötä EU:n vaikutusvalta on vähentynyt Afrikassa. (AEI, 2020; Euroopan komissio, 2020; Kurikkala, 2020; Nilsson, 2019; The Ulkopolitist, 2020)

EU:lla on kehitysrahasto (EKR) ja kehitysyhteistyön rahoitusväline (DCI), joiden kautta se tukee muun muassa Afrikan valtioita. Tasavertaisen kumppanuussuhteen luomiseksi EU:n ja AU:n välillä rahoitusmekanismeilla on väliä. **Se, miten autetaan ja puhutaan kumppanuussuhteen toisesta osapuolesta, ilmaisee kumppanuuden sävyn.** EU:n täytyy muuttaa toimintatapaansa Afrikassa, mikä onnistuu esimerkiksi tasavertaisen Afrikka-strategian tiimoilta. Kiina on sijoittanut Saharan etelänpuoleiseen Afrikkaan vuosina 2005–2020 yhteensä yli 300 miljardia dollaria. Venäjä ja Turkki ovat myös nostaneet rahoituksen määrää Afrikassa, ja samalla ne pyrkivät parantamaan omaa kansainvälistä asemaansa. Turkki onkin perustanut Afrikkaan useita uusia lähetystöjä, ja Turkilla onkin yhteensä 43 edustustoa Afrikassa. Afrikkaan on tullut vuosina 2010–2016 yhteensä 320 uutta lähetystä. (AEI, 2020; Euroopan komissio, 2020; Kurikkala, 2020; Nilsson, 2019; The Ulkopolitist, 2020)

AU:n Agenda 2063:ssa painottuvat Afrikan monimuotoinen kulttuuri ja sen ymmärrys jokaisen tavoitteen kohdalla. EU korostaa Afrikka-strategiassaan Afrikan kulttuurin tärkeyttä, painottaen ehdotuksen alkupuolella kulttuuristen siteiden vahvistamista. EU tuo kulttuurin näkökulman esille kolmessa yhteistyöalassa; neljännessä, seitsemännessä ja kymmenennessä kohdassa. Neljännessä ehdotuksessa tiedostetaan kulttuurialan yhteistyö ja sen mahdollisuudet luoda runsaasti uusia työpaikkoja sekä ihmisten välistä vuorovaikutusta. Ehdotuksessa seitsemän ihmisoikeuksien kunnioittamisessa huomioidaan erilaiset kulttuuriset taustat toimijoiden välillä. Viimeisessä EU:n ehdotuksessa tiede- ja kulttuurilaitokset mainitaan kuuluvan tärkeisiin vuoropuheluihin, joita EU:n ja AU:n olisi käytävä keskenään lisätäkseen koordinoitua ja yhteisiä toimia päätoimipaikkojen ja kumppanimaiden tasolla EU:n jäsenvaltioiden

ja muiden toimijoiden kanssa. (Afrikan unioni, 2020; Agenda 2063, 2020; Euroopan komissio, 2020.)

Afrikassa toivotaan tasavertaista kumppanuutta eri toimijoiden kanssa. Kehitysapua instrumenttina pidetään vanhanaikaisena. Monet valtiot pyrkivät yhä pääsemään irti kolonialismista, ja tässä tarvitaan tasaveroisia kumppanuussuhteita. AU luo omaa identiteettiä, ja AU:n Agenda 2063:n mukaan AU toivoo kansainvälisiltä toimijoilta kunnioitusta Afrikan visioita ja toiveita kohtaan. (Afrikan unioni, 2015; The Ulkopolitist, 2020.)

1.4 Suomi EU:n Afrikka-strategian edistäjänä

Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelmassa on strateginen kokonaisuus *Suomi kokoaan suurempi maailmalla*, jossa kestäväää Suomea rakennetaan sosiaalisesti, taloudellisesti sekä ekologisesti. Kokonaisuudessa tiedostetaan maapallon lisääntyvät ongelmat, joihin pystytään vaikuttamaan yhteistyöllä ja nopeilla toimilla. Pariisin ilmastosopimus ja YK:n Agenda 2030 ovat luoneet perusteet kansainväliselle yhteistyölle sekä Suomen toiminnalle. *Suomi kokoaan suurempi maailmalla* sisältää tavoitteen Suomen ja Afrikan valtioiden välisen kumppanuuden lisäämisestä. Afrikan merkitys EU:n tärkeänä strategisena kumppanina kasvaa ja Suomi antaa tuen kumppanuusneuvotteluille. **Suomi laatii oman kansallisen Afrikka-strategian**, joka perustuu YK:n Agenda 2030 tavoitteisiin. Suomen Afrikka-strategian pääpaino on poliittisissa ja taloudellisissa kanssakäymisissä. Suomi on ottanut Afrikka-strategian suunnittelussa sidosryhmät huomioon. (Hallitusohjelma, 2020; Ulkoministeriö b, 2020)

Suomi kannattaa EU:n vahvaa panosta Afrikka-strategiaan. EU:n tulee itsenäisesti, mutta myös jäsenvaltioiden kautta vahvistaa kumppanuutta Afrikan kanssa monipuolisesti. Afrikka on geopolittisen muutoksen ytimessä ja EU:n tulee olla vahva kumppani AU:lle. Tasavertaisen kumppanuussuhteen luominen ja yhteisien intressien edistäminen maailmanlaajuisella sekä kahdenvälisellä tasolla ovat tärkeitä seikkoja. **Suomi tiedostaa, että Afrikan kehittämisessä ohjat ovat Afrikan omissa käsissä, ja tarvitsee kumppaneiltaan tukea ihmisten välisen vuorovaikutuksen kehittämiseen Afrikassa.** Suomi on tehnyt Afrikan kanssa yhteistyötä etenkin viennillä ja investoinneilla, jotka ovat suuntautuneet suurimmilta osin Pohjois-Afrikkaan sekä Etelä-Afrikkaan. Pohjois-Afrikan alueen ja Etelä-Afrikan välinen alue on ollut pitkään Suomelle tuntematon yhteistyökenttä muutamaa Itä-Afrikan valtiota lukuun ottamatta. Tietoa tästä alueesta olisi hyvä lisätä. (Agenda 2063, 2015; Euroopan komissio, 2020; Kurikala, 2020; The Ulkopolitist, 2020; Ulkoministeriö, 2020.)

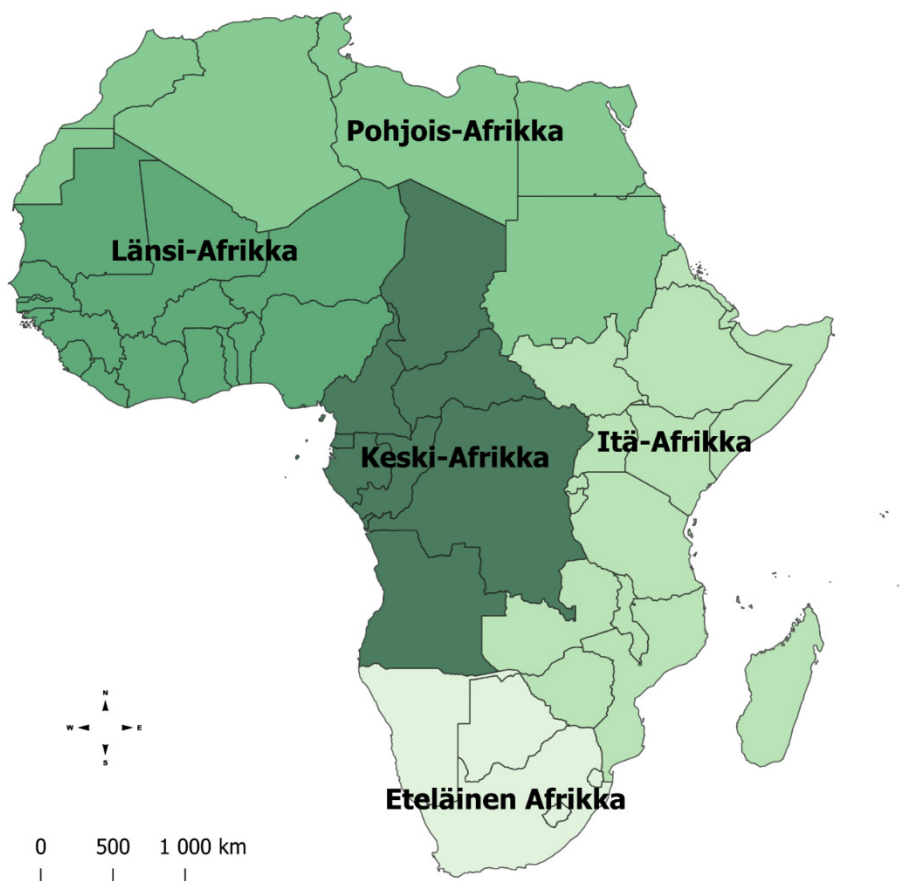
Suomi edistää yhdessä Afrikan valtioiden kanssa kulttuurin ja kulttuurisen ymmärryksen läpileikkaavaa vahvistamista Afrikassa AU:n Agenda 2063 ja YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyön painopiste on nuorissa, sillä he ovat Afrikan maanosan tulevia päättäjiä, ja **nuoret näkyvätkin läpileikkaavana teemana Suomen Afrikka-strategiassa**. Suomi huomioi myös tasavertaisen kumppanuuden luomisen, jossa kuunnellaan kaikkia osapuolia yhteisten intressien saavuttamiseksi. **Kumppanuussuhdetta tulee kehittää tasavertaisempaan suuntaan yhdessä AU:n ja Afrikan valtioiden kanssa.** (Kurikkala, 2020; Ulkoministeriö, 2020.)

Ihmisten välinen vuorovaikutus on keskeisellä sijalla EU- ja hallitusten välisessä toiminnassa. Suomi pystyy vaikuttamaan monikansallisissa järjestöissä ja panostamaan kulttuurin toimiin Afrikassa YK:n järjestöjen ja Maailmanpankin kautta, kuin myös monenkeskisessä yhteistyössä, sektoriyhteistyöllä maatasolla, yhteisten hankkeiden kautta sekä suomalaisten hanketoteuttajien edistämällä. EU:ssa Suomi pyrkii vaikuttamaan aktiivisesti siihen, että kulttuuri sekä ihmisten välinen vuorovaikutus ovat keskeisessä asemassa EU–Afrikka-strategian valmistelussa sekä kehitysrahoituksen maaohjelmoinnissa. Hankkeiden toimeenpanemiseen Suomi pyrkii hakeutumaan aktiivisesti mukaan. **Suomi on kehitysyhteistyöhankkeiden avulla tukenut kulttuuri- ja kansalaissektorin reformeja useassa kumppanimaassa, mikä on toiminut hyvin. Tämä on vahvistanut positiivista Suomi-kuvaa sekä kumppanuussuhteita.** Suomen vuoden 2020 raportissa Unescolle kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden seurannassa käy ilmi Suomen keinot seurata kestävästä kehityksestä kulttuurin läpileikkavalla teemalla YK:n Agenda 2030 tavoitteiden osalta. (Euroopan komissio, 2020; Ulkoministeriö, 2020; UNESCO, 2020d.)

2 Afrikan maanosan moninainen kulttuuri

2.1 Kansat, kielet uskonnot ja arvot: yleiskatsaus

Afrikka on maanosana monimuotoinen; täten se voidaan jakaa monella tavalla useaan erilaiseen alueeseen. Tunnetuimpia jakoja on Afrikan jakaminen Saharan etelä- ja pohjoispuolisiin alueisiin, jossa määrittäjinä ovat erilaiset kulttuurit sekä taloudelliset, poliittiset, sosiaaliset ja historialliset aspektit. Yksityiskohtaisemmin Afrika voidaan jakaa vielä pienempiin osiin maantieteellisesti; Itä-Afrikka, Länsi-Afrikka, Pohjois-Afrikka, Keski-Afrikka sekä eteläinen Afrika (kuva 4). **Afrikassa on 54 itsenäistä valtiota, joista suurin osa on nuoria, ja tuhansia etnisiä ryhmiä. Täten voikin todeta, että kulttuurit eivät noudata valtioiden rajoja, vaan ulottuvat niiden yli.** Afrikan moninaisen kulttuurin voi nähdä niin arkkitehtuurissa, koulutuksessa, politiikassa kuin taloudessa. (ARS 11 Helsinki, 2011; The Ulkopolitist; UNESCO, 2019.)

Kuva 4. Afrikan maantieteellinen aluejako. © Sari Aroalho

Moderni ihminen on lähtöisin Afrikasta ja tarkkaa lähtökohtaa tutkitaan yhä paljon. Botswanan on tutkitusti todistettu olevan modernin ihmisen lähtöpiste, jolloin alueella oli suotuisat olosuhteet ihmisen alulle. Alueelta moderni ihminen on levittäytynyt globaalisti. **Vaikka ihminen onkin Afrikasta kotoisin, on länsimainen kulttuurinen ymmärrys rakentunut Eurooppa-keskeiseksi.** Afrikassa moni ihminen kuuluu bantuihin, laajaan ihmisryhmään, johon kuuluu yli 400 erilaista heimoa ja kieliryhmää. Bantut ovat lähtöisin nigeriläis-kongolaisesta kieliryhmästä, johon kuuluu yli 500 erilaista kieltä, ja näitä puhuvat noin 85 miljoonaa afrikkalaista (Afrikan väkiluku 2019 noin 1,308 miljardia). Bantut ovat hajaantuneet useaan ryhmään kielellisten eroavaisuuksien myötä, ja taloudelliset, sosiaaliset ja poliittiset organisaatiot ovat erilaisia ja heijastuvat ryhmien kulttuuriseen elämään. (Bantu peoples, 2020; Chan, Timmermann, Baldi, B.F. et al., 2019; Soiri, 2020; United Nations, 2020.)

Kulttuuri on monipuolinen käsite, joka kattaa laajasti ne asiat, mitä ihmiset ja kansat ovat historiansa aikana omaksuneet, vaalineet sekä muokanneet. Kulttuurin käsite pitää sisällään muun muassa aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön, kulttuurisen identiteetin, kielet, uskonnot, arvot, etiikan, tavat, tottumukset, luovat alat sekä luovan talouden. Kieli on keino luoda ja hallita monimutkaisia realiteetteja, jotka määrittelevät minkä tahansa maantieteellisen ilmaisun. Kieli onkin kaikkien kulttuurien ja yhteiskuntien dynaamisin elementti, sillä kielet ovat elintärkeitä tiedon, maailmankatsomusten ja sanallisen taiteen välittämisessä vuosien varrella. (OKM, 2017b; OKM, 2020; Nigerian FMIC, 2020.)

Luovan talouden osuus (2020) maailmanlaajuisesta BKT:stä on 3 %, ja sen osuus tulee todennäköisesti kasvamaan. Maailmanlaajuisesti luovat alat työllistävät yli 30 miljoonaa ihmistä. Vuonna 2020 luovan talouden alat tuottivat 509 miljardia dollaria ja vuonna 2015 arvo oli 208 miljardia dollaria. **Luovat alat edustavat kehityksen uutta rajaa, siirtymää teollisuudesta, hyödykkeiden hyödyntämisestä ja valmistuksesta tietopohjaiseen talouteen.** Luova talous laajentaa ja syventää kasvun, kaupan ja talouden kehityksen mahdollisuuksia. (CIG, 2020; UNCTAD, 2018; UNCTAD, 2019; UNCTAD, 2020.)

Luovan talouden jatkuva kehitys on tehnyt alasta merkittävän osan maailmantaloutta. Yhdysvalloissa vuonna 2019 luovat alat tuottivat yli 2 miljardia dollaria, joka on noin 11 % valtion BKT:stä. **Luova talous tarjoaa valtavat kasvumahdollisuudet erityisesti kehittyvien valtioiden talouksille, joissa on runsaasti kulttuurista ja perinteistä monimuotoisuutta. Valtaosa Afrikan valtioista eivät ole vielä hyödyntäneet sektorin potentiaalia.** Maailmantalous perustuu yhä enemmän digitaaliseen teknologiaan sekä luovan sisällön tuottamiseen. Parhaimmillaan luova teollisuus rakentuu tukirakenteiden ympärille, missä edellytetään eri sidosryhmien yhteistä panosta oikeudellisesta turvasta avoimiin ja järjestyneisiin sopimuskäytäntöihin. Kulttuuri ja luova talous on tunnistettu dynaamiseksi ja moniulotteiseksi alaksi, joka voi tarjota monipuolisia mahdollisuuksia inhimilliselle kehitykselle. (CIG, 2020.)

Afrikassa luovan talouden täyden potentiaalin hyödyntäminen on haastavaa etenkin valtioissa, joissa on pienet markkinat. Näissä valtioissa luova talous on usein jäljessä teollisuuden, rahoituksen, suotuisien lainsäädäntö- ja sääntelypuitteiden puuttumisen, ja etenkin sektorin vähäisen arvostuksen vuoksi. Nämä haasteet estävät luovan sektorin menestyvää toteuttamista, ja nämä valtiot jäävät lopulta Afrikassa epäedulliseen asemaan jatkuvasti kasvavassa globaalissa aineettomien hyödykkeiden taloudessa. (CIG, 2020.)

Digitalisaatio on mahdollistanut monilla aloilla luovuuden käytön, kun mainostaminen, työnhaku ja tiedon esittäminen ovat kehittyneet ja monipuolistuneet, ja siirty-

neet osittain jopa sosiaaliseen mediaan muuttuen luoviksi. UNCTAD:n luova talousohjelma tuottaa taloudellista tietoa kaupallisesta näkökulmasta, jotta voidaan ymmärtää menneitä trendejä ja tulevaisuuteen suuntautuvia projekteja, ja edistää dataperusteista ymmärrystä luovan talouden tuotteiden ja palveluiden, henkisen omaisuuden, ideoiden ja mielikuvituksen kaupasta. UNCTAD uskoo luovien alojen, kuten taiteen, muotoilun, elokuvien, mainonnan, muodin sekä turismin luovan merkittäviä voittoja kehittyville maille. (Soiri, 2020; UNCTAD, 2018; UNCTAD, 2020.)

Maailma voidaan jakaa erilaisiin **kulttuuripiireihin** historian, kielten, uskontojen ja muiden keskeisten piirteiden avulla. Tunnetuimman jaon on tehnyt Huntington (1996), jonka määritelmä käytän tekstissä. Kulttuuripiirit jakavat maailman osiin kulttuurin osaluokkien mukaan, ja täten Afrikka on jaettu kahteen eri kulttuuripiiriin. Saharan pohjoispuolella vallitsee **arabialainen kulttuuri** ja etelässä **afrikkalainen kulttuuri**. **Käsitteet kulttuuripiireistä ovat haastavat, sillä piirit ovat monimuotoisia pitäen sisällään useita ulottuvuuksia.** Saharan eteläpuoleisen Afrikan alueen afrikkalaisen kulttuurin suuri monimuotoisuus ja sen huomattava luonnonperintö muodostavat perustan kokonaisvaltaiselle kulttuurin lähestymistavalle. Afrikkalaiseen kulttuuripiiriin kuuluu 47 valtiota, joilla on kielellisesti, historiallisesti, maantieteellisesti, taloudellisesti sekä sosiaalisesti suuria eroja. Näitä eroja on myös valtioiden sisällä, jolloin rauhan ylläpitäminen voi olla haastavaa, esimerkkinä Sudan. Nämä **eroavaisuudet ja yhtenäisyydet luovat kokonaisuudessaan afrikkalaisen rikkaan kulttuurin, johon historia on jättänyt jälkensä.** (Huntington, 1996; UNESCO, 2019.)

Pohjois-Afrikan arabialaisen kulttuurin näkyviä ominaisuuksia ovat islamin usko ja arabian kieli, ja arabialainen kulttuuri näkyy vahvasti myös alueen politiikassa. Historian aikana alueella on sijainnut merkittäviä keskuksia, kuten Niilin alue, jossa ymmärrettiin kulttuurin tärkeys esimerkiksi kirjallisuudessa sekä kalligrafiassa. **Pohjois-Afrikan valtiot ovat nuoria ja itsenäistymisprosesseissa politiikassa huomioitiin kulttuuri yhtenä tärkeänä kansakunnan rakentamisen välineenä.** Viimeisten vuosikymmenten aikana, etenkin arabikevään jälkeen, valtioissa on tapahtunut suuria yhteiskunnallis-poliittisia muutoksia. Arabikeväästä seurasi väestölle suuria sosiaalisia ongelmia, mutta myös mahdollisuuksia esimerkiksi entistä suuremmalle yhteistyölle valtion ja kansalaisyhteiskunnan välillä, jonka myötä taiteilijat saivat tilaa kulttuurin kehittämiseksi. Aineeton kulttuuriperintö on avannut uusia mahdollisuuksia alueiden väliseen yhteistyöhön monikansallisten kirjoitusten avulla, ja perinteistä tietämystä voitaisiin myös hyödyntää ilmastonmuutoksen torjumisessa. (UNESCO, 2019.)

Afrikassa perinnetieto kulkeutuu pitkälti suullisesti ja käsityöläisyys, esittävät taiteet sekä kirjallisuus yhdistetään vahvasti maanosan kulttuuriin. Muoti, korut ja käsityöt ovat kuuluneet normaaliin afrikkalaiseen elämään, ja kasvavan turismin ja globalisaation myötä niiden kysyntä on noussut. **Kulttuurit kehittyvät globaalissa vuorovaikutuksessa,** ja myös taiteen ja kulttuurin tekijät toimivat aiempaa kansainvälisemmin.

Se, miten arvokas kulttuuriperinne säilytetään, on monen tekijän varassa. Suomen opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiassa 2025 painotetaan kolmea kohtaa: luova työ ja tuotanto, osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin sekä kulttuurin perusta ja jatkuvuus. Teemat ovat muovautuneet yhteiskunnan kehityksen epävarmuudesta, talouden tilanteesta, väestön rakennemuutoksista, digitalisaatiosta ja globalisaatiosta. Nämä teemat ovat myös globaalisti merkittäviä, etenkin Afrikassa. (OKM, 2017; OKM, 2020; Soiri, 2020.)

Afrikan maanosan moninaiset kulttuurit ovat jatkuvassa muutoksessa, ja kulttuureissa näkyy jatkuvasti uusia muotoja ja ilmaisutapoja. Ihmisillä, jotka eivät ole Afrikasta kotoisin, on tietty mielikuva alueen kulttuureista, eivätkä he välttämättä ymmärrä, että alueella tehdään paljon muutakin kuin esimerkiksi perinteistä rumpujen soittoa. **Afriikka myös usein ajatellaan yhdeksi homogeeniseksi alueeksi.** Tämä on luonut haasteita yhteistyön tekemiselle, kun alueesta ei ole tarpeeksi tietoisuutta. (Tuhkanen, 2020; Ulkoministeriö, 2020c.)

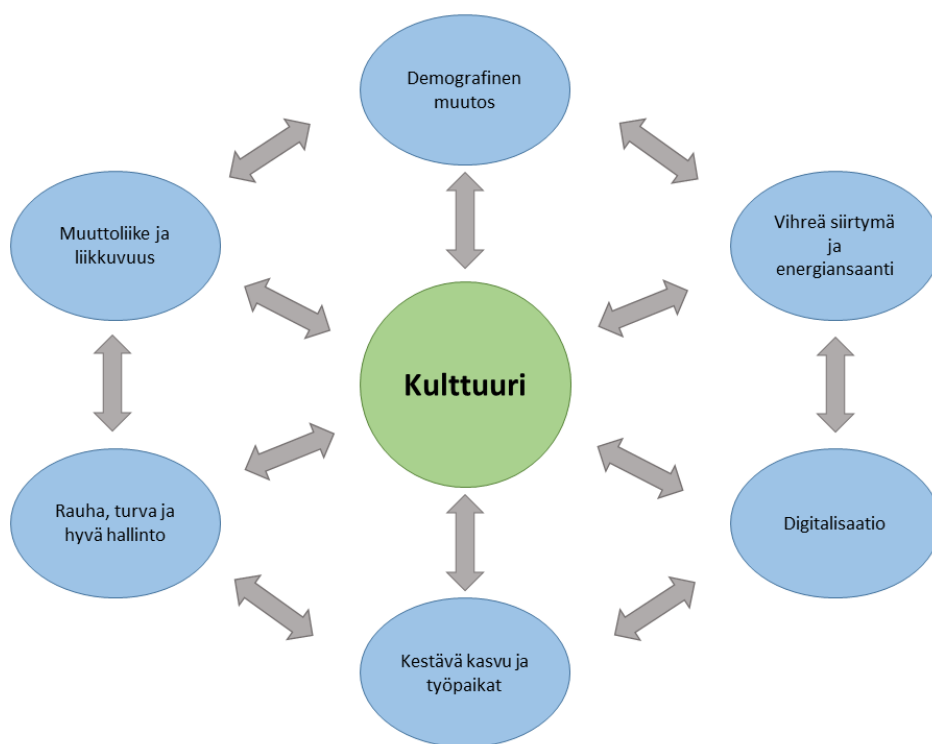
Vuosi 2021 on AU:n taiteen, kulttuurin ja perinnön teemavuosi. Vuosi 2021 varmistaa, että eri alueellisilla tasoilla AU ja sen jäsenvaltiot tekevät yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin kumppaneiden kanssa jakaen tarvittavat resurssit ja käynnistäen tarvittavat politiikat ja ohjelmat vankemman ja kestävämmän sektorin perustamiseksi luoville aloille. Teemavuosi mahdollistaa myös entistä vahvemmin **Afrikan kulttuuri- renessanssin ratifioimista**, jonka vain 14 jäsenvaltiota on tähän mennessä ratifioinut. Teemavuosi kiihdyttää myös **Afrikan kulttuuri- ja luovan teollisuuden toimitasuunnitelman täytäntöönpanoa**, jonka tavoitteena on edistää afrikkalaista kulttuuri- ja luovien alojen suojelua, organisointia, tuotantoa, markkinointia, jakelua, näytelyitä ja säilyttämistä sekä taiteen ja AU:n kulttuuriomaisuuden ja perinnön mallilain opetusta. Mallilain tavoitteena on panna täytäntöön lainsäädännön suuntaviivat Afrikan taide- ja kulttuuriperinnön sekä teollisuuden säilyttämiseksi ja suojelemiseksi. (Afrikan unioni, 2006; Afrikan unioni, 2020.)

Riittäväillä investoinneilla luova talous tukee kestäväää talouskasvua lisäämällä tuottavuutta, kilpailukykyä, työpaikkojen luomista tavaroiden ja palveluiden markkinoilla niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Afrikan rikas ja monipuolinen taide- ja kulttuuriperintö tulisi hyödyntää sen kaikilla ulottuvuuksilla. Kulttuuri on ihmisten aikaansaannos, ja innovatiivinen työntövoima elämässä, joka linkittyy sosioekonomiseen kehitykseen sen toimialojen, elintarviketuotantojärjestelmien, toimeentulovalintojen, matkailun, kulttuurilaitosten, infrastruktuurin, ympäristöhallinnon, muodin sekä pienyritysten kautta. **Kulttuurilla on tärkeä rooli sosiaalisessa yhteenkuuluvuudessa ja vapauksien ilmaisussa.** (Afrikan unioni, 2020.)

2.2 Yhteiskunnallinen muutos

Kulttuuri kytkeytyy monin tavoin ihmisten elämään ja yhteiskuntaan (kuva 5).

Yhteiskunta pitää sisällään kulttuurin lisäksi ihmiset, yhteisöt, infrastruktuurin, institutiot ja poliittiset käytännöt, jotka vaikuttavat tietyllä alueella ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Taiteella, kulttuurilla ja kulttuuriperinnöllä on keskeinen rooli ihmisten arvojen, henkisen pääoman, identiteetin ja arvojen muodostumisessa. Taide- ja kulttuurialan koulutus ja opetus tuottavat taide- ja kulttuurialan toimijoiden edellyttämää osaamista, ja kasvattavat kykyä ottaa vastaan ja ymmärtää taidetta ja kulttuuria, niin paikallisesti kuin globaalisti. (OKM, 2020; Agenda 2063, 2015.)

Kuva 5. Kaavio, missä havainnollistetaan kulttuurin läpileikkaavaa teemaa yhteiskunnallisessa muutoksessa, jossa osa-alueet vaikuttavat vahvasti myös toisiinsa. © Sari Aroaho

Yhteiskunnissa ihmisten väliset verkostot heijastuvat yhteiskunnan toimintaan. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa verkostoja, tietyn ryhmän jakamia yhteisiä arvoja ja normeja, luottamusta ja tukea, jotka mahdollistavat ryhmän yhteistoiminnan. Verkostot kattavat perheen, suvun, ystävät, naapurit ja muut tärkeät ryhmät yksilöiden elämässä. Sosiaalinen pääoma parantaa kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja lisää yhteenkuuluvuutta, ja täten ehkäisee syrjäytymistä. Kansalaisyhteiskunta tarkoittaa ih-

misten aktiivista ja vapaaehtoista toimintaa ilman, että toiminta on julkisessa sektorissa. **Sosiaalinen pääoma on yksi Afrikan maanosan kulttuurien tärkeimmistä voimavaroista, ja on vahvasti esillä päivittäisessä arjessa.** (Kansalaisyhteiskunta, 2020; Rantanen, 2007.)

Historian tietämys ja merkitys korostuvat, kun keskustellaan Afrikan maanosan kulttuurin moninaisuudesta. Kolonialismin myötä Afrikan paikalliskulttuurit ja länsimaalaiset kulttuurit risteytyivät sekä törmäsivät, ja joitakin länsimaalaisia tapoja ja tottumuksia omaksuttiin Afrikassa. Tämä jätti jälkensä Afrikan valtioihin ja niiden moninaisiin kulttuureihin. Kulttuuriperinnön säilyttäminen on ollut haaste monelle Afrikan valtiolle ja **lähes puolella Saharan eteläpuoleisen Afrikan valtioista ei ole muodollista kulttuuripolitiikkaa**, jolloin usein päätösten sekä niiden toimeenpanemisen välillä on kuilu. Syyt ovat niin resursseissa sekä poliittisissa, sosiaalisissa ja taloudellisissa ongelmissa. (UNESCO, 2019.)

Globalisaatio, maailman integroituminen, tulee näkymään ja muuttamaan Afrikan poliittisia, sosiaalisia, taloudellisia sekä kulttuurisia rakenteita. Kukaan ei pysty yksin vastaamaan globalisaation tuomiin mahdollisuuksiin sekä haasteisiin, jolloin tarvitaan kahdenvälistä, kansainvälistä sekä monialaista yhteistyötä eri järjestöjen, yritysten, sopimusten sekä muiden tahojen kanssa. **Afrikan megatrendit** ilmastonmuutos, väestönkasvu, kaupungistuminen, muuttoliikkeet, teknologiakehitys ja demokratiakehitys tulevat muuttamaan Afrikan maanosan dynamiikkaa. Megatrendit ovat pitkäkestoisia kehityskulkuja sekä muutosprosesseja, joita ei voida peruuttaa. Megatrendejä pyritään hillitsemään, niihin sopeudutaan ja niitä opetellaan ennakoimaan, muun muassa luomalla tulevaisuuden skenaarioita. EU–Afrikka-strategia, AU:n Agenda 2063 sekä YK:n Agenda 2030 tiedostavat Afrikan megatrendit, ja pyrkivät toimiin näiden varautumisessa. Jokainen megatrendi vaikuttaa toiseen, ja yhtä megatrendiä ei voida ratkaista ilman toista. (Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

Seuraavissa kappaleissa tullaan tarkastelemaan demografista muutosta sekä EU–Afrikka-strategian viittä ehdotettua kumppanuuden kohtaa kulttuurin läpileikkaavalla teemalla. EU:n Afrikka-strategian teemat ovat vihreä siirtymä ja energiansaanti, digitalisaatio, kestävä kasvu ja työpaikat, rauha, turva ja hyvä hallinto sekä muuttoliike ja liikkuvuus. Jokainen teema on kytköksissä toiseen teemaan (kuva 5), ja **kestävän kehityksen onnistuminen tarvitsee tasaista sekä tasa-arvoista kehitystä kaikilla osa-alueilla huomioiden kulttuurin merkityksen läpileikkaavana teemana.** Esi-merkiksi demografinen muutos kiihdyttää muuttoliikkeitä ja työpaikkojen tarve kasvaa muuttokeskuksissa. Digitalisaation avulla voidaan luoda uusia työpaikkoja, johon tarvitaan kestävästi tuotettua uusiutuvaa energiaa. Ilman rauhaa ja turvaa tämä ei ole mahdollista.

2.2.1 Demografinen muutos

Afrikan maanosa on demografisessa muutoksessa ja väestön odotetaan kasvavan. Muutos on kuitenkin alueellista, ja etenkin **Saharan eteläpuoleisen Afrikan väkiluvun ennustetaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2050 mennessä**. Myös Pohjois-Afrikassa väestö tulee lisääntymään. Vuonna **2019 Afrikan väkiluku oli 1,308 miljardia** ihmistä ja vuoteen **2030 mennessä väkiluvun arvioidaan olevan 1,688 miljardia**. Ennuste vuodelle **2050 on 2,489 miljardia ihmistä**. Vaikka Afrikan syntyvyys on laskussa, väestönkasvu jatkuu, sillä keskimääräinen elinikä on nousussa ja Afrikan maanosassa on suuri määrä lapsia ja nuoria. **Afrikan väestöstä yli 60 % on nuoria alle 25-vuotiaita**, ja heidän osuutensa työmarkkinoilla tulee kasvamaan. Tämä muuttaa poliittisia sekä taloudellisia rakenteita, kun esimerkiksi kilpailu työpaikoista kasvaa. (United Nations, 2020; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

Väestön lisääntyessä myös muuttoliikkeet lisääntyvät, kun ihmiset muuttavat pääsääntöisesti työn, perheen tai opiskelujen takia. Lisääntyvät muuttoliikkeet aiheuttavat suurta painetta etenkin kaupungeille. **Afrikan maanosan kaupungistumisaste vuonna 2019 oli 43,5 % ja arvio vuodelle 2050 on 58,9 %**. Saharan eteläpuolisessa Afrikassa kaupunkialan on ennustettu kaksinkertaistuvan vuodesta 2000 vuoteen 2050 mennessä. Kaupunkialat kattavat myös slummialueiden ihmiset, joiden oikeudet ovat vähäiset ja heitä usein kohdellaan eriarvoisesti. Kaupunkien on pyrittävä vastaamaan nopeaan väestönkasvuun ja takaamaan asukkailleen peruspalvelut sekä toimivan infrastruktuurin. (UNESCO, 2019; United Nations, 2015; United Nations, 2018; United Nations, 2019; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

Demografisen muutoksen myötä sukupolvet vaihtuvat, ja tärkeät perinteet ja tavat siirtyvät sukupolvilta seuraaville. Afrikkalainen perintötieto kulkeutuu pääsääntöisesti suullisesti sekä kirjallisesti eteenpäin. Digitalisaation myötä tiedon siirto on helpottunut, sekä nopeutunut, ja tieto kulkeutuu paikasta toiseen sekunnissa. Tämä on mahdollistanut kulttuurien tehokkaan levityksen sekä niiden omaksumisen. Tärkeiden kulttuurielementtien säilyminen demografisessa muutoksessa edellyttää aktiivista kulttuuri-ilmaisujen dokumentointia sekä omaksumista. (UNESCO, 2020b; UNESCO, 2020d.)

2.2.2 Vihreä siirtymä ja energiansaanti

Afrikan väestön lisääntyessä valtioiden, sekä AU:n, on turvattava ihmisoikeudet ja tarvittavat työkalut turvalliseen jokapäiväiseen elämään. Väestön lisääntyminen luo painetta etenkin kaupungeille sekä maaseuduille ja kiihdyttää muuttoliikkeitä niin maanosan sisällä, kuin myös maanosan ulkopuolella. **Vihreä siirtymä ja energiansaanti pyrkivät turvaamaan ihmisille edellytykset elämiseen Afrikassa**. Vihreä siirtymä

on siirtymää ilmastoneutraaliin ympäristöön, joka on lähtöisin Euroopan komission vihreän kehityksen ohjelmasta. Ohjelma pyrkii ilmastoneutraaliin Eurooppaan vuoteen 2050 mennessä. EU:n kumppanuuden ehdotuksessa AU:lle tämä tarkoittaa uusiutuvia energianlähteiden hyödyntämistä, tehokasta kiertotaloutta, älykkäitä kaupungistumisen malleja, tehostettuja turvallisia ja kestäviä maatalouselintarvikejärjestelmiä sekä vähähiilistä ja resurssitehokasta energiantuotantoa. Nämä auttavat rakentamaan Afrikan kestävää tulevaisuutta. (Euroopan komissio, 2020; Eurooppatiedotus, 2020.)

Vihreän siirtymän kumppanuusneuvotteluissa EU:n ja AU:n välillä on ollut haasteita. Etenkin Afrikan valtiot, jotka tuottavat valtavat määrät öljyä sekä maakaasua, ovat vastustaneet EU:n ehdotusta vihreästä siirtymästä. (Kurikkala, 2020.)

Afrikkaan on kuluvien vuosien aikana rakennettu useita uusiutuvia energialähteitä, joihin rahoitusta on saatu Afrikan ulkopuolelta. Ulkopuolelta tuleva rahoitus luo painetta Afrikan valtiolle, ja oman kansan tahto ei rakennusprojektissa välttämättä toteudu. Useat projektit ovat muun muassa **loukanneet ihmisoikeuksia sekä tuhonneet Afrikan monimuotoista luontoa**, kuten Ugandassa Bujagalin padon rakennushankkeessa sekä Keniassa Turkanajärven tuulipuiston rakentamisessa. **Kolonialismin arvet voivat nousta esiin hankkeissa, jotka eivät toteudu Afrikan oman tahdon mukaisesti.** (Bujagalin vesivoimahanke, 2009; Turkanajärven tuulipuisto, 2020.)

EU:n vihreän siirtymän toimiin lukeutuvat etenkin kestävä ja tehokas energiansaanti, joka voidaan toteuttaa **kestävillä luontopohjaisilla ratkaisuilla**. Pystyäkseen takamaan riittävän energiansaannin väestön perustarpeisiin sekä maanosan talouteen, on Afrikan kaksinkertaistettava energiantuotuksensa vuoteen 2040 mennessä ja varmistettava 600 miljoonan ihmisen sähkönsaanti. **Afrikan monimuotoinen luontopääoma tarjoaa puitteet uusiutuvalle energialle, mutta vaarassa ovat perintökohteet, paikallis- ja luonnonuskonnot, sekä luonnonvarojen ehtyminen ja ylihyödyntäminen niin maalla kuin merellä.** (Euroopan komissio, 2020.)

Lähemmäs 600 miljoonalta ihmiseltä puuttuvat sähköt Saharan eteläpuoleisessa Afrikassa, ja myös Pohjois-Afrikassa ilmenee ongelmia sähkönsiirrossa. Libyassa poliittinen väkivalta on jatkunut jo pitkään ja sähköverkkoinfrastruktuuri on ollut tukossa vandalismin, ilkivallan sekä sotilaallisten hyökkäysten myötä, jolloin sähkönjakelu on katkennut useiksi tunneiksi. Paikallisyhteisöissä on testattu pienimuotoisia aurinkosähköjärjestelmien käyttöä positiivisin tuloksin, ja uusiutuvien energianlähteiden on todettu olevan edullisempia vaihtoehtoja kansalaisille. **Afrikassa aurinkoenergian potentiaali on valtava**, ja tämä potentiaali tulisi maksimoida. Keniassa sijaitsee Afrikan suurin tuulipuisto, Turkanajärven tuulipuisto. Alue, mihin puisto on rakennettu, sijaitsee usean eri alkuperäiskansan mailla, joilta alue on vuokrattu. (Almaktar, Elbreki. & Shaaban, 2020; Euroopan komissio, 2020; United Nations, 2015.)

Afrikassa on monimuotoinen luonto, jota pystytään hyödyntämään talouden kasvussa. **Luonnonvaroja ei tulisi kuitenkaan riistää eikä hyväksikäyttää, ja valtioiden, yhteisöjen ja yksilöiden alueita tulee kunnioittaa.** Innovoinneilla sekä teknologian kehityksellä pystytään täyttämään paikalliset tarpeet vihreässä siirtymässä sekä energian saannissa, ja teknologiaa hyödyntämällä siirtymään ilmastoneutraalin tulevaisuuden luomiseen, sillä ilmastomuutoksen myötä Afrikan keskilämpötila nousee, säännäri-ilmiöt lisääntyvät ja maanpeitteen muutokset vaikuttavat ruoan tuotantoon ja elinkeinoihin. **Muutokset ovat alueellisia ja vaihtelevia, mutta vaikuttavat koko väestön elämään Afrikassa.** (Euroopan komissio, 2020; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

2.2.3 Digitalisaatio

Kulttuuri muovautuu ajan myötä ja yksi suurimmista vaikuttajista on globalisaatio. **Globalisaatio on myös mahdollistaja, etenkin digitalisaation kontekstissa.** Elämme nopeasti muuttuvassa, digitaalisesti globalisoituneessa maailmassa, ja digitalisaatio tulee muuttamaan maailmaa viidessä vuodessa radikaalisti. Milleniaalit ja Z-sukupolvi ovat kasvaneet digitalisaation ja internetin maailmassa, ja he osaavat hyödyntää mahdollisuuksia mitä erilaiset alustat tarjoavat. Sosiaalinen elämä, kuin myös liike-elämä, on siirtynyt virtuaaliseen maailmaan avaten uusia ovia. **Kulttuurienvälinen vuorovaikutus lisääntyy digitalisaation myötä, ja etenkin nuoret ovat tämän tiedostaneet ja ymmärtäneet sen tärkeyden.** Teknologian merkitys tulee kasvamaan ja Afrikassa tarvitaan digitaalinen muutos AU:n Agendan 2063 tavoitteiden saavuttamiseksi. Digitalisaatio on myös covid-19 -pandemiasta selviämisen tukipylväs. (Euroopan komissio, 2020; Friends of Europe, 2020; Lifintsev & Wellbrock, 2019.)

AU:n Agendassa 2063:ssa on strategia Afrikan digitaalisesta muutoksesta. Visiolla on maanosan integroitu ja osallistava digitaalinen yhteiskunta sekä talous, joka parantaa kansalaisten elämänlaatua, vahvistaa nykyistä talussektoria mahdollistaen sen monipuolistamisen ja kehittämisen. Visiossa varmistetaan mannermainen omistusoikeus Afrikan kanssa tuottajana eikä vain kuluttajana globaalissa taloudessa. Tavoite pyritään saavuttamaan vuoteen 2030 mennessä, ellei aiemminkin. Kolmasosalla afrikkalaisista on jo internetyhteydet, Keniassa keksittiin maailman ensimmäinen mobiiliraha, Ruandassa on älykkäitä kaupunkeja ja Nigerissä älykkäitä kyliä, Senegalissa laajakaista, Ghanassa panafrikkalainen maksujärjestelmä sekä Benininissä digitaaliset henkilökortit. (Afrikan unioni, 2020; Friends of Europe, 2020.)

Digitalisaation avulla voidaan poistaa eriarvoisuutta, uudistaa perinteisiä aloja sekä lisätä julkisia tuloja. Eriarvoisuuden kontekstissa tärkeää on taata turvalliset ja kohtuuhintaiset digipalvelut kaikille infrastruktuurin investoinneilla sekä uusituvalla sähköenergialla, johon tarvitaan vihreää siirtymää. Afrikassa data maksaa 300 kertaa enemmän kuin muualla maailmassa, esimerkiksi Malawissa 1GB maksaa keskimäärin

27,41 dollaria ja Beninissä 27,41 dollaria, kun Intiassa vastaava on 0,09 dollaria ja Italiassa 0,43 dollaria. Suomessa tämä summa on 2,14 dollaria. (Euroopan komissio, 2020; Friends of Europe, 2020.)

Tietosuoja, kuluttajasuoja, tekijänoikeudet, perintötiedon suojelu sekä sähköiset rahoituspalvelut on taattava kaikille sukupuolesta, sosiaaliluokasta tai kulttuurisesta taustasta huolimatta poliittisilla toimilla. Kyberrikollisuutta ja internetissä tapahtuvaa kiusaamista on ehkäistävä kaikin keinoin. Afrikan valtioista 26:lla on riittävät datan suojaukset, ja muilla valtioilla on puutteita. Se, onko kaikilla varaa, halua tai mahdollisuutta digitalisaation tuomiin edellytyksiin, täytyy huomioida. Afrikan maanosan tulee hyödyntää digitalisaation tuomat mahdollisuudet. Työmarkkinoille pääsy helpottuu digitalisaation myötä, sillä covid-19 auttoi ihmisiä ymmärtämään, että töitä voi tehdä sijainnista riippumatta. Täten nuoret tulisi tutustuttaa digitalisaation maailmaan varhaisessa vaiheessa, ja taata heidän pääsynsä kansainvälisille työmarkkinoille. (Euroopan komissio, 2020; Friends of Europe, 2020.)

Maanosan monipuolisen kulttuurin tietoisuuden levitys maailmalle niin elokuvien, musiikin sekä taiteen avulla helpottuu digitaalisten alustojen myötä. Musiikki on osa joka-päiväistä elämää niin visuaalisten sekä ääniraitojen muodoissa, kuten paikallisissa ja ulkomaalaisissa elokuvissa. Suosittu digitaalinen alusta TikTok on uudistanut musiikkibisneksen, ja alustalta kappaleet nousevat globaaliin suosioon. Alusta on etenkin nuorten ja lasten suosiossa. TikTok välittää videomateriaalia eri puolilta maailmaa, ja alustan suosio nousi koronapandemian aikaan. Vireillä oleva Generation Africa – hanke tuo ensimmäistä kertaa **nuoren afrikkalaisen äänen dokumenttielokuvien muodossa esiin, kertoen muuttoliikkeen ja siirtolaisuuden syistä ja seurauksista.** Hankkeessa on toimijoita 17:sta Afrikan valtiosta, ja tuotoksena on 30 dokumenttielokuvaa. Yhteistyökumppaneita on useasta valtiosta Afrikan ulkopuolelta, ja myös Suomi on ollut hankkeessa mukana. On kuitenkin pidettävä huoli, **ettei Afrikan ulkopuolelta tuleva tieto muuta arvokkaita perinteisiä tietoja ja taitoja.** (Euroopan komissio, 2020; Friends of Europe, 2020; Generation Africa, 2020; Nigerian FMIC, 2020; YLE, 2020.)

Arabikevät hyödynsi sosiaalista mediaa tiedon levityksessä. Kansannousut Pohjois-Afrikan valtioissa tavoittelivat demokratiaa, ihmisoikeuksia sekä parempia elinoloja, ja sosiaalisen median avulla jaettiin tietoa sekä aktivoitiin nuoria ja keskiluokkaa. Facebook ja Twitter olivat tärkeitä alustoja esimerkiksi Egyptissä, ja Libyassa Internet katkaistiin mielenosoitusten toisena päivänä tietojen leviämisen estämiseksi. Kansainvälisten medioiden suurin lähde oli sosiaalinen media, missä tieto tuli juuri sellaisena, mitä se oli. **Arabikevään konfliktit vaikuttivat kulttuuriin negatiivisesti sen kaikissa muodoissa.** (Globalis, 2016; UNESCO, 2019.)

Nuorten työllistymismahdollisuudet paranevat digitalisaation avulla, sillä he pääsevät kansainvälisille markkinoille kilpailemaan työpaikoista. **Afrikassa on yli 800 miljoonaa alle 30-vuotista ihmistä, ja joka vuosi 15-20 miljoonaa nuorta tulee työmarkkinoille, ja digitaalisten infrastruktuurien, yrittäjyyden sekä innovointien avulla pystytään luoda heille työpaikkoja.** Avoin data, big data sekä tekoäly tulevat muuttamaan afrikkalaisten päivittäistä elämää. Matkapuhelimien käyttö on lisääntynyt ja sovellukset, kuten sääennustukset sekä mobiilipankkipalvelut, ovat yleistyneet afrikkalaisissa yhteiskunnissa, etenkin Itä-Afrikassa. Julkisen sektorin valmiudet digitalisaatioon tulee varmistaa, jotta digiloikka on turvallinen sekä mahdollinen Afrikassa. (Euroopan komissio, 2020; Friends of Europe, 2020; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

Afrikan valtioilla ei ole samanlaisia lähtökohtia digitalisaation mahdollistamisessa kuin esimerkiksi vauraissa länsimaissa. Digiloikka on kallis investointi, johon tarvitaan kumppaneiden apua. **Nykyinen rahoitus ei ole riittävää kestävä digitaalisen kehityksen saavuttamiseksi.** Afrikassa ei ole yhtenäistä politiikkaa digitalisaatiolle, ja tämä pitäisi harmonisoida, mikä edesauttaisi panafrikkalaisen ideologian toteutumista ja turvallisen digimaailman luomista. Tämä on pitkä prosessi, jossa julkinen ja yksityinen sektori tekevät yhteistyötä, sekä EU että AU. Tärkeää on yhteinen kumppanuus, missä opitaan toisilta ja tuetaan toisia. Räätelöidyt valtiokohtaiset strategiat auttavat kumppaneita ymmärtämään toistensa tarpeita, tietoja ja osaamista. (Friends Of Europe, 2020.)

2.2.4 Kestävä kasvu ja työpaikat

Kestävät investoinnit, taloudellinen yhdentyminen alueellisesti ja koko maanosan tasolla, liiketoiminta- ja investointiedellytykset sekä koulutus, osaaminen, tutkimus, innovointi, terveydenhuolto ja sosiaaliset oikeudet auttavat Afrikkaa kestävässä kasvussa, joka takaa nuorille turvallisen tulevaisuudessa. Seuraavan 15 vuoden aikana noin 375 miljoonan nuoren odotetaan saavuttavan työiän. **Kulttuurialan yhteistyötä tehostamalla on mahdollista luoda lisää työpaikkoja ja lisätä ihmisten välistä vuorovaikutusta, sillä ihmisarvoiset työmahdollisuudet ovat tulevaisuudessa avainasemassa.** Kulttuurin toimiala on monimuotoinen, ja luova talous on yksi tulevaisuuden lupaavimmista aloista, joka tulee työllistämään etenkin nuoria. **Luovat alat ovat maailmantalouden dynaamisimpia aloja, jotka tarjoavat etenkin kehittyville maille uusia mahdollisuuksia siirtyä nopeasti kasvaville maailmantalouden alueille.** Luovan talouden on todistettu nostattavan kansallista bruttokansantuotetta, ja sillä on suuri kaupallinen sekä kulttuurinen arvo. Tämän kaksoisarvon tiedostaminen on kehittänyt globaalisti hallituksia laajentamaan ja kehittämään luovaa taloutta osana talouden monipuolistamisstrategioita ja pyrkimyksiä stimuloida talouskasvua, vaurautta ja

hyvinvointia. Luovat alat edistävät myös perusoikeuksia, kuten ihmisarvon kunnioittamista, tasa-arvoa, demokratiaa, mitkä ovat välttämättömiä rauhaa edistäviä tekijöitä. (Euroopan komissio, 2020; OKM, 2017; UNCTAD, 2018.)

Kulttuuriala ja luovat alat työllistivät Afrikassa vuonna 2017 noin kaksi miljoonaa työntekijää, ja alojen yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 49 miljardia dollaria. Kulttuurin alat työllistävät ihmisiä välittömästi suoraan kulttuurin aloille sekä välillisesti, jolloin taiteen ja kulttuurin vaikutukset säteilevät muihin toimialoihin luoden esimerkiksi luovuuden keskittymiä sekä kerrannaisvaikutuksia alueille. Afrikassa kulttuurin alan ja luovien alojen osuus valtioiden BKT:stä ei ole suuri, mutta on jatkuvassa kasvussa. Eniten työpaikkoja on elokuva-, musiikki- ja audiovisuaalisella alalla, esimerkiksi Nigeriassa elokuva-ala on suuri. Käsityösektori on vahvoilla etenkin Burkina Fasossa sekä Malissa. **EU:n jäsenmaissa vuonna 2019 kulttuuri työllisti suoraan 8,4 miljoonaa ihmistä ja välillisesti luovien alojen kautta 12 miljoonaa (7,5 % EU:n työvoimasta).** Kansainvälistä apua tarvitaan, jotta Afrikan valtioiden kulttuurisektoreiden rooli sekä potentiaali saadaan kokonaisuudessaan hyödynnettyä. (OKM, 2017b; OKM, 2019; OKM, 2020; UNCTAD, 2018; UNESCO, 2019.)

Luovat alat Afrikassa ovat vielä kehittyvässä vaiheessa ja tarvitsevat hallinnollisia tukirakenteita avukseen. Poliittisia uudistuksia tarvitaan monilla aloilla, etenkin hallinnossa, oikeusjärjestelmässä, velanhoidossa, kilpailussa sekä vihreän kasvun vetotuksessa, jotta kestävä talouskasvu saadaan nousuun ja ihmisarvoisia työpaikkoja pystytään luoda lisää. Korruptio, petos, laittomat rahavirrat ja terrorismi on myös kitkettävä pois. **Kansallisen tason kulttuurin hallinnollisia tukirakenteita on parannettu asteittain.** Alueellisella ja kansainvälisellä yhteistyöllä on ollut tässä merkittävä apu. Afrikassa tavataan kahdenlaista kulttuuripolitiikkaa; ”ensimmäinen sukupolvi” lähestyy kulttuurisektoria ilman yhteistyötä muiden sektorien kanssa ja ”toinen sukupolvi” tiedostaa kulttuurin moninaisuuden ja lähestyy asiaa laajemmin luoden linkin kansainvälisiin kehittämissuunnitelmiin. Sääntelyuudistukset, institutionaalisten valmiuksien lujittaminen ja strategioiden kehittäminen parantavat markkinamahdollisuuksia sekä rahoituksen saantia. (Euroopan komissio, 2020; UNESCO, 2019.)

Koulutuksella on erityinen rooli Afrikassa. Naisten sekä tyttöjen koulutuksella hidastetaan väestönkasvua, ja sen on tiedostettu olevan tärkein tekijä väestönkasvun hallinnassa. Koulutus tuo tietoa erilaisista mahdollisuuksista nuorille, ehkäisee heitä syrjäytymästä sekä ajautumasta harmaalle sektorille töihin. Nuoret ovat tulevaisuuden päättäjiä, ja heidän koulutuksellaan on suuri merkitys. Koulutus onkin yksi tärkeimmistä keinoista kansakunnan taloudellisten, sosiaalisten ja kulttuuristen olosuhteiden parantamiseen. Siltä osin kuin koulutus tarjoaa päteviä henkilöresursseja vastaamaan valtion tarpeisiin edistämään vakautta. Koulutus edistää tasa-arvoa ja parantaa ihmisoikeuksien toteutumista, ja laajoilla koulutusmahdollisuuksilla luodaan monipuolinen

työllisyyssektori. Muun muassa ilmastokasvatuksella tuodaan tietoa muuttuvasta maailmasta ja teknologian kehitys auttaa nuoria opiskelussa. **Nuorten kulttuurista taustaa ja identiteettiä tulee vahvistaa koulutuksen avulla.** (Agenda 2063, 2015; Euroopan komissio, 2020; Soiri, 2020; Ulkoministeriö, 2019; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

Alle 10 % Afrikan 18–24-vuotiaista osallistuu jonkinasteiseen keskiasteen jälkeiseen koulutukseen. AU:n haaveilema talouskasvu on mahdollista nuorten koulutuksella ja työllistämällä. Afrikassa koulutus on ollut pitkään kehitysyhteistyön painopisteenä. **Kulttuuri näkyy läpileikkaavana teemana koulutuksessa, sillä se syventää kulttuurienvälistä ymmärrystä.** Opiskelijavaihdot, ammatilliset vaihdot, alumnitoiminta, tietoisuus ja uskallus lisääntyvät koulutuksessa ja tukevat valtioiden välistä yhteistyötä. **STEAM-oppimisessa yhdistetään tiedettä ja taidetta,** mikä on noussut suosioon globaalilla tasolla. STEAM-oppimisessa arvostetaan luovaa ajattelua, mikä tulee olemaan tulevaisuudessa entistä tärkeämpää. Oppilaiden on opittava uusia lähestymistapoja ja taitoja ongelmien ratkaisemiseen, sekä heidän kykyään luoda ja käyttää työkaluja innovatiivisilla tavoilla. Opetuksessa käsitellään todellisia ongelmia, missä hyödynnetään virtuaalisia ja fyysisiä oppimisympäristöjä sekä työkaluja, missä ylittää tietealanrajoja. (Agenda 2063, 2015; School Education Gateway, 2020; Euroopan komissio, 2020; Soiri, 2020; Ulkoministeriö, 2019; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

Noin 95 % afrikkalaisista nuorista päätyy työpaikkojen puutteesta epäviralliselle sektorille. Ilmastonmuutos vähentää esimerkiksi maataloussektorin työpaikkoja maanpeitteen muutosten myötä, jolloin viljeltävän maan pinta-ala vähenee. Nuoret lähtevät myös rohkeammin tavoittelemaan uusia mahdollisuuksia kaupungeista, joissa kilpailu työpaikoista on suuri, jolloin vaarana on tipahtaminen virallisen työsektorin ulkopuolelle. Nuorilla on myös vaara syrjäytyä yhteiskunnasta harmaalla sektorilla, sillä sektori ei tarjoa sosiaali- tai muutakaan turvaa. (United Nations, 2020; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

2.2.5 Rauha, turva ja hyvä hallinto

Afrikassa on suuria kehityseroja valtioiden ja alueiden välillä, jotka näkyvät esimerkiksi rauhassa, turvallisuudessa sekä hallintotavoissa. Kumppanuutta tulisi tehdä alueiden kehityserojen pienentämiseksi ja suunnata toimet vähiten kehittyneille alueille. Kestävän rauhan sekä turvallisuuden edistäminen ovat kumppanuuksissa kaikkien osapuolten etujen mukaista, sillä **rauha ja turvallisuus ovat kestävän kehityksen tukipilareita.** (Euroopan komissio, 2020.)

Turvattomuuden tunnetta Afrikkaan tulee valtioiden rajallisuudesta valvoa maa- ja merialueita, yhteisöjen välisistä konflikteista, terrorismista sekä sosiaalisen yhteenkuuluvuuden heikkenemisestä. Ilmastomuutos ja pandemiat ovat uhkia, jotka uhkaavat Afrikkaa maanosan ulkopuolelta, sekä sisäpuolelta. (Euroopan komissio, 2020.)

Yhteistyön merkitys kasvaa. Turvallisuus ja kehitys ovat kestäviä vain, jos ne kunnioittavat yleismaailmallisia ihmisoikeuksia. **Kunnioittaminen on keskeinen piirre kumppanuuksissa.** Afrikan kanssa kumppanuutta tulisi lähteä tekemään ajatuksena tasavertaisen, kahdensuuntainen yhteistyö ja yhteisien intressien edistäminen. Tämän myötä luodaan tasavertainen suhde, mikä on EU:n ja AU:n kumppanuudessa tärkeää. **Afrikan maanosan moninaisen kulttuurin tiedostaminen on EU:lle ja sen jäsenvaltioille kriittinen asia, sillä toimijat eivät voi luoda vain yhdenlaista yhteistyömallia Afrikan ja kanssa, vaan on pystyttävä mukautumaan yksittäisten valtioiden sekä alueiden mukaan.** Toimet ja suunnitelmat on luotava ihmistasolla, jolloin pystytään luomaan vahva kumppanuus, josta osapuolet hyötyvät. Yhteistyössä ei tule harjoittaa uuskolonialismia, vaan tasavertaista kumppanuutta. **Kulttuurisia suhteita vahvistamalla ja ruohonjuuritason vaikuttamisella etenkin nuorien keskuudessa luodaan vankka pohja kumppanuudelle. Luottamus toimijoiden välille voidaan rakentaa ystävyydellä, auttamisen halulla sekä aktiivisella toiminnalla.** (Agenda2063, 2015; The Ulkopolitist, 2020; Tuhkanen, 2020; Ulkoministeriö, 2019; UNESCO, 2019.)

EU:n **Luova Eurooppa** on audiovisuaalialan, kulttuurialan ja luovien alojen rahoitusohjelma vuosille 2014–2020, josta alojen ammattilaiset voivat hakea tukea vuosittaisilla hakukierroksilla. Ohjelman tarkoituksena on tukea eurooppalaista toimintaa ja yhteistyötä. Teemana on myös levittää eurooppalaisia kulttuurituotteita globaalisti. Vuonna 2018 hyväksyttiin osittainen yleisnäkemyks Luova Eurooppa –ohjelmaan vuosille 2021–2027, joissa painotetaan kulttuurin, median ja monialaisten toimien vahvistamista. Saksan puheenjohtajuuskaudella neuvottelut ohjelmaehdotuksesta jatkuvat, ja tavoitteena on aloittaa ohjelma ajallaan vuoden 2021 alussa. Haasteita tuovat globalisaatio, tekoäly sekä tasa-arvon toteutuminen ohjelman kriteereissä ja indikaattoreissa. Kulttuuriala ja luovat alat edistävät EU:n talouden kehitystä, luovat työpaikkoja sekä kasvua. Luova Eurooppa –ohjelman avulla pystyttäisiin tekemään yhteistyötä Afrikan maanosan valtioiden kanssa kulttuuri- luovilla aloilla. (Eurooppa-neuvosto, 2019; Eurooppa-neuvosto, 2020; Euroopan komissio, 2020b.)

AU:n Agenda 2063 korostaa afrikkalaisten halua yhdistää maanosan ihmiset ja he toivovat kansainvälisiltä toimijoilta heidän toiveidensa kunnioittamista. **Yhteistyön kehittäminen tulisikin lähteä ruohonjuuritasolta, ihmislähtöisestä kehittämisestä, missä kuunnellaan kaikkien osapuolien toiveita ja tavoitteita ja luodaan kestävä kehitystä.** (Agenda2063, 2015; UNESCO, 2019.)

Laajaa kontaktiverkostoa tarvitaan eri Afrikan valtioiden toimijoiden kanssa.

Tätä ei pystytä yksin rakentamaan EU:n tai Afrikan valtioiden toimesta, vaan kansalaisyhteiskuntaa ja yksityisiä henkilöitä tarvitaan tähän mukaan. Ruohonjuuritason kontaktit luodaan useimmiten ruohonjuuritasolla, sillä esimerkiksi isot taidegalleriat eivät mielellään tee kumppanuutta pienten toimijoiden kanssa. **Ruohonjuuritason toiminnassa on erittäin tärkeää tuntea kumppanuusosapuolten kulttuuriset taustat, niiden yhtenäisyydet sekä erot, ja osapuolten tavat toimia.** Tämä luo arvostusta ja ymmärrystä osapuolten välille. Kansainvälinen yhteistyöväline ja työkalu tarvitaan kontaktiverkoston ylläpitoon. (Tuhkanen, 2020.)

Suomikuva on maailmalla hyvä, ja Suomen tekemiä hyviä toimia arvostetaan useissa valtioissa. **Afrikassa on halu tehdä suomalaisten kanssa yhteistyötä,** ja Suomen sekä Afrikan valtioiden kulttuuriyhteistyötä voidaan vahvistaa muun muassa työpaikkojen luomisella Suomeen, kuten afrikkalaisten toimijoiden palkkaamista Suomeen arkkitehtuuriprojektin vetäjäksi. (Tuhkanen, 2020.)

2.2.6 Muuttoliike ja liikkuvuus

Muuttoliike ja liikkuvuus tulevat lisääntymään Afrikassa väestönkasvun myötä. Muuttoliikettä tarkasteltaessa on tärkeää tiedostaa lähtö-, kauttakulku- ja päämäärävaltiot, jotka hyödyntävät muuttoliikettä diplomaattisena työkaluna nyt ja tulevaisuudessa, muuttoliikkeen tulo- ja lähtötekijät sekä muuttoliikkeen luonne; vapaaehtoinen tai pakotettu, maansisäinen tai maan rajojen ylittävä. **Vuonna 2019 Afrikan muuttoliikkeistä 80 % tapahtui maanosan sisällä, ja noin 86 % valtionrajat ylittävästä muuttoliikkeestä tapahtui muista kuin konflikteihin liittyvistä syistä.** Valtion rajojen ylittäviä pakolaisia Afrikassa oli 6,3 miljoonaa ja maansisäisiä pakolaisia oli 14,5 miljoonaa. Maansisäisistä pakolaisista arviolta 75 % oli naisia ja lapsia. Pakkomuuttojen syyt ovat monipuoliset, ja tulevaisuudessa korostuu yhä enemmän ilmastonmuutos tärkeänä tekijänä pakkomuuttoille elinolojen muuttuessa. AU:n mukaan kiihtyvät muuttoliikkeet ja niiden turvaaminen eivät saa olla esteenä Agendan 2063:n pyrkimykseen vapaasta liikkuvuudesta. (Afrikan unioni, 2020; United Nations, 2019; Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

Euroopan ja Afrikan väliin jäävä Välimeri on alue, jossa muuttoliikettä sekä pakolaisuutta on paljon. EU ja AU tarvitsevat alueelle tiiviimpää yhteistyötä, jossa huomioidaan yhteiset intressit sekä solidaarisuus. AU ja EU tarvitsevat tasapainoisen, yhteisen ja kokonaisvaltaisen lähestymistavan muuttoliikkeille ja liikkuvuudelle, jossa solidaarisuus ja toimiva kumppanuus olisivat tukipilareita. Pakolaisten palauttamista ja takaisinottoa on tehostettava ja yhteistyötä tehtävä enemmän. (Euroopan komissio, 2020.)

Afrikan valtioilla on orjuudesta jääneet jäljet jo 1400-luvulta. Afrikassa kulki useita orjareittejä, ja ennen merimatkaa lähtöä esimerkiksi Beninissä orjat vietiin *unohduk-sen puulle* siirtomaavaltioiden toimesta, jonka miehet kiersivät yhdeksän kertaa ja naiset seitsemän, **jotta he unohtaisivat kaiken alkuperästään, kulttuuristaan ja identiteetistään**. Heidän piti myös kiertää *paluun puu*, jolloin he jättivät sielunsa Afrikkaan eivätkä ottaneet sitä mukaan uuteen maailmaan. Afrikasta kuljetettujen orjien lukumäärää on vaikea arvioida, ja yleisesti hyväksytty arvio on 11 miljoonaa. **Afrikkalaisen diaspora** syntyi täten jo 1400-luvun alussa, ja termillä viitataan yleisesti maailmanlaajuisiin yhteisöihin, jotka ovat polveutuneet Afrikasta. AU määrittelee afrikkalaisen diasporan koostuvaksi afrikkalaista alkuperää olevista ihmisistä, jotka asuvat maanosan ulkopuolella ja heidän asuinpaikastaan ja kansalaisuudestaan riippumatta ovat halukkaita osallistumaan Afrikan maanosan kehitykseen sekä AU:n rakentamiseen. AU:n perustuslaissa kutsutaan ja kannustetaan Afrikan diasporaa osallistumaan täysimääräisesti tärkeänä elementtinä Afrikan unionin rakentamiseen. (Afrikan unioni, 2020; Villa Karo & Karila, 2009; YLE, 2020.)

Euroopan unionin Luova Eurooppa –ohjelma tukee suomalaista Cultura-säätiön hanketta ”Agents of Change”. Hankkeessa todetaan, että perinteiset integraatioon tähtäävät menetelmät kohdistuvat etenkin maahanmuuttajiin sekä vähemmistöihin. Hankkeen tavoitteena onkin tehdä jokaisesta heistä oman kulttuurin ja elämänpiirinsä asiantuntijoita ja aktiivisia toimijoita, jotka rakentavat osallisuuttaan kulttuurisesta perimästä ilman, että heidät heitetään keskelle valmista yhteiskuntaa, johon on mukauduttava. **Afrikassa olisikin tärkeää kannustaa ihmisten kulttuuriperimän vahvistamista.** (Euroopan komissio, 2020c; Eurooppa-neuvosto, 2019.)

Kaupungistuminen kiihtyy, ja erityishuomiota tarvitaan kestäväan kaupunkisuunnitteluun ja -hallintoon. **Arkkitehtuurilla on tässä suuri rooli**, kun luodaan toimivaa kaupunkiympäristöä, jossa huomioidaan ihmisten perustarpeet elämän osa-alueilla. Arkkitehtuuriprojekteissa olisi huomioitava Afrikan valtioiden ominaispiirteet ja yhdistää ne toimiviin energianratkaisuihin ja rakennusmalleihin. (Vastapuu, Mattlin, Hakala & Pellikka, 2019.)

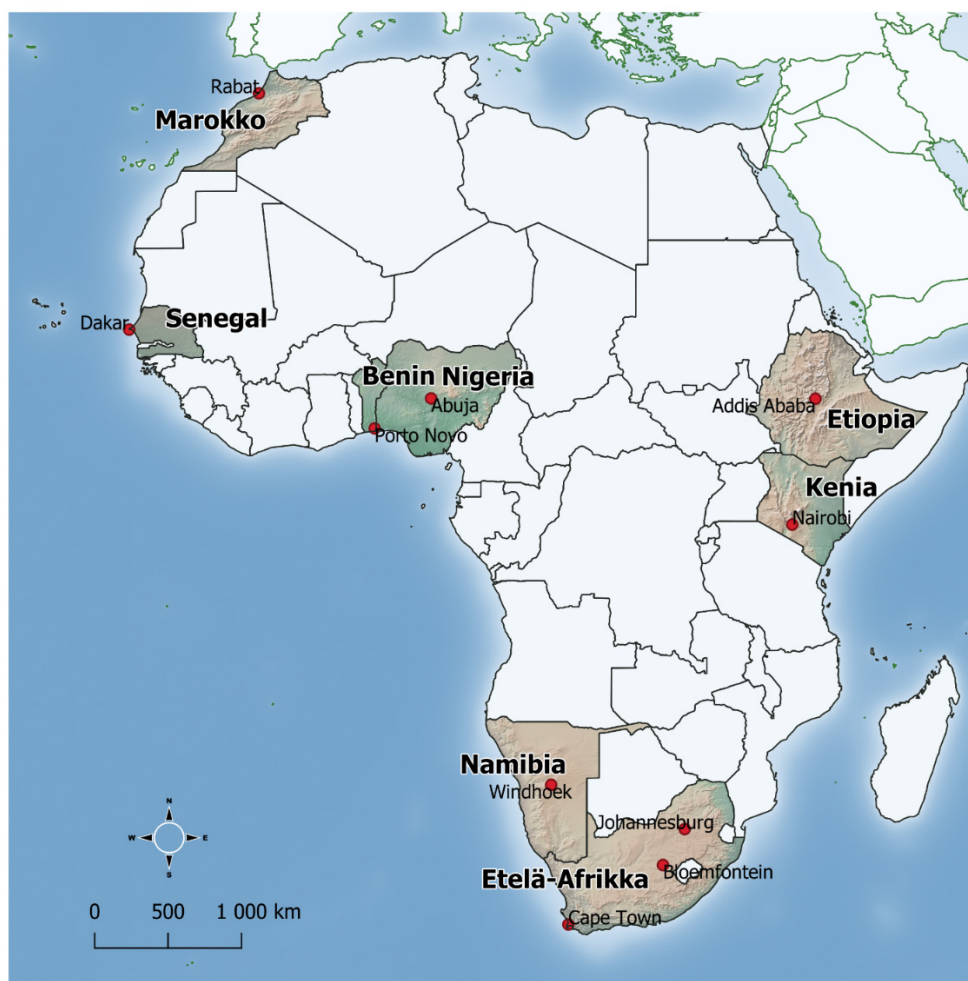
Luovan talouden avulla pystytään luomaan nuorille työpaikkoja ja mahdollistamaan se, ettei heidän ole välttämätöntä muuttaa töiden perässä uudelle alueelle. Digitalisaatio mahdollistaa työn teon paikasta huolimatta.

3 Kulttuurin ja luovan talouden tarkastelu kahdeksassa Afrikan kohdevaltiossa

3.1 Tarkasteluviiitekehys

Tässä osuudessa tarkastellaan kahdeksaa valittua Afrikan valtioita kulttuurin ja luovan talouden näkökulmista. Kohdevaltioita Etelä-Afrikkaa, Keniaa, Nigeriää, Senegalia, Namibiaa, Beniniä, Marokkoa ja Etiopiaa tarkastellaan (kuva 6) kansojen, kielten, uskontojen ja arvojen kautta, siitä miten nämä ovat muovanneet valtioita. Tarkasteluviiitekehys valtioille muodostuu tämän raportin luvuista 1–2.

Kolonialismin arvet näkyvät yhä Afrikassa, ja historialla on suuri merkitys valtioiden kehitykseen. Afrikan maanosa on demografisessa muutoksessa, ja nuorison merkitys tulee korostumaan tulevaisuudessa. Afrikan väestön keski-ikä on tällä hetkellä noin 19 vuotta (vrt. Suomi noin 43 vuotta). Nuoret ovat Afrikan tulevia johtajia, ja heidän työtömyysprosenttinsa on tällä hetkellä suuri. (Maailmanpankki, 2020; Tilastokeskus, 2020.)

Kuva 6. Tarkasteltavat Afrikan valtiot. © Sari Aroalho

Kumppanuuden on synnyttävä ruohonjuuritasolla, ja tieto Afrikan maanosan valtavasta kulttuurisesta mosaiikista on huomioitava. Kumppanuussuhteessa on huomioitava osapuolten yhteiset edut ja intressit, ja osapuolten on hyödyttävä suhteesta tasapuolisesti.

Vuosi 2021 on AU:n taiteen, kulttuurin ja perinnön teemavuosi, ja YK:n yleiskokouksessa vuonna 2019 julistettiin vuosi 2021 kestävän kehityksen kansainväliseksi luovan talouden vuodeksi. Julistuksessa oli mukana 27 valtiota, joista seitsemän oli Afrikan valtioita. (Afrikan unioni, 2020; UNDTAD, 2020.)

Ihmisiä on vain yksi rotu. Afrikan yhteiskuntahistorian huomioon ottaen, seuraavissa kappaleissa käytän Afrikassa vakiintuneita termejä. Esimerkiksi apartheid, rotuerotte-

lupolitiikka, jakoi Etelä-Afrikan väestön valkoisiin, mustiin, intialaisiin ja värillisiin ulkoisten ominaisuuksien mukaan, ja termit ovat säilyneet Etelä-Afrikassa. Myös muissa Afrikan valtioissa tilastointia tapahtuu vieläkin ihmisten ulkoisten piirteiden mukaan.

3.2 Etelä-Afrikka

3.2.1 Yleistietoa

Etelä-Afrikan tasavalta sijaitsee Afrikan mantereeseen eteläisessä kärjessä. Valtiossa on 11 virallista kieltä, kolme pääkaupunkia sekä useita etnisiä ryhmiä. Etelä-Afrikan väkiluku vuonna 2019 oli noin 58,6 miljoonaa ihmistä. Etelä-Afrikassa luonnon moninaisuus sekä kulttuurinen monimuotoisuus ovat valtavia. Etelä-Afrikkaa varjostaa apartheid-aika ja sen tuomat sosiaaliset, taloudelliset, ekologiset kuin kulttuurisetkin ongelmat, kuten yhä ilmenevä rotuerottelu. Etelä-Afrikka on kulttuurien kehto, missä länsimaiset, afrikkalaiset ja aasialaiset perinteet ovat integroituneet toisiinsa. Tämän voi nähdä esimerkiksi taiteissa, ruoassa, kaupunkien rakenteissa sekä musiikissa. (Cobbing, Gordon et al., 2020; Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Kuva 7. Etelä-Afrikan kartta. © Sari Aroalho

Namibia, Botswana, Zimbabwe, Mosambik ja Eswatini ovat Etelä-Afrikan naapurivaltioita, ja Lesotho sijaitsee enklavina Etelä-Afrikan sisällä. Etelä-Afrikan luonto on monipuolinen, ja ilmasto sekä maasto ovat vaihtelevia. Intian ja Atlantin valtameret reunustavat Etelä-Afrikan valtiota luoden alueelle vaihtelevat sääolot. Sademäärät vaihtelevat valtion sisällä paljon, ja Etelä-Afrikassa onkin vuosittain pulaa puhtaasta vedestä, mikä tulee olemaan tulevaisuudessa haaste. Etelä-Afrikan itäosassa kohoavat Lohikäärmevuoret. Kolonialismin ja lähetystyön seurauksena perinteiset luonnonuskonnot syrjäytyivät, ja valtauskonnoksi nousi kristinusko. Etelä-Afrikassa on paljon ihmisiä, jotka seuraavat riippumattomia afrikkalaisia kristillisiä kirkkoja, joiden koko vaihtelee. Nämä uskonnot ovat avoimempia alkuperäiskulttuurin ja uskonnon näkökulmille, ja korostavat fyysistä ja hengellistä parantamista. Etenkin paikallisheimojen zuluja ja swazien suosima protestanttinen kristillinen kirkko on tällainen. (Cobbing, Gordon et al., 2020; Globalis, 2020.)

Etelä-Afrikka on Afrikan maanosan valtioista selkein valtio, missä ihmisten väli-
nen rotuerottelu näkyy. Apartheidajan rotuerottelu näkyy yhä tilastoissa, ja väestö on tilastoitu apartheidajalla määriteltujen rotujen mukaan. Vuoden 2020 tilastojen mukaan valtion 58,6 miljoonasta ihmisestä 80,9 % tilastoitiin mustiksi, 7,8 % valkoisiksi, 8,8 % värillisiksi ja 2,5 % intialaisiksi/aasialaisiksi. **Tilastoinnin sisälle jää useita erikansoja ja ryhmiä, joten luokittelussa olevien neljän ryhmän lisäksi on todellisuudessa enemmän jaottelua, esimerkiksi zulut ja swazit kuuluvat mustiin eteläafrikkalaisiin.** Etelä-Afrikassa tilastoja kerää Stats SA, joka Etelä-Afrikan kansallinen tilastopalvelu, joka vastaa virallisten ja muiden tilastojen keräämisestä, tuottamisesta ja levittämisestä, kuten väestönlaskennan toteuttamisesta, talouskasvun etenemisestä ja tilastojen tuottajien välisestä koordinoinnista. Etelä-Afrikan tuorein väestölaskenta on toteutettu valtiossa vuonna 2011, ja vuonna 2021 toteutetaan uusi, kattava väestölaskenta, jossa hyödynnetään digitaalista tiedonkeruuta. (Cobbing, Gordon et al., 2020; Etelä-Afrikan tilastot, 2020; Globalis, 2020; Soiri, 2020.)

Väestön luokittelulla rotuihin pyritään mahdollistamaan yhteiskunnan transform
maation seuranta ja kehitys, ja etenkin kehittämään ja mahdollistamaan aikai-
semmin syrjittyjen väestöryhmien kehittyminen. BEE-politiikka (*broad-based black economic empowerment*) on yksi näistä keinoista, millä hallitus talouspolitiikan avulla mahdollistaa aikaisemmin syrjäytettyjen rotujen toimintaa. BEE-politiikkaa näkyy niin koulutuksessa kuin työpaikoilla, joissa pyritään poistamaan vallitsevaa epätasa-arvoa edistämällä mustien ihmisten täyden potentiaalin vapauttamista ja hyödyntämistä taloudellisessa toiminnassa. **Nykyhallitus on rohkaissut valtion kulttuurisen mosaiikin ilmaisua, jota se tietoisella politiikalla myös tukee.** (Cobbing, Gordon et al., 2020; Etelä-Afrikan tilastot, 2020; Globalis, 2020; Soiri, 2020.)

Etelä-Afrikan kymmenistä alkuperäiskansoista san- ja khoekhoe-ihmisiä on vain harvoja jäljellä, kun vastaavasti bantuja on valtiossa huomattavasti enemmän. Kielellisiä

eroavaisuuksia löytyy niin etnisen taustan kuin ihonvärin perusteella. Eurooppalais-taustaiset eteläafrikkalaiset puhuvat afrikaansia sekä englantia, ja alkuperäiskansoihin kuuluvat puhuvat bantukieliä, kuten ngunia, swazia ja zulua. **Etelä-Afrikan 11 virallista kieltä puhutaan alueellisesti eri paikoissa, ja lisäksi 11 muuta kieltä edistetään ja kehitetään alueella, kuten arabiaa, saksaa sekä tamilia.** Englannin kielen asema on vahvistumassa virallisilla, koulutuksellisilla ja liiketoiminnan alueilla, ja afrikaans on siirtymässä sivuun. **Etelä-Afrikan monipuolista mosaiikkia onkin viime vuosina korostettu entistä enemmän, ja sitä on osattu hyödyntää.** (Cobbing, Gordon et al., 2020; Globalis, 2020; Soiri, 2020.)

Etelä-Afrikan historia on värikäs. Etelä-Afrikasta on löydetty luolamaalauksia vuodelta 20 000 eaa. Nämä luolamaalaukset kuuluvat maailman vanhimpiin luolamaalauksiin. Siirtomaa-ajan alettua 1500-luvulla Etelä-Afrikassa asui useita paikallisia väestöryhmiä. Hollantilaiset buurit asettuivat Kapmaahan 1600-luvulla, ja englantilaiset valtasivat alueen 1700-luvun lopussa. Etenkin Etelä-Afrikan vanhin kansanryhmä, sankansa, joutui hyökkäysten ja orjuuttamisen kohteeksi buurien toimesta. Iso-Britannia kielsi orjuuden myöhemmin ajaen samalla hollantilaiset pois alueelta. Tämä ei kuitenkaan poistanut syrjintää eikä rasismia. Vuonna 1948 hyväksyttiin lakeja, jotka paransivat valkoisten asemaa muiden väestöryhmien kustannuksella, lisäsivät epätasa-arvoa ja sulki maan tummaihoisen enemmistön poliittisten, sosiaalisten sekä taloudellisten oikeuksien ulkopuolelle. Tämän ajan hallintoa kutsutaan apartheidiksi, joka loppui 1990-luvulla. **Apartheidin aikana kaikki kulttuurinen ilmaisu, mikä ei ollut valkoista, oli halveksittavaa ja jopa kiellettyä.** Apartheidin loppumisen suurin syy oli Etelä-Afrikan ulkopuolelta tullut painostus, missä Suomi oli mukana. (Cobbing, Gordon et al., 2020; Globalis, 2020.)

Väestö on kasvanut tasaisesti Etelä-Afrikassa. AIDS:n levitessä Afrikassa 1990-luvulla maanosan väestönkasvu hidastui, jolloin Etelä-Afrikassa valtion syntyvyys oli maailman keskiarvoa, mutta kuolleisuus AIDS:n takia kaksi kertaa korkeampi kuin maailman keskiarvo. 2000-luvulla valtion asukasmäärä kasvoi Afrikan maanosan muuttovirtojen myötä, niin siirtolaisista kuin pakolaisistakin. Etenkin Zimbabwesta saapui paljon poliittisia pakolaisia, jotka pakenivat vainoa sekä etsivät parempia taloudellisia näkymiä. Etelä-Afrikan keskimääräinen eliniänodote vuonna 2018 oli noin 63,9 vuotta. **Etelä-Afrikan väestö on nuori, ja alle 30-vuotiaita on noin 60 %.** (Cobbing, Gordon et al., 2020; Maailmanpankki, 2020)

Etelä-Afrikan 58,6 miljoonasta ihmisestä itäosassa ja eteläisillä rannikkoalueilla asuu yli 95 %, ja lännessä vain Kapkaupungin ympäristö on tiiviistä asutusta. Valtion muut alueet ovat harvaan asuttua seutua. Suurien kaupunkien lähiympäristöt ja suurten kaupunkien välisien yhteyksien varteen kasvaa kiihtyvällä tahdilla väestökeskittymiä, kun valtion väkiluku kasvaa. Vuonna 2019 Etelä-Afrikan kaupungistumisaste oli noin 67 %. Kaupungit ovat kasvaneet nopeasti, jolloin alueilla on valtavia epävirallisia

asuinalueita, joissa perusinfrastruktuuri ei ole riittävän hyvä. Apartheidin myötä Etelä-Afrikan alkuperäisasukkaat ajettiin maaseudulle, jossa maan kuitenkin omisti etuoikeutettu väestö, valkoiset. **Alueilla, jotka Etelä-Afrikan alkuperäiskansat ovat omistaneet, on arkkitehtuurissa käytetty perinteisiä materiaaleja sekä kunnioitettu kulttuuriperimää. Kaupungit taas ovat kasvaneet siirtomaavaltiaiden näköiseksi,** joissa asuinalueiden välillä on vieläkin suuria eroja, vaikka laki annetuista asuinalueista kumottiin vuonna 1991. (Cobbing, Gordon et al., 2020; Maailmanpankki, 2020)

Etelä-Afrikan rikkaan kulttuuriperimän voi nähdä arkkitehtuurissa; bantujen eri etniset kansat ja heimot rakensivat asutuksensa toisistaan poiketen. Ngunit sekä swazit asuivat hajautetuissa kotitalouksissa ja sothot asuivat kylissä, joita ympäröivät viljelymaat. Xhosa-kansa rakensi talonsa harjanteille jokien läheisyyteen, ja ndebelet koristelivat talonsa värikkäillä kuvilla ja symboleilla. Zulujen asuminen koostui useista yhden huoneen taloista, jotka rakennettiin yhteen muistuttamaan ampiaispesää. Apartheidajalla eri väestöillä oli tiukat asumisraajat, ja näitä paranneltiin erilaisilla kehitysohjelmilla, missä etuasemassa oli valkoisten asuinalueet. 1990-luvulta lähtien asuntopolitiikassa on korostettu julkisen ja yksityisen sektorin yhteisiä rooleja. (Cobbing, Gordon et al., 2020.)

Vuoden 1994 jälkeen monet eteläafrikkalaiset ovat olleet ylpeitä juuristaan, ja he haluavat korostaa kulttuuriperintöön ja Etelä-Afrikan monipuolista mosaiikkia. Etenkin nuoret korostavat juuriaan. Etelä-Afrikassa on tyypillistä, että aiemmin sortettujen rotujen, tässä tapauksessa mustien piirteitä ja identiteettejä, ei saa asettaa huonompaan valoon. Tämä nuori sukupolvi, noin 25 vuotiaat *born-free* sukupolven edustajat, eli he, jotka ovat syntyneet valtion ensimmäisten täysin demokraattisten vaalien jälkeen vuonna 1994, ovat erityisen tarkkoja rotujen sortamisesta ja he tuovat mielipiteensä sosiaalisessa mediassa usein esiin. Esimerkiksi TRESemmén hiuskampanja Clicksin myymälöissä vuoden 2020 syyskuussa aiheutti useita mellakoita, kun tummien ihmisten hiuksista puhuttiin tylsinä, kuivina ja vaurioituneina. Etelä-afrikkalaisille onkin normaalia osoittaa mieltään, kun he kokevat syrjintää tapahtuvan. (Soiri, 2020.)

Panafrikkalaisen ideologian kannatus on vaihdellut Etelä-Afrikassa eri johtajien myötä. Nykyinen presidentti Cyril Ramaphosa kannattaa AU:n ajamaa Afrikan integraatiota, ja Etelä-Afrikka toimiikin AU:n puheenjohtajamaana. Panafrikkalaisuus on kuitenkin henkilösidonnaista ja onkin yksilöistä itsestään kiinni, miten he kokevat panafrikkalaisuuden. (Soiri, 2020)

Apartheidin jälkeen on tapahtunut paljon uudistuksia, myös koulumaailmassa. **Dekolonialisaatio on vauhdittanut oppimateriaalien uusimista, sillä nykyiset oppimateriaalit eivät tue kaikkien rotujen oppimista.** Nuorilla on vaikeuksia kouluttautua,

sillä koulujen taso on keskimäärin alhainen. Peruskouluista ei saa perustaitoja eikä työkaluja edetä koulutuksessa eteenpäin. Noin 20 % nuorista pääsee kolmannen asteen koulutukseen ja yliopistoihin haetaan papereiden perusteella, missä näkyvät alueelliset erot koulujen opetustasojen välillä. Etelä-Afrikassa on Afrikan paras yliopisto, Kapkaupungin yliopisto, joka on samalla yksi Afrikan johtavista opetus- ja tutkimusintituutioista. QS World University Rankings listalla Kapkaupungin yliopisto oli sijalla 220. Luovia aloja valtiossa pystyy opiskelemaan 48 eri kandidaatintutkinto-ohjelmassa, joissa pystyy opiskelemaan esimerkiksi taidetta, muotoilua sekä arkkitehtuuria. (Koulutustietoja, 2020; Soiri, 2020.)

3.2.2 Monipuolisen mosaiikin hyödyntäminen

Etelä-Afrikan liikunta-, taide- ja kulttuuriministeriö käynnisti vuonna 2014 kulttuurin seurantakeskuksen SACOn (*South African Cultural Observatory*). SACO on seurausta Mzansi Golden Economy (MGE) –strategialle, joka on **strategia kulttuuriteollisuuden uudelleen sijoituksesta Etelä-Afrikassa**. SACO on tilastollinen ja sosioekonominen tutkimushanke, jossa kartoitetaan taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön sekä kulttuuri- ja luovien alojen sosioekonomisia vaikutuksia Etelä-Afrikassa. (Etelä-Afrikan hallitus, 2020; SACO, 2020; UNCTAD, 2018.)

Vuoden 2020 ensimmäisen neljänneksen Etelä-Afrikan työllisyysraportin tiedonkeruussa on yhdistetty tietoja vuoden 2019 viimeisen neljänneksen raportista, sillä koronapandemia keskeytti maaliskuussa 2020 tiedonkeruun. Työllisyysraportissa on huomioitu valtion 15–64-vuotiaat. **Työttömyysprosentti oli 30,1 %**, joka on kasvanut vuodessa 2,5 prosenttiyksikköä. Työttömistä, jotka eivät ole koulussa, töissä tai töihin valmistavassa koulutuksessa, **nuorien (15–24-vuotiaat) osuus oli 34,1 %**, missä naisten osuus oli suurempi kuin miesten osuus. Tästä voikin todeta, että valtiossa pahenee työttömyys ja etenkin nuorten keskuudessa. Talouden kehitys ei ole ollut niin vilkasta, kun sen toivottiin olevan. Etelä-Afrikka on kuitenkin Afrikan maanosan yksi suurimmista talouskeskittymistä, ja valtion tuotteet sekä yritykset levittäytyvät Afrikassa ja maailmalla. (Etelä-Afrikan tilastot, 2020; Soiri, 2020.)

Luova talous työllisti vuonna 2017 Etelä-Afrikan väestöstä 7 %, joka tarkoittaa 1,14 miljoonaa työpaikkaa. Vuonna 2014 määrä oli 2,93 %, eli **kulttuurin ja luovien alojen suhteellinen osuus kasvaa nopeaa tahtia**, nopeammin kuin mikään muu työllisyyssektori Etelä-Afrikassa. 46 % luovan talouden työpaikoista kuului epäviralliselle sektorille ja freelancereina toimii 34 % työntekijöistä, mikä on korkeampi osuus kuin millään muulla sektorilla. Etelä-Afrikassa kuvataiteen ala on suurin luovan talouden ala, mutta tulot ovat pienimmät. Vastaavasti audiovisuaalinen ja vuorovaikutteinen media ovat alana pieniä, mutta kasvavat nopeinten suurella potentiaalilla. Etelä-Afrikka onkin mukana Generation Africa hankkeessa. Kulttuurin ja luovien alojen parissa työskentelevistä ihmisistä 84 % on mustia, värisillisiä, intialaisia ja aasialaisia, ja

59 % on miehiä. Kulttuurialoilla nuorien joukossa on monipuolisesti eri rotujen edustajia, mutta nuoria naisia on aloilla vähän. Koulutustaso kulttuurialalla työskentelevillä ihmisillä on korkeampi, kuin muilla aloilla. Useimmat luovan talouden työpaikat sijaitsevat Gautengin (29,4 %), Länsi-Kapin (18 %) ja KwaZulu-Natalin (17 %) maakunnissa. (Generation Africa, 2020; SACO, 2020; UNCTAD, 2018.)

Etelä-Afrikassa luovan talouden tuotteiden vientiä tapahtui 599 miljoonan dollarin edestä vuonna 2014. Design tuotteita, kuten sisustustuotteita, koruja ja muotia, vietiin ulkomaille 315 miljoonan dollarin edestä. Markkinat kohdistuivat pääsääntöisesti Afrikan valtioihin (67 %), kuten Namibiaan. Luovan talouden palveluita vietiin samana vuonna 128,7 miljoonan dollarin edestä, ja näihin kuuluivat muun muassa audiovisuaalisen alan ja siihen liittyvien palveluiden vienti. Tuontia Etelä-Afrikkaan vastaavasti tuli samana vuonna 1,8 miljardin dollarin edestä. (UNCTAD, 2018.)

Unesco seuraa kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden toteutumista, ja Etelä-Afrikassa viimeisin kausiraportti on toimitettu vuonna 2012. Interaktiivisessa kartassa kulttuurin edistäviä toimia on raportoitu neljä (vrt. Suomi 23). Nämä neljä toimea ovat kansainväliset kulttuurisopimukset ja Etelä-Afrikan panos etuuskohteluun Afrikassa, vuoden 1978 tekijänoikeuslain mukaiset tekijänoikeudet, immateriaalioikeudet, lähioikeudet ja suojausmenetelmät, asiakirja taiteesta ja kulttuurista vuodelta 1996 sekä paikallisen ja digitaalisen sisällön kehittämisstrategia osana digitaalista muutosta. Monimuotoisuuden raportteja ei ole palautettu Unescolle aikarajoissa. (UNESCO, 2020b.)

Etelä-Afrikassa järjestetään vuosittain messuja, missä edistetään luovaa toimintaa. Valtion provinsseilla on omia pisteitä, missä esillä on alueiden kulttuurisia tuotoksia. Näitä tapahtumia tuetaan valtion varoin. Luovilla aloilla on tällä hetkellä epävarma taloustilanne koronapandemian vuoksi. Etelä-Afrikassa turismin merkitys on suuri, ja turisteille myytävä materiaali tuo tulovirtoja. **Turismi nostaa erityisesi perinteisten käsityötuotteiden kysyntää**, joita myös Kiina on tuonut viime aikoina Etelä-Afrikan markkinoille. (Soiri, 2020.)

Etelä-Afrikassa on yhteensä 10 kohdetta, mitkä kuuluvat Unescon maailmanperintöluetteloon; viisi kulttuurikohdetta, neljä luontokohdetta sekä yksi näiden sekoi-tus, Lohikäärmevuorten Maloti-Drakensberg puisto, joka on tunnettu myös uKhalamban puistona. Kulttuuriperintökohteissa on kolme arvokasta kulttuurimaisemaa, fossiilinen hominidialue sekä Robben saari, jota on käytetty etenkin apartheidin aikaan van-kilana. Pretoriassa sijaitseva kulttuurilaitos Freedom Park ylistää Etelä-Afrikan perin-töä. Kulttuurilaitos on osaamiskeskus, jonka tarkoituksena on syventää kansakunnan ymmärrystä ottaen huomioon valtion kokemukset sekä arvokkaat symbolit. Keskus on kansallinen sekä kansainvälinen paikka, jossa kunnioitetaan vapautta, monimuotoi-suutta sekä ihmisoikeuksien ihanteita. Kulttuurilaitoksessa on myös museo, joka säi-

lyttää ja kertoo Afrikan maanosan sekä Etelä-Afrikan tarinaa ihmiskunnan aamunkoitteesta kolonialistisen, siirtomaa- ja apartheidhistorian ja –perinnön kautta apartheidin jälkeiseen kansakuntaan. Freedom Parkin tavoite on olla johtava kansallinen ja kansainvälinen ihmiskunnan ja vapauden kuvake. (Freedom park, 2020; Globalis, 2020; UNESCO 2020c.)

Suomi ei myönnä Etelä-Afrikkaan kehitysapua kehitysyhteistyörahastojen muodossa, vaan Suomi hyödyntää paikallista yhteistyömäärärahaa, jolla rahoitetaan kansalaisjärjestöjen hankkeita. Pääpaino rahoituksessa vuonna 2020 on kiertotaloudessa ja innovaatioissa, ja yhteistyömäärärahan rahastosta kansalaisjärjestöt pystyvät hakemaan tukea. Haku aukesi syksyllä 2020. Myös demokratiaa ja sananvapautta edistävät liikkeet saavat tästä rahoitusta, esimerkiksi Suomi tukee tutkimuslaitoksia jotka edistävät näitä tavoitteita. **Suomen kulttuurirahoittaminen Etelä-Afrikassa on loppunut vuosia sitten.** Kulttuurin ja luovien alojen rahoitusta voi saada erilaisilta järjestöiltä, joilla on kulttuurihankkeita, tai yleisestä maakuvatyöstä. Etelä-Afrikka on Suomen maakuvatyön painopistemaa tällä hetkellä, ja maakuvatyön intressit ovat koulutus ja tiede. Tässä olisi hyvä ottaa huomioon kulttuurin läpileikkaava teema sekä nuoret ja luovat alat. (Soiri, 2020.)

Afrikassa EU investoi eniten Etelä-Afrikkaan, ja Etelä-Afrikka saakin tukia EU:n kehitysrahoituksen kehitysyhteistyövälineestä (DCI). EU on Etelä-Afrikan suurin kauppa- ja investointikumppani. EU priorisoi Etelä-Afrikan kumppanuudessa työpaikkojen luomista, koulutusta ja innovaatioita sekä investointeja, jotka auttavat Etelä-Afrikkaa keskeisessä kehityksessä. Energia, ihmisoikeudet, kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja julkisen talouden hallinta ovat avainasemassa. SADC EPA (*Southern African Development Community Economic Partnership Agreement*) on EU:n, Etelä-Afrikan, Botswanan, Lesothon, Mosambikin, Namibian ja Eswatinin välinen kumppanuussopimus, jonka myötä valtioilla on ilmainen pääsy EU:n markkinoille. (Euroopan komissio, 2020d; The Ulkopolitist, 2020.)

Etelä-Afrikassa on paljon potentiaalia kulttuuri- ja luoville aloille. Valtio on demografiassa muutoksessa, jossa uusi sukupolvi, *born-free* sukupolvi on ylpeä juuristaan ja on siirtymässä työelämään. Heidän intonsa ja motivaationsa tulevat tuomaan muutoksen valtioon, missä on otettu askelia kohti Etelä-Afrikan monipuolisen kulttuurisen mosaiikin hyödyntämistä valtion kehittämisessä. Rotuerottelun näkee edelleen eteläafrikkalaisessa arkipäivässä.

Etelä-Afrikka	
Virallinen kieli	11 virallista kieltä
Pääkaupunki	Kapkaupunki, Pretoria, Bloemfontein
Väkiluku (2019)	58,6 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Apartheid, rotuerottelun sisään jää useita etnisiä ryhmiä
Ministeriö	Liikunta-, taide- ja kulttuuriministeriö
Strategia	Mzansi Golden Economy
Kulttuuri huomioitu	Kyllä
Luova keskus	Suuret kaupungit
Koulutus	Dekolonisaation myötä oppimateriaalien uusimista
Tärkeät luovan talouden alat	Kuvataide, audiovisuaalinen, vuorovaikutteinen media
Unescon maailmanperintökohteet	10
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	599 miljoonaa dollaria
Luovan talouden palveluiden vienti (2014)	128,7 miljoonaa dollaria
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	1,8 miljardia dollaria
Haasteet	Tilastointi, rotuerottelu
Muuta	”Born-free” sukupolvi

3.3 Kenia

3.3.1 Yleistietoa

Itä-Afrikan valtio, Kenia, on yksi Afrikan maanosan vakaimmista valtioista. Kenia itsenäistyi Iso-Britanniasta vuonna 1963, ja viiden vuoden välein järjestettävät parlamenttivaalit aiheuttavat pieniä levottomuuksia eri kansanryhmien välille. Kenian väkiluku vuonna 2019 oli 47,6 miljoonaa, ja pääkaupunkina toimii Nairobi. Kenian viralliset kielet ovat swahili sekä englanti, mutta valtiossa puhutaan myös useita muitakin kieliä. Kenian etninen monimuotoisuus on suuri, ja valtiolla onkin pitkät perinteet musiikissa sekä taiteellisessa ilmaisussa, sekä rikas suullinen ja kirjoitettu tietoperinne. Keniassa on lukuisia tarinoita, mitkä kertovat päättäväisyyden ja sinnikkyuden hyveistä sekä tärkeistä ja laajasti jaetuista arvoista, missä on otettu huomioon Kenian kokemukset itsenäisyyden taistelussa. **Kenialaiset ovat ylpeitä juuristaan ja perinteistään.** ”Haram-bee” on swahilia, ja tarkoittaa yhteen hiileen puhaltamista, mikä on valtion motto. (Globalis, 2020; Ntarangwi, Ingham, et al., 2020; Kenian tilastokeskus, 2020.)

Kuva 8. Kenian kartta. © Sari Aroalho

Kenia sijaitsee päiväntasaajalla Afrikan itäisessä osassa Intian valtameren rannalla. Kenian naapurivaltiot ovat Tansania, Uganda, Etelä-Sudan, Etiopia ja Somalia. Länsi-Keniassa on rannikkoa, sisämaassa, etenkin itäosissa, on vuoristoa ja Itä-Afrikan hautavajoama halkoo maata pääkaupungin Nairobien pohjoispuolella. Kenian luonto on monimuotoinen ja ilmasto trooppinen, missä vaihtelevat kuiva- ja sadekaudet. Vaihtelevan ilmaston vuoksi alueella on aika ajoin pulaa puhtaasta vedestä, mihin pyritään löytämään ratkaisuja. Esimerkiksi tulen ja savun uskotaan tuovan sateita Taitavuorilla. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

Arabikauppiaat saapuivat Kenian rannikolle 700-luvulla, ja portugalilaiset 1500-luvulla. **Iso-Britannia otti Kenian virallisesti siirtomaakseen 1920-luvulla ja kolonialismia jatkui aina vuoteen 1963 asti.** 1800-luvulla valtioon saapui tuhansia intialaisia ja pakistanilaisia työntekijöitä rakentamaan rautateitä Iso-Britannian määräyksestä, ja osa heistä jäi valtioon Kenian itsenäistyttyä. Iso-Britannian kolonialismin aikaan paikallisväestöä kohdeltiin raa’asti ja Kenian itsenäistymisprosessi oli verinen. Valtiossa ilmeni itsenäistymisen kynnyksellä kapinoita ja vapautusliikkeitä, joiden seurauksena kymmeniä tuhansia ihmisiä kuoli. (Globalis, 2020; Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

Kenia on ollut vuosisatojen ajan tärkeä satamavaltio, jota etenkin arabialaiset ja aasialaiset ovat käyttäneet. **Kenian rikkaaseen kulttuuriperimään onkin vaikuttanut**

vahvasti rannikkoalueelta tapahtunut liikenne sisämaahan. Rannikkoalueella, missä swahilit asuvat, on etenkin sekoittunut kulttuurisia piirteitä ihmisistä, jotka ovat matkustaneet alueen läpi sisämaahan. Mombasasta onkin kasvanut tärkeä satama-kaupunki, josta vuosien varrella on muotoutunut merkittävä turismikeskus. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020; Soiri, 2020.)

Etninen monimuotoisuus on suuri, ja **Keniaassa on yli 70 etnistä ryhmää.** Kikujut, luhyat, luot, kalenjinit, kambat, kisiit ja merut ovat etnisistä ryhmistä suurimmat. Etniset ryhmät on jaettu kolmeen kieliryhmään; bantukielet, nilosaharalaiset kielet sekä afro-aasialaiset kielet, joista bantukielten ryhmä on suurin kieliryhmä. Eri kieliryhmät ovat asettuneet Keniaassa omille alueille; bantukielet sijaitsevat Victoriajärven ympäristössä sekä ylänköalueilla valtion keskiosassa, afroaasialaiset kieliryhmät ovat asettuneet pohjoiseen ja koilliseen, ja nilosaharalaisia kieliä esiintyy valtion läntisissä osissa sekä Tansanian rajalla etelässä. Masait, itäafrikkalainen paimentolaiskansa, asuvat Kenian ja Tansanian alueilla. Lingua franca, eli yleiskieli, on Keniaassa swahili, mitä kuulee etenkin rannikolla. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

Kenian perustuslaissa taataan uskonnonvapaus. Kristinusko rantautui alueelle 1400-luvulla portugalilaisten mukana, kärsi katkoksista vuosien varrella ja elpyi 1800-luvulla, ja nykyään yli 80 % kenialaisista on kristittyjä. Syrjäisillä maaseuduilla kristilliset lähetyksasemat tarjoavat apua, etenkin tiloja koulutukseen sekä lääketieteellisiin tarkoituksiin. Afrikan perinteisissä uskonnoissa on käsite korkeammasta olennosta, ja Keniaassa onkin syntynyt monia synkretistiä uskontoja, joissa kristinusko ja Afrikan perinteiset uskonnot ovat sekoittuneet toisiinsa. Legio Maria on tällainen kirkko luo-kansan keskuudessa. Keniaassa on prosentuaalisesti vähän muslimeja, juutalaisia, jainalaisia, sikhejä sekä bahaita. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

Urbaanin ja ruraalin elämän välillä, kuten monissa Afrikan valtioissa, on eroja. Kenian pääkaupunki Nairobi vetää ihmisiä puoleensa globalisoituneella modernilla ilmapiirillä, mikä houkuttelee etenkin kenialaista nuorisoa muuttamaan alueelle. Nairobista vasta-kohtana globalisoituneesta urbaanista elämästä on rannikkokaupunki Mombasa, mikä on islamilainen kaupunki, jonka katukuvassa ei näy yökerhoja eikä ravintoloita samassa mittakaavassa kuin Nairobissa. Pukeutuminen on myös konservatiivisempaa ja sukupuolten välinen ero on havaittavissa. Maaseuduilla ihmiset pääsääntöisesti tuottavat maataloustuotteita kansalliselle ja kansainvälisille markkinoille sekä palvelevat turisteja muun muassa Kenian lukuisissa kansallispuistoissa. Maaseuduilla katukuvassa naisilla näkee kenialaisille tyypillisen kietaisuvaatteen **kangan** väriloiston. Kangoissa on tyypillisesti swahilinkielinen mietelause sekä graafista kuvitusta. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020; Soiri, 2020.)

Vaikka Kenia on globalisoitunut ja digitalisoitunut vahvasti, **valtion suullisesta perimätietoa varjellaan tarkasti, ja sen asema on turvattu valtion toimesta.** Kenian eri

kansojen tärkeitä rituaaleja ja käytäntöjä dokumentoitiin Iso-Britannian siirtomaa-aikana isobritannialaisten intensiivisen antropologisen tutkimuksen johdosta. Kenialaisia tärkeitä juhlapyhiä ovat kristilliset juhlat, ramadanin päättymisen kunniaksi järjestetty muslimifestivaali Id al-Fitr, entisten presidenttien kunnioittamispäivät sekä Kenian itsenäisyyspäivä. Radio- ja televisiolähetysten tiukat valtionrajoitukset hävisivät vähitellen 1990-luvulla, ja kaupallisesta radiosta on tullut tärkeä osa kenialaista kulttuuria. Yleisesti tiedostusvälineet ovat kukoistaneet Keniassa talouden vapauduttua, ja päivälehtiäkin julkaistaan afrikkalaisilla kielillä, esimerkiksi luolla ja kikuyulla. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

Usean kulttuurin integroitumisen voi nähdä Keniassa esimerkiksi ruoassa, missä näkyvät brittiläisen, arabialaisen, afrikkalaisen sekä intialaisen keittiön vaikutukset. Näytelyt, musiikki, draama sekä tanssi ovat myös monen eri tekijän summa, ja esimerkiksi taarab –musiikki on saanut vaikutteita etenkin arabeilta. Kenialainen kuvataide on pääsääntöisesti erilaisia puuveistoksia ja puista tehtyä asusteita, kuten masai helmiä. Jalkapallo on suosituin urheilulaji, vaikka maraton on tuonut Kenialle kansainvälistä mainetta. Valtion elokuvateollisuus on pieni, mutta kasvava. Paikallisia elokuvia näytetään kaupungeissa, ja maaseuduilla elokuvia katsellaan liikkuvista elokuvateattereista, jolloin elokuvat ovat pääsääntöisesti Hollywoodista tai Bollywoodista. Keniassa kuvataan paljon elokuvia kauniiden ja vaihtelevien maisemien takia. Kirjallisuus pohjautuu pitkälti kansantietoon, ja **kikujuiden sanonta kiteyttää kenialaisten kielten ja kulttuurien merkityksen; vain palaamalla olemuksemme juuriin Kenian kansojen kielissä, kulttuureissa ja sankarillisessa historiassa, voimme vastata haasteisiin ja luoda kenialaisen isänmaallisen kansalliskirjallisuuden ja kulttuurin, mikä on kenialaisten ylpeys, ja mitä monet ulkomaat voivat kadehtia.** Kenialaisilla on haasteita määrittää itsenä kenialaiseksi, ja usein he määrittelevät itsensä ensin etniseen ryhmäänsä mihin he kuuluvat, ja sen jälkeen kenialaisiksi. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

Keniassa dataa kerää KNBS, eli Kenian kansallinen tilastokeskus, joka toimii Kenian hallituksen pääasiallisena tiedonlähteenä. KNBS suorittaa väestö- sekä asuntolaskennan kymmenen vuoden välein, ja suunnittelee, valtuuttaa, koordinoi sekä valvoo kaikkia virallisia tilastolaskentoja Keniassa. Kenian tilastoinnissa huomioidaan miehet, naiset sekä muunsukupuoliset. Vuonna 2019 valtiossa suoritettiin väestönlaskenta, jonka mukaan **Kenian väkiluku on 47,6 miljoonaa**. Heistä miehiä oli 49,3 %, naisia 50,4 % ja muunsukupuolisia 0,3 %. 10–14-vuotiaiden ryhmä on suurin Keniassa. Maaseuduilla alle 15-vuotiaiden väestöosuus on suurin, ja urbaaneilla alueilla 20–34-vuotiaita on eniten. Yleisesti Keniassa on paljon nuoria, ja heidän väkiryhmänsä on valtiossa suurin. (Kenian tilastokeskus, 2020.)

Kenia on Itä-Afrikan suurin talous. Valtaosa valtion yrityksistä on yksityisessä omistuksessa, ja mukana on paljon ulkomaalaisia sijoittajia. Turismi ja maataloustuotteiden

vienti ovat valtion suurimmat tulolähteet. Vuoden 2019 väestölaskennan tietoja on hyödynnetty vuoden 2020 toisen neljänneksen työllisyysraportissa. Työikäisistä (15–64-vuotiaat) **työttömiä oli 10,4 %**, ja 3,1 % oli pitkäaikaistyöttömiä. Työttömien määrä nousi puolella vuoden 2020 ensimmäisestä neljänneksestä, ja covid-19 on ollut tähän yksi syy. Etenkin 20–24-vuotiaiden sekä 25–29-vuotiaiden ikäryhmien osuus työttömyydestä oli molemmilla 20 %. Korkein työvoiman vajaakäyttöaste oli 20–24-vuotiaiden ikäryhmässä, 32,7 %. 20–29-vuotiaiden joukossa tämä oli 16 %. 20–24-vuotiaiden nuorien joukossa pitkäaikaistyöttömyysaste oli suurin, 7,9 %, ja 18,2 % 15–34-vuotiaista kenialaisista ei ollut koulussa, töissä tai töihin valmistavassa koulutuksessa vuoden 2020 toisella kvartaalilla. 20–24-vuotiaiden osuus oli 25,1 %, jotka eivät ole koulussa, töissä tai töihin valmistavassa koulutuksessa. (Kenian tilastokeskus, 2020; Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

3.3.2 Piisavanni ja kulttuuri

Kenian pitkän **aikavälin kehityssuunnitelma valtiolle**, Kenian Visio 2030, on pyrkimys parempaan ja toimivampaan yhteiskuntaan vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteena on luoda globaalisti kilpailukykyinen ja vauras valtio, missä ihmisillä on korkea elämänlaatu. Kenia pyritään siirtämään vastateollistuvaksi keskituloiseksi valtioksi, missä turvataan kansalaisten elämä. Visio 2030 on osallistavan, kuulevan ja neuvooantavan sidosryhmän tuotos, missä kansainvälisiä ja paikallisia asiantuntijoita on koottu yhteen. Kenian maakunnissa järjestettiin kuulemiset vuonna 2007 ennen vision voimaantumista vuonna 2008. Kenian Visio 2030 pitää sisällään taloudellisen, sosiaalisen, poliittisen sekä mahdollistajien ja makrojen pilarin. (Kenian hallitus, 2020b; UNESCO, 2020b.)

Kenian kansallinen visio perustuu hallituksen vakaumukseen siitä, että sen kansallisessa politiikassa kulttuuria ja kansallista perintöä pidetään yhtenä tärkeimpinä kestävä kehityksen tukipilareista. Tämä visio rikastuttaa Kenian kansainvälistä yhteistyötä, etenkin digitalisaation kontekstissa. Kenian vision 2030:n politiikalla varmistetaan, että **kansallista perintöä sen kaikissa muodoissa säilytetään, parannetaan ja siirretään seuraaville sukupolville ihmiskokemuksen ja pyrkimysten muodoissa varmistuen, että luovuutta edistetään sen kaikessa monimuotoisuudessaan ja innostetaan aitoa vuoropuhelua Kenian monimuotoisen kulttuurin välillä, ja sen yli.** (Kenian hallitus, 2020b; UNESCO, 2020b.)

Kenian Visiota 2030 seurataan viiden vuoden sykleillä, ja jokaiselle aikavälille on annettu tarkat tavoitteet. Visio tunnustaa innovaatioiden merkityksen uusien mahdollisuuksien luomisessa etenkin nuorille ja naisille, joille kulttuuri- ja luovilla aloilla on valtava potentiaali. Kenian Vision 2030:n tärkeimpien lippulaivahankkeiden joukossa on

kansainvälisen taide- ja kulttuurikeskuksen kehittäminen nuorten kykyjen mainostamiseksi ja kulttuurien vuoropuhelun edistämiseksi. (Kenian hallitus, 2020b; UNESCO, 2020b.)

Kenian liikunta-, kulttuuri- ja perintöministeriö (MoSCA) pitää huolta valtion rikkaasta kansallisesta ja kulttuurisesta perinnöstä. Keniasta löytyy paljon luovia aloja sekä urheilulahjakkuuksia, joita olisi hyödynnettävä ja vaalittava rikkaan ja elävän teollisuuden kehittämiseksi. Viime vuosina hallituksen kiinnostus Kenian kulttuurialan edistämiseksi on kasvanut, ja **tavoitteet ovat keskittyneet erityisesti kulttuuriteollisuuden nuorison työllisyyspotentiaaliin.** Vaikka erilaisia politiikan välineitä kehitetään, kulttuurialan strategiat eivät ole vielä yhtä selkeät, kuin Kenian talouden kasvupylväät, turismin ja tietotekniikan strategiat. **Julkinen kulttuuripolitiikka on muovautumassa,** ja yksityinen sektori nostaa merkitystään etenkin Nairobissa. (Kenian hallitus, 2020; UNESCO, 2017.)

Konzan kaupunki (Konza Technopolis) on Kenian 2030 vision taloudellisen kehityksen avainasemassa, jossa digitalisaatio näkyy vahvasti. Konzan kaupunki tulee olemaan maailmanluokan älykaupunki, joka on johtava maailmanlaajuinen teknologia- ja innovaatiokeskus. Termi **Silicon Savannah, eli Piisavanni,** liittyy vahvasti hankkeeseen. Piisavanni on afrikkalaisten yrittäjien tyyssija, jossa luovan luokan potentiaali pääsee valloilleen, ja etenkin nuorten mahdollisuudet nousevat esiin. M-PESA, vuonna 2007 keksitty kenialainen mobiiliraha, on todistanut Kenian olevan innovaatioiden, teknologioiden ja digitalisaation keskus. (Konza, 2020; UNESCO, 2017.)

Nairobissa sijaitsee Kenian kulttuurikeskus, joka on perustettu vuonna 1952. Kulttuurikeskus toimii Kenian liikunta-, kulttuuri- ja perintöministeriön alaisena osittain itsenäisenä valtion virastona, jonka visiona on olla maailmanluokan kansallinen kulttuurin ilmaisun, viitteiden ja talouden, eli luovan talouden keskus. Keskuksen tarkoituksena on turvata, edistää ja kehittää kenialaista kulttuuria. G.U.I.D.E. (*Good governance, Uprightness, Inclusiveness, Diversity, Equity*) toimii kulttuurikeskuksen ohjenuorana. Kenian kansallisteatteri on osana kulttuurikeskuksen toimintaa ja on valtion johtava draamakeskus, jonka kansallisessa ammatillisessa teatterikoulussa voi opiskella näytelmäkirjallisuutta, perinteistä musiikkia ja tanssia. *GoDown* on Nairobissa sijaitseva taidekeskus, joka tarjoaa taiteilijoille vaihtoehtoisen tilan ilmaista itseään. Kansainvälisesti tunnustettu ja arvostettu taidekeskus on Itä-Afrikan helmi, jossa taitelijat tuovat oman kulttuurinsa esiin, vapauttavat laajasti luovan potentiaalinsa ja antavat täyden panoksen **Itä-Afrikan yhteiskuntaan, jossa taidetta ja kulttuuria arvostetaan ja ovat olennainen osa elämää.** *GoDown*nissa kehitetään itsenäisiä taiteilijoita uusilla ja luovilla taidemuodoilla, joilla pyritään osallistumaan kulttuurisektorin toimintaan myötävaikuttamalla vankalla tietopohjalla. Kenian kansallinen arkisto- ja dokumentointipalvelu sijaitsee Nairobissa, jossa säilytetään asiakirjoja sekä taideteollisuuden tuotteita. Kansallinen kirjastopalvelu on perustettu varustamaan, ylläpitämään ja kehittämään

kirjastoja valtiossa. (GoDown, 2020; Kenian kulttuurikeskus, 2020; Ntarangwi, Ingham, et al., 2020.)

Keniaassa on valtava kaupallinen kiinnostus kulttuuriin, ja aiheesta onkin kerätty paljon dataa. Tiedot ovat kuitenkin peräisin useasta eri lähteestä, jotka on kerätty vaihtelevilla menetelmillä. Tällaiset tiedot ja tilastot johtavat usein harhaan. Kaikki kulttuuritilastot eivät ole virallisia KNBS:n tuottamia tilastoja, ja tällaisten tilastojen luotettavuus ei ole 100 %. Tilastot voivat olla virheperäisiä, jolloin tilastoista tehdyt päätökset johtavat harhaan. (Kenian tilastokeskus, 2020; UNESCO, 2017.)

Unesco seuraa kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden toteutumista, ja Keniaassa viimeisin kausiraportti on toimitettu vuonna 2020. Unescon interaktiivisessa kartassa kulttuurin edistäviä toimia on raportoitu 24 (vrt. Suomi 23). Näihin lukeutuvat muun muassa Kenian Visio 2030, Kenian perustuslaki, **kulttuurin integrointi muihin hallituksen politiikkoihin**, kansallinen kulttuuria ja kulttuuriperintöä koskeva politiikka, kulttuurilainsäädännön luonnos, vuoden 2001 tekijänoikeuslaki sekä kulttuuriministeriön perustaminen. Tekijänoikeuslaki tarkastettiin vuonna 2019. (UNESCO, 2020d.)

Itä-Afrikan yhteisön laki kulttuurin ja luovien alojen edistämiseksi yhdistää Itä-Afrikan valtiot yhteisen kulttuurin- ja taideneuvoston ääreen, missä päätavoitteena on kulttuurin ja taiteen edistäminen itäafrikkalaisyhteisössä lainsäädännön avulla. Kenia on myös jäsenenä kansainvälisessä taideneuvostojen ja kulttuurivirastojen liitossa (IFACCA), ja valtio osallistuu aktiivisesti **kulttuurivaihtoihin** oppiakseen muun muassa muiden valtioiden kulttuuripolitiikkaa. Kenia pyrkii myös helpottamaan **taiteilijoiden liikkuvuutta** erilaisten kulttuuriprotokollien avulla. Kulttuurin ja luovan talouden edistämisen, missä luovan talouden poliittiset keskustelut ja toimenpiteet ovat keskittyneet siihen, miten **kulttuuri yhdistetään tekniikkaan kulttuuri-ilmaisujen arvoketjun lisäämiseksi**. (UNESCO, 2020d.)

Kenian School Music and Drama –festivaalit pyrkivät kasvattamaan nuorten taiteellisia kykyjä ja Smithsonian Folk Life –festivaaleille osallistuminen edistää Kenian kulttuuriesineiden ja –palveluiden kansainvälisille markkinoille pääsyä. Uusia mahdollisuuksia luodaan taiteilijoille ja tuottajille Keniaassa asetuksella, missä lähetysasemien on varmistettava 40 % paikallisen sisällön lähettäminen televisio- ja radiolähetyksissä. Asetus parantaa paikallista tuotantoa ja levittää kulttuuri-ilmaisuja, myös paikallisilla kielillä, mikä **edistää Kenian kulttuurien monimuotoisuutta**. Kalashan kansainvälinen elokuva- ja TV-festivaali ja yhteisöjen kulttuurifestivaalit ylistävät kenialaista kulttuuria. (UNESCO, 2020d.)

Kenialaiset **nuoret on huomioitu** muun muassa Churchillin komediaesityksessä, missä tarjotaan mahdollisuuksia nuorille lahjakkuuksille ilmaista itseään. UWEZO-ra-

hasto tarjoaa etenkin nuorille ja naisille mahdollisuuden saada apurahoja ja korottomia lainoja sekä mentorointimahdollisuuksia, ja nuorisorahasto on kohdennettu 18–35-vuotiaille nuorille. (UNESCO, 2020d.)

Luovien alojen osuus Kenian BKT:sta on nousussa. Kenian valtion tuottamaa virallista dataa ei ole tarjolla vuoden 2012 jälkeen, ja epävirallinen data on arvio nykytilanteesta. Vuonna 2013 luovan talouden tuotteiden vienti oli 40,9 miljoonaa dollaria ja tuonti 195 miljoonaa dollaria. Esittävät taiteet, kuvataide ja kulttuuriperintö olivat kenialaisten suurimmat luovan alan tuottajat, ja elokuvat, videot, televisio-ohjelmat, radio-ohjelmat, videopelit, musiikki ja kirjat olivat nousevia aloja. Graafinen suunnittelu, muoti ja mainonta olivat vielä pieniä aloja suurella potentiaalilla. Vuonna 2013 **ministeriön uusiuduttua kulttuurin sekä luovien alojen merkitys kasvoi, ja niiden merkittävyys otettiin huomioon tarkemmin valtion politiikassa.** (Kenian hallitus, 2012; Kenian hallitus, 2020; Ntarangwi, Ingham, et al., 2020; UNCTAD, 2018.)

Muodin tunnistettiin Unescon vuoden 2012 kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden raportissa olevan merkittävä kasvun veturi Keniassa, ja vuoden 2016 UNCTAD:in kokouksessa Keniassa tämä todistettiin. **Muodilla, ja luovilla aloilla, on valtava potentiaali Kenian työmarkkinoilla.** Tekstiiliteollisuus on usein suuri kehittyvissä maissa, ja vuoden 2016 kokouksessa Keniassa järjestettiin muotinäytös ministerikokouksessa, joka näytti luovan talouden mahdollisuudet. (Kenian hallitus, 2012; Kenian hallitus, 2020; UNCTAD, 2020.)

Iso-Britannian rahoittama liiketoimintaympäristön uudistamisväline (BERF) tutki vuonna 2016 luovan talouden kasvua Keniassa. Kenian rikas kulttuuriperintö on hyödynnettävä kansallisen talouskasvun edistämiseksi, ja alat jotka näin tekevät, luetaan kulttuuritalouteen. Vuosina 2007–2009 **luovan talouden arvo oli noin 5,3 % BKT:stä, ja arvio vuoden 2020 arvosta oli 10 % valtion BKT:stä.** Ilmastonmuutos ja liiketoimintaympäristön muutos vaikuttavat luovien alojen kehitykseen, ja politiikan säädöksillä pystytään tarjoamaan tähän apua. Kenian luova talous tarjoaa mahdollisuuksia etenkin kenialaisille nuorille kaupungeissa ja lääneissä. (Manyala, 2016.)

Afrikan ensimmäinen rahoitus-, yritystuki- ja tietojärjestelmä luoville aloille, HEVA, toimii Itä-Afrikassa. HEVA perustuu lyhyen aikavälin siemenrahastojärjestelmään, joka tukee ja kannustaa kulttuuri- ja kulttuuriperinnön startup-yrityksiä Keniassa yhteistyössä British Councilin kanssa. Rahaston tarkoituksena on luoda osallistavien kulttuuriyhteisöjen kehittäminen työskentelemällä suoraan musiikin, elokuvien, muodin, käsityön, pelaamisen ja esittävän taiteen aloilla sekä matkailuprojekteissa, joissa ylistetään ja suojellaan kulttuuriperintöä. Rahastosta voivat yksityiset henkilöt, ryhmät, yhteisöt, yritykset ja organisaatiot hakea tukea. HEVA on sijoittanut yli 40 luovan talouden kohteeseen ja tukenut suoraan yli 8 000 luovan talouden toteuttajaa. (HEVA, 2020.)

Kenian elokuvakomissio (*Kenya film commission*) on Kenian ICT, innovaatio- ja nuori-soasianministeriön alaisuudessa toimiva valtionyritys, jonka visiona luoda Keniasta elokuva- ja TV-tuotannon johtava keskus. Kehittämällä vilkasta paikallista elokuva- ja TV-teollisuutta ja **markkinoimalla Keniaa ensisijaisena kuvauskohteena** voidaan saavuttaa kestävä vauraus ja luoda luovia työpaikkoja. Elokuvakomission strategiat ovat linjassa Kenian vision 2030 kanssa. Syyskuussa 2020 elokuvakomissio perusti historiallisen drive-in-elokuvateatterin Nairobiin esittääkseen paikallisia elokuvia, tarkoituksena luoda elävä ja vankka elokuvateollisuus sekä edistetään kulttuuria saaden kenialaiset katsomaan enemmän paikallisia elokuvia. Elokuvakomissio ylläpitää ilmaista **kenialaista luovaa tietokantaa/hakemistoa**, jolla teollisuuden ammattilaiset voivat etsiä paikallisia lahjakkaita kenialaisia freelancereita, yrityksiä sekä yhdistyksiä. Kenia on Generation Africa –projektissa. (Generation Africa, 2020; Kenian elokuvakomissio, 2020.)

Kenian haasteita kulttuuri- ja luovien alojen edistämiseksi ovat **riittämätön rahoitus, kansallisten kulttuuritilastojen puute, luovan taiteen ja kulttuurin poissulkeminen koulutusjärjestelmästä, päätättäjien riittämätön tietoisuus kulttuurin merkityksestä ja roolista kestävässä kehityksessä sekä riittämätön kulttuuripolitiikka globalisoituvassa maailmassa**. Haasteisiin ollaan vastattu muun muassa integroimalla kulttuuri kehitykseen kansallisen lainsäädännön avulla, lisätty kulttuurialan tilastointia ja tutkimusta ja aloitettu koulutuspolitiikan uudistus. (UNESCO, 2020d.)

Kenian kansallispuistoissa piilee kenties valtion suurimmat kulttuuriperinnöt, ja kansallispuistoja onkin listattu Unescon maailmanperintöluetteloon. **Keniaassa on yhdeksän kohdetta, mitkä kuuluvat Unescon maailmanperintöluetteloon**. Viisi kohteista kuuluu luonnonkohteisiin ja neljä kulttuurisiin kohteisiin. Sibiloi –kansallispuistosta on löydetty hominidijäänteitä ja Turkanajärven kansallispuisto yhdistää kolme kansallispuistoa, missä muun muassa vesilinnut pysähtyvät muuttomatoillaan, ja Niilin krokotiilit, virtahevot sekä harvinaiset käärmeet lisääntyvät. Tämä kohde on uhanalainen. Lamun vanhakaupunki päätyi maailmanperintöluetteloon swahili-arkkitehtuurin myötä, ja pyhät Mijikenda Kaya –metsät saivat paikkansa mijikenda ihmisten kylien jäänteiden myötä. (Ntarangwi, Ingham, et al., 2020; UNESCO, 2020c.)

Unescon maailmanperintöluettelon kenialainen uhanalainen kohde, Turkanajärven kansallispuisto, on merkittävä myös toisesta syystä. Turkanajärvellä sijaitsee Afrikan suurin tuulipuisto, missä Suomi on ollut kehitysrahoittajana mukana. Tuulipuisto sijaitsee paikallishallinnon omistamalla maalla, joka on uskonnollisista syistä tärkeä alkuperäiskansoille. Alue onkin paikallishallinnon hallussa näennäisesti paikallisten asukkaiden luottamuksella. Hollantilainen rakennusyritys huomioi projektissa mahdolliset sosiaaliset, kulttuuriset, taloudelliset sekä poliittiset seuraukset hankkeelle, ja saikin kiitosta positiivisista tuloksista, ja vastaavasti negatiivista palautetta. Sarima-kylän asukkaat joutuivat siirtymään ja jättämään kotinsa noin 113 € korvausta vastaan, ja he

yrittivät pysäyttää projektin. **He eivät olleet tuulivoimaa vastaan, vaan halusivat projektin tapahtuvan heidän ehtojensa mukaan, sillä olihan maa, mille voimala nousi, heidän omistamaansa. Kulttuurin sekä luonnon moninaisuutta ei heidän mielestään oltu otettu tarpeeksi hyvin huomioon.** Turkanajärven tuulipuisto voitti vuonna 2013 palkinnon tuulienergian tarjoajan palkinnon. (Turkanajärven tuulipuisto, 2020; UNESCO, 2020c.)

Kenia tiedostaa kulttuurin ja luovan talouden merkityksen yhteiskunnan rakentajana, ja valtion digitaalinen osaaminen on suurta. Nämä yhdistämällä kenialaisille nuorille pystytään luomaan työpaikkoja.

Kenia	
Virallinen kieli	Swahili, englanti
Pääkaupunki	Nairobi
Väkiluku (2019)	47,6 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Yli 70
Ministeriö	Liikunta-, kulttuuri- ja perintöministeriö
Strategia	Visio 2030
Kulttuuri huomioitu	Kyllä, strategian tärkeä tukipilari
Luova keskus	Nairobi
Koulutus	Koulutuspolitiikkaa uudistetaan
Tärkeät luovan talouden alat	Muoti, esittävät taiteet, kuvataide, kulttuuriperintö, audiovisuaalinen, videopelit, musiikki, kirjat
Unescon maailmanperintökohteet	9
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	40,9 miljoonaa dollaria
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	195 miljoonaa dollaria
Haasteet	Rahoitus, tilastointi, päättäjien tietoisuuden puute, luovan taiteen ja kulttuurin poissulkeminen koulutusjärjestelmästä
Muuta	Piisavanni

3.4 Nigeria

3.4.1 Yleistietoa

Afrikan väestörikkaimman ja väkirikkaimman valtion, Nigerian, väkiluku vuonna 2019 oli yli 200 miljoonaa. **Nigerian väestö koostuu yli 250:stä etnisestä ryhmästä.** Suurimmat etniset ryhmät ovat hausa-fulanit, jorubat ja igbot. Nigerian virallinen kieli on

englanti, mutta **valtiossa puhutaan satoja kieliä**, kuten hausaa, yorubaa, igboa, fulania, edoa, ibibioa ja tiviä. Nigerian rajat ovat Iso-Britannian siirtomaa-ajalta, jonka seurauksena **eri etnisten ryhmien ja kansojen välille ei ole syntynyt vahvaa nigeria-laista identiteettiä**. Nigeriaa leimaa vuosia kestänyt poliittinen ja taloudellinen kaaos, ja Afrikan suurin elokuvateollisuus Nollywood on nostanut valtion talouden nousuun sekä globaaliin tietousuuteen. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Kuva 9. Nigerian kartta. © Sari Aroaho

Nigeria sijaitsee Guineanlahden rannalla ja Benin, Niger, Tsad sekä Kamerun ovat Nigerian naapurivaltioita. Pääkaupunkina toimii Abuja. Lagos, valtion entinen pääkaupunki, toimii yhä Nigerian johtavana kaupallisena ja teollisena keskuksena. Nigerian ilmasto on suurimmilta osin trooppinen, jossa vaihtelevat sade- ja kuivakaudet. Alueelta löytyy niin sademetsä- kuin savannialueita, joiden mukaan ilmasto-olosuhteet vaihtelevat. Luonnon moninaisuus on valtava ja maaperä hedelmällinen, ja valtiolla onkin huomattavat öljy- sekä kaasuresurssit. Öljyntuotannon kasvu näkyy lisääntyneissä ympäristöongelmien, kuten veden, ilman ja maaperän saastumisissa. Valtio on jaettu eri osiin maantieteellisesti, ilmasto-olojen sekä kasvillisuuden mukaan, mutta myös sosiaalisesti, jossa jakajina ovat uskonto, lukutaito ja maatalouskäytäntö. Nigeriassa on 36 osavaltiota. Valtion itsenäistyessä osavaltioita oli vain kolme, mikä kuvastaa hyvin Nigerian sekavaa historiaa sekä väestön hallitsemisen vaikeutta hallinnon jokaisella tasolla. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Etelä-Nigeria on valtion taloudellisesti kehittynein alue. Alueelta löytyvät Nigerian öljyvarat, tärkeimmät satamat ja teollisuuskeskukset. Etelässä on myös tärkeitä kulttuuri-keskuksia, kuten jorubojen, edon ja igbo-ibibionien keskuksia. Nigerian keskiosa on harvaan asuttua seutua, joka on myös vähiten kehittynyttä. Alueella on pieniä väestökeskittymiä, sillä maaperä ja ilmasto eivät sovellu elämiseen. Pohjoisessa asuu paljon ihmisiä, ja rautateiden rakentamisen jälkeen alueen merkitys kasvoi. Pohjoisessa on rikas maaperä, jossa on mahdollista viljellä ruokaa. (Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigerian historia on värikäs. Alueella on ollut asutusta 10 000 vuoden ajan, ja ensimmäinen tunnistettu sivilisaatio on ollut Nigeriassa jo rautakaudella, **nok-kulttuuri**. Tämä kulttuuri on vanhin identifioitu sivilisaatio koko Länsi-Afrikassa. Nok-kulttuurin taiteellisuus oli edellä muita sivilisaatioita jo kauan, ja taiteen erityispiirteitä olivat naturalismi, suun ja silmien tyylitelty käsittely, ihmisen pään, kehon ja jalkojen suhteelliset suhteet, ihmisen kasvojen piirteiden vääristymät ja eläinmuotojen käsittely. Nok-kulttuurin esineistöä löydettiin 1900-luvun alussa, ja löydösten myötä on pystytty havainnoimaan kulttuurin esiintyminen sekä sen vakiintunut asema alueella. Monet nok-taiteen erityispiirteet voidaan jäljittää myös Nigerian taiteen myöhemmässä kehityksessä, jota tuotetaan sellaisissa paikoissa kuin Igbo Ukwu, Ife, Esie ja Benin City. Igbo Ukwun kaupungista löydettiin 1900-luvun alussa pronssiesineitä, jotka viittaavat järjestäytyneeseen yhteiskuntaan. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Ennen Iso-Britannian siirtomaavaltaa Nigeriassa esiintyi useita kuningaskuntia. Iso-Britannia otti Nigerian haltuunsa 1800-luvun lopulla, ja kohtasi ongelmia muodostuneista ryhmittymistä, missä eri **alkuperäiskansat olivat selkeästi omissa keskittymissään**. Nigeriassa oli useita suuria ja kehittyneitä järjestelmiä, kuten hausan ja joruban monet osavaltiot. Hausa-kuninkaan hallitsivat Nigerian pohjoisosia ja rakensivat useita järjestyneitä kaupunkeja muureineen. Joruban alue, Jorubaland, kukoisti Nigerian länsiosissa, missä monarkia oli avainasemassa. Beninin valtakunnassa oli monarkkinen järjestelmä, ja Beninin taiteelle oli ominaista naturalistiset pronssiveistokset ja pronssiset ovipaneelit, jotka koristivat kuninkaallista palatsia. Igbojen asuttama alue ei ollut yhtä järjestelmällinen kuin edellä mainittujen ryhmien, sillä heidän yhteiskunta oli tyypillisesti hajautettu ja pienet kyläyhteisöt olivat suosittuja. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigerian suistoalueilla käytiin orjakauppaa portugalilaisten toimesta 1600- ja 1700-luvuilla, minkä seurauksena useat rannikkoyhteisöt järjestäytyivät orjakaupan yrittäjiksi välttyäkseen orjakaupalta. Muun muassa Igbon, Beninin ja Joruban valtakunnat toimittivat orjia rannikolle. **Orjakaupan vaikutus Nigerian yhteiskuntaan ja talouteen tuntui koko alueella, mutta väestön menetyksestä kärsivät eniten keskiosissa asuvat kansat**. Orjakauppa aiheutti vakavia taloudellisia ja poliittisia häiriöitä, alueiden välisiä kilpailuja ja miljoonien nigerialaisorjien pakkosiirtolaisuutta. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Islamin uskonto vakiinnutti asemansa 1800-luvulla muun muassa Hausan osavaltioissa, missä uskontoon sekoittui perinteisistä afrikkalaisista uskonnoista tapoja ja totumuksia. Fulanien johtaja ei tästä pitänyt, ja kehotti todellisia muslimeja nousemaan sotaan epäoikeudenmukaisia hallitsijoita vastaan. Tästä taistelusta koitui seurauksia koko Nigerian alueelle esimerkiksi kauppareittien sulkemisien muodoissa. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Iso-Britannia kiinnostui Nigerian alueesta 1800-luvulla, ja orjakaupan sävy muuttui. Orjakauppa vaihtui siirtomaatavaroiden, etenkin palmuöljyn, kauppaan. Iso-Britannia huomasi Nigerian olevan kannattava kauppa-alue, ja brittiläinen liikemies osti kaikki rankalaiset kilpailijat pois alueelta. Iso-Britannia perusti alueelle kaksi protektoraattia 1900-luvun alussa, toinen Etelä-Nigeriaan ja toinen Pohjois-Nigeriaan. Sodilta ei vältytty, kun Iso-Britannia haali kaikki Nigerian alueet itselleen, ja tuhansia ihmisiä pakeni pois valtiosta. **Iso-Britannia toi Nigeriaan muun muassa kristinuskon, länsimaisen koulutuksen sekä englannin kielen**, sekä kehitti valtion taloutta uusilla kuljetus- ja viestintämuodoilla. ”Jaa ja hallitse” oli brittien politiikan periaate, jolla pyrittiin pitämään Nigerian etniset ryhmät erillään toisistaan konfliktien välttämiseksi. 1920-luvulta lähtien useat Nigerianlaiset liittyivät eri puolilla maailmaa asuviin muihin mustiin pyrkimyksenä aloittaa laaja panafrikkalainen projekti, millä pyrittiin vapauttamaan mustat ihmiset rasismista ja eurooppalaisesta dominoinnista. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigeriassa etelän ja pohjoisen välille muodostui suuria kehityseroja, sillä alueet eivät hyväksyneet samalla tavalla Iso-Britannian politiikkaa, mikä aiheutti myöhemmin alueiden välille poliittisia jännitteitä. Erimielisyyksien kasvaessa britit pyrkivät myöntämään poliittisia uudistuksia, joilla he yrittivät hälventää radikaalisempien ehdotuksien houkuttelevuutta. **Nigeria itsenäistyi vuonna 1960**, ja kolme vuotta myöhemmin valtio julistettiin tasavallaksi. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Itsenäistymisen jälkeen Nigeriassa puhkesi useita konflikteja valtion epätasa-arvosta niin koulutuksen kuin talouden näkökulmista, etenkin pohjoisen ja etelän välille. Konfliktit laajenivat sisällissodaksi vuonna 1967, kun Nigerian kaakkoisalue Biafra julistautui itsenäiseksi valtioksi. Sisällissodassa kuoli tuhansia ihmisiä lähinnä nälkään, kun Biafra eristettiin totaalaisesti. Kansainväliset järjestöt lähettivät alueelle välttämättömiä tarvikkeita, mutta tämä ei riittänyt. Uutiskuvat levisivät maailmalle ja haavoittivat Nigerian mainetta. Vuonna 1970 Biafra antautui. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Lyhytaikaiset sotilashallitukset ovat antaneet oman leimansa Nigerian hallinnolle. Sotilasvallankaappaukset, poliittiset levottomuudet, murhat ja korruptio ovat olleet pitkään osa nigerialaista arkea. Eri vallat loivat uskoa Nigerian poliittiselle muutokselle, ja valta vaihtui sotilashallituksesta siviilihallintoon vuonna 1999. Tämän jälkeen valtiossa on ollut kyseenalaisia vaaleja sekä korruptiosyytöksiä. Nigeriassa ilmeni levottomuuksia.

sia poliittisen johdon vaihtamisen yhteydessä. 2000-luvulla Boko Haram pyrki levittämään sharia-lakia, eli islamilaista lakia, Nigeriaan väkivaltaisesti. Lahko sai paljon huomiota medialta erilaisten iskujen myötä. Hyökkäykset kohdistuivat etenkin valtion rakennuksiin. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Tapahtumarikkaan historian myötä Nigerian yli 200 miljoonan kansalaista yli 250:stä etnisestä ryhmästä ovat sijoittuneet valtion sisään tarkasti omille alueilleen, ja etnisten ryhmien välillä on eroavaisuuksia sekä ryhmien välille syntyy usein konflikteja. Kukin ryhmä asuu alueella, jonka ryhmä kokee omakseen käyttöoikeuden ja perintöoikeuden perusteella. Henkilöt, jotka eivät kuulu etniseen ryhmään, mutta asuvat ja ovat asuneet sekä työskennelleet vuosikymmenien ajan alueella, katsotaan yhä ulkomaalaisiksi. Etenkin maaseuduilla näille ulkomaalaisille ei myönnetä mielellään maan omistusoikeutta, vaikka moni ihminen on joutunut vaihtamaan asuinpaikkaa pilaantuneen maaperän takia. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Pohjoisessa asuvat hausat integroituivat fulanien kanssa, ja hausa-fulanin ryhmä syntyi, mikä on suurin Nigerian etnisistä ryhmistä. Heille ominaista on islaminusko. Lounais-Nigeriassa on paljon jorubojia, jotka ovat suuri ja poliittisesti hallitseva ryhmä Nigeriassa. Ile-Ifen kaupunki Nigerian lounaisosassa on heidän esi-isiansa koti, ja Oduduwa on heidän jumalallinen kuningas. Jorubat ovat tyypillisesti maanviljelijöitä, jotka asuvat kaupungeissa. Jokaista joruban alaryhmää hallitsee päällikkö, oba, jolla on oma päälliköiden neuvosto tukemassa päätöksentekoa. Igbot asuvat Kaakkois-Nigeriassa pienissä, hajautetuissa ja demokraattisissa siirtokunnissa. Igbojen pieniä siirtokuntia hallitsevat kylien vanhimpien neuvosto, jotka on valittu heidän tärkeiden tekojensa perusteella. Idibot jakavat igbojen kanssa useita kulttuuripiirteitä, ja edoilla on ollut suuri vaikutus Beninin kehitykseen. Tivit ja nupet sijaitsevat Nigerian keskiosissa. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigerian kielet on jaettu kolmeen kieliryhmään: nigeriläis-kongolaiset kielet, nilosaharalaiset kielet ja afroaasialaiset kielet. Kieliryhmiä on jaettu vielä pienempiin alaryhmiin, esimerkiksi nigeriläis-kongolaisilla kielillä on yhdeksän päähaaraa. **Iso-Britannian siirtomaa-ajan politiikka hävitti alueelta lukuisia paikallisia uskontoja,** ja kristittyjen sekä muslimien määrä nousi valtioissa. Vaikka valtion valtauskonto on islam (50,5 %) ja kristittyjä on toiseksi eniten (48,2 %), harjoittaa moni nigerialainen perinteisten luonnonuskontojen rituaaleja ja perinteitä valtauskontojen rinnalla. Uskonnonvapaus on taattu perustuslaissa, mutta eri uskontoryhmien välille syntyy yhä konflikteja. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigerian rikas ja monipuolinen kulttuuriperintö on peräisin valtion etnisten ryhmien integroitumisesta Arabian alueen ja Länsi-Euroopan vaikutteisiin. Nigeria yhdistää perinteisen kulttuurin kansainväliseen hienostuneisuuteen. Nigerian vilkas

populaarikulttuuri heijastaa suuria muutoksia vanhoissa perinteissä sekä omaksutuisissa tavoissa. Alkoholijuomia tarjotaan kaikkialla valtiossa paitsi siellä, missä islamilaiset lait sen kieltävät. Hotelleja ja yökerhoja löytyy etenkin suurimmista kaupungeista. Elokuvateatterit, joissa näytetään enimmäkseen intialaisia ja amerikkalaisia elokuvia, ovat suosittuja kaupunkien keski- ja pienituloisten henkilöiden keskuudessa. Radio, televisio ja muut kotiviihteen muodot ovat kasvattaneet suosiotaan, vaikka niiden käyttö riippuukin pitkälti sähkön saatavuudesta. Perheen merkitys on Nigeriassa suuri. (Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigerialaiselle pukeutumiselle tyypillistä on sen perinteisten pukujen monimuotoisuus. **Nigeriassa on muotia pukeutua oman alueen sekä oman etnisen alkuperänsä perinteisiin vaatteisiin.** Esimerkiksi valtion kaakkoisosista peräisin olevat igbomiehet tunnetaan punaisista lippalakeista, ja suistoalueen nigerialaisten miesten ominainen vaate on hattu. Tiv-ihmiset käyttävät ange -liinaa, missä tunnusomaista on seepramaiset mustavalkoiset raidat, ja idomat käyttävät samaa liina punaisilla ja mustilla raidoilla. Nigerialaiset pukeutuvat myös muiden alueiden vaatteisiin, joista on tullut erittäin suosittuja koko valtiossa. Baban riga, buba, shokoto ja kaftan ovat suosittuja vaatteita ympäri valtiota. (Nigeria FMIC, 2020.)

Nigerialla on rikas taideperintö, niin perinteisissä taiteissa kuin nykytaiteessa. **Varhaiset sivilisaatiot, kuten nok, ife ja igbo-ukwu, ovat inspiroineet Nigerian nykytaiteilijoita luoden perustan sekä alustan sykleille ja sukupolvien luovalle evoluutiolle.** Ifen kaupunki tunnetaan parhaiten ruukkujen päällysteistä ja taiteellisuudesta, ja etenkin pronssihahmojen naturalismista. Terrakotta hahmot ovat levinneet Nigeriasta Saharan eteläpuoleiseen Afrikkaan. Nigeria on itsenäisyydestä lähtien tuottanut viisi nykytaiteilijoiden sukupolvea, jotka ovat saaneet koulutusta Nigerian taidekouluissa. (Nigeria FMIC, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Musiikki ja tanssi ovat iso osa nigerialaista kulttuuria, ja jokaisella etnisellä ryhmällä on omat erikoisuutensa näihin liittyen. Musiikkia kuulee erinäisissä juhlatilaisuuksissa kuten yleiskokouksissa, häissä ja hautajaisissa, sekä tietenkin festivaaleilla ja tarinankerronnassa taustalla. Nykyaikainen nigerialainen musiikki yhdistää länsimaista suosittua musiikkia alkuperäiskansojen muotoihin, ja nigerialainen musiikki on menestynyt globaalisti hyvin. Tanssilla on useita eri muotoja; jorubalaisilla tanssijoilla on usein raskas naamari päässään, eräässä tiv-tanssissa esiintyy vain miespuolisia tanssijoita ja hausat eivät pidä tanssia taiteena, ja jakavat täten tanssin sosiaaliseen tanssiin sekä seremonialaisiin tansseihin. **Nigerialainen kirjallisuus tunnetaan maailmalla hyvin,** ja nigerialainen Soyinka voitti vuonna 1986 ensimmäisenä mustana afrikkalaisena Nobelin kirjallisuuspalkinnon. Tv- ja radiolähetyksiä lähetetään Nigeriassa englanniksi, sekä useilla muilla paikallisilla kielillä. (Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigeriassa on useita kansallismuseoita etenkin suurissa kaupungeissa ja osavaltioiden pääkaupungeissa. Kansalliskirjasto ja -teatteri sijaitsevat Lagosissa. **Ibadanin ja**

Nigerian yliopistojen afrikkalaisen tutkimuksen instituutit ovat tehneet paljon töitä herättääkseen kiinnostusta perinteiseen kansantanssiin ja runouteen. Urheilun merkitys kasvoi valtiossa itsenäistymisen jälkeen, kun hallitus hyödynsi kotimaisia ja kansainvälisiä urheilutapahtumia edistääkseen kansallisen identiteetin tunnetta. Jalkapallo on suosituin laji Nigeriassa, missä valtio onkin pärjännyt kansainvälisellä tasolla niin naisten kuin miesten keskuudessa. Yleisurheilu ja nyrkkeily ovat myös merkittäviä lajeja, ja Nigeria osallistui olympialaisiin ensimmäistä kertaa Helsingissä vuonna 1952. (Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigerian talous on yksi Afrikan suurimmista. Öljyntuotanto on ollut Nigerian talouden perusta jo 1960-luvulta lähtien. Maataloussektori on kärsinyt öljyn markkinahintojen vaihtelusta, ja Nigeriassa on usein pulaa ruoasta mihin valtion nopea väestönkasvu luo jatkuvaa painetta. Valtaosa öljyrahoista päättyy Nigerian korruptoituneille hallintoveranomaisille sekä ulkomaisille öljy-yhtiöille. Muun muassa **IT-ala, telekommunikatio, verkkokauppa, musiikkiteollisuus ja elokuvatuotanto ovat uudistaneet ja monipuolistaneet Nigerian taloutta.** (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigeriassa on laajat mahdollisuudet aurinkoenergialle, mitä ei ole vielä hyödynnetty. Viidesosa sähköstä tuotetaan vesienenergialla, ja tätä potentiaalia voitaisiin suurentaa. Maakaasulla ja kivihiihellä tuotetut lämpövoimalaitokset tuottavat noin neljä viidesosaa valtion energiasta. Kotitalouksissa puu ja puuhiili ovat tärkeitä energianlähteitä, sillä sähköverkot eivät kata koko valtiota. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Nigerian väestö lisääntyy, vaikka syntyvyys pienenee. Valtion väkiluku vuonna 2019 oli yli 200 miljoonaa, ja tämä luku tulee kasvamaan seuraavien vuosien aikana. Väestönkasvu on yleinen trendi Afrikassa, sillä elinolot ja terveydenhuolto ovat parantuneet maanosassa ja täten eliniänodote on noussut. **Nigeriassa alle 30-vuotiaita on yli 70 % väestöstä, mikä tarkoittaa yli 140 miljoonaa nuorta.** Muuttoliikettä tapahtuu valtion sisällä etenkin etelän ja pohjoisen välillä, ja valtioon muuttaa köyhemmistä naapurivaltioista ihmisiä parempien mahdollisuuksien toivossa. Nigeria kuuluu ECO-WAS:siin (*Economic Community of West African States*), jonka jäsenillä on vapaa liikkuvuus. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Väestönkasvu luo muuttoliikettä etenkin kaupunkeihin, joihin muodostuu jatkuvasti lisää slummialueita sekä esikaupunkialueita. Suurin osa taloista on yksityishenkilöiden rakentamia, koska pankit harvemmin lainaavat rahaa kodin rakentamiseen. **Arkkitehtuuri vaihtelee Nigeriassa maantieteellisesti.** Rannikkoalueilla talojen seinät ja katot tehdään palmuista. Suorakulmaisia mutarakennuksia esiintyy valtion metsävyöhykkeillä, ja vauraampien kansalaisten taloissa on aallotetut peltikatot. Nigerian savanni-alueilla ja tietyissä pohjoisosissa talot ovat pyöreitä mutarakennuksia, jotka on katettu nurmikolla, ja tasaiset mutakatot ovat ilmestyneet pohjoisen kuivemmille alueille. Jotkut mutarakennukset on myös peitetty sementtikerroksella. Suuret talot on suunniteltu

avoimen sisäpihan ympärille, ja ne sisältävät perinteisesti tynnyreitä sekä säiliöitä, joihin sadevettä voidaan kerätä. Kolonialismin aikaan Iso-Britannian virkamiehet asuivat erillisillä asuinalueilla, joista tuli suosittuja asuinmuotoja Nigerian itsenäistymisen jälkeen. (Globalis, 2020; Udo, Ajayi, et al., 2020.)

Vuoden 2020 toisella vuosineljänneksellä tehdyn työttömyysraportin mukaan **työttömien määrä Nigeriassa on noussut**. Data kerättiin covid-19 viruksen aikana. Tilastoihin on luettu 15–64-vuotiaat, ja jokainen osavaltio Nigeriassa on kerännyt tiedot itse. Henkilöiden lukumäärä taloudellisesti aktiivisessa tai työikäisessä väestössä (15–64-vuotiaat) oli noin 116 miljoonaa. Heistä yli 80 miljoonaa työskenteli, mikä on 11,3 % laskua vuoden 2018 kolmannen kvartaalin tuloksista. Työllistettyjen 25–34-vuotiaiden osuus työvoimasta oli 29,1 %. **Työttömien määrä oli melkein 59 miljoonaa**, joista noin 36 miljoonaa oli kokoaikaistyöttömiä (työskentelyä yli 40 tuntia viikossa), ja 23 miljoonaa oli alityöllistettyjä (työtunnit: 20-29 tuntia/viikko). Työttömien määrä nousi vuoden 2018 tiedoista, pitkäaikaistyöttömien määrä oli 27,1 % ja alityöllistettyjen määrä 28,6 %. **Nuorista (15–34-vuotiaat) työttömiä oli 34,9 %, ja alityöllistettyjä 25,7 %**. Nuorten osuus oli suurin kaikista ikäluokista. Imon osavaltiossa oli korkein pitkäaikaistyöttömyys, 48,7 %, ja Akwa-Ibonissa tämä määrä oli 45,2 % ja Riverssissä 43,7 %. Anambrassa oli alhaisin työttömyys, 13,1 %. Etenkin maaseuduilla työttömyys on kasvanut. **Nuorten 25–35-vuotiaiden osuus työvoimasta vuoden 2020 toisen kvartaalin tietojen mukaan oli 23 328 460 henkilöä, ja heistä työttöminä oli yli 7 miljoonaa**. (Nigerian tilastot, 2020.)

3.4.2 Nollywood suunnannäyttäjänä

Nigeria on näyttänyt maailmalle, että luovan teollisuuden asettaminen etusijalle on ollut kannattavaa. Vuonna 2015 todettiin, että Nollywood, Nigerian filmitoiminta, ja siihen liittyvä musiikkiteollisuus, ovat vaikuttaneet valtion BKT:hen siten, että Nigeria nousi Afrikan suurimmaksi taloudeksi. Nollywoodin ja musiikkiteollisuuden tuotteiden luominen, kehittäminen ja levittäminen ovat osoittaneet yksinkertaistettua innovaatiota, joka on vienyt Nigerian elokuva- ja musiikkielämän globaaliin tietoisuuteen. Nollywood on menestynyt käytännössä elokuvien julkaisemisesta suoraan televisioon tai DVD:lle, kun vastaavasti Hollywood on menestynyt elokuvien esittämisestä suurella näytöllä. Nigerian elokuvateollisuus on tunnustettu maailman toiseksi suurimmaksi elokuvateollisuudeksi. (CGI, 2020; UNCTAD, 2018.)

Nigeriassa toimii liittovaltion tiedotus- ja kulttuuriministeriö Nigerian liittohallituksen, FGN, alaisuudessa. **Nigerian liittohallitus aloitti syyskuussa 1988 kansallisen kulttuuripolitiikan.** Poliittisessa asiakirjassa kulttuuri määriteltiin kokonaisuudeksi elämäntavasta, jonka ihmiset ovat kehittäneet yrittäessään vastata ympäristöön liittyviin haasteisiin, jotka antavat järjestyksen ja merkityksen heidän sosiaalisille, poliittisille, taloudellisille, esteettisille ja uskonnollisille normeille ja järjestäytymistavoille,

ja siten erottavat Nigerian kansan naapureistaan. Kulttuuripolitiikan tavoitteena on edistää luovuutta sekä varmistaa perinteisten taitojen jatkuvuus ja niiden asteittainen päivittäminen palvelemaan nykyaikaisia kehitystarpeita, sekä panostaa Nigerian kulttuurin ja ideoiden maailmanlaajuiseen kasvuun. Kulttuurien säilyttämistä on tehty muun muassa dokumentaatiolla. Valtion virastoiksi perustettiin kansallinen taiteen ja kulttuurin neuvosto NCAC, kansallinen museoiden ja muistomerkkien toimikunta NCMM, Nigerian kansallisryhmä NTN, kansallinen taidegalleria NGA, mustan ja afrikkalaisen taiteen ja sivilisaation keskus CBAAC, kansallisteatteri NT ja kansallinen kulttuurisuuntautumisen instituutti NICO. (Nigerian FMIC, 2020; UNESCO, 2020d.)

Vuonna 1999 Nigerian liittohallitus perusti kulttuuri- ja matkailuministeriön, joka nimettiin uudelleen vuonna 2006 matkailu-, kulttuuri- ja kansallisen suuntautumisen ministeriöksi, jonka tehtävänä oli edistää valtion rikasta kulttuuriperintöä sekä erilaisten kulttuuri- ja matkailupotentiaalien kehittämistä sekä markkinointia. Vuonna 2015 kulttuuri- ja matkailuministeriö yhdistettiin tiedotusministeriöön. (Nigerian FMIC, 2020; UNESCO, 2020d.)

Nollywood syntyi vuonna 1992, ja nousi nopeasti yhdeksi maailman suurimmista elokuvateollisuuksista. Vuonna 2014 Nollywood oli jo Nigerian toiseksi suurin työnantaja maataloussektorin jälkeen. **Elokuvateollisuus työllistää yli miljoona ihmistä.** Nollywood on yhdistävä tuotemerkki käsikirjoitusten, ohjauksen, äänen, teräväpiirtotekniikoiden, näyttelijöiden, elokuvien, meikkien, leikkausten ja muiden alaan liittyvien ammattien tekijöille Nigeriassa. Valtion kansallinen elokuvateollisuus jakautuu muutaman suuren tuotantokeskusten ympärille, kuten Lagosin, Onitshan, Enugun, Asaban ja Abujan ympäristöön. Elokuvien jakelu riippuu myös näistä samoista tuotantokeskuksista sekä muista Nigerian tärkeimmistä jakelupisteistä, kuten Abasta. **Nollywood on vakiinnuttanut asemansa merkittävänä kulttuuri- ja talousvoimana Nigeriassa sekä Afrikassa.** Viihdeteollisuuden osuus Nigerian BKT:stä vuonna 2013 oli 1,4 %, ja vuonna 2016 se oli 2,3 %, mikä on yli 600 miljardia dollaria. (Nigerian FMIC, 2020; UNCTAD, 2018; UNDP, 2020.)

Nigerian musiikkiteollisuuden osuus on noussut elokuvateollisuuden rinnalla. **Nigerian musiikkiteollisuudella on ehtymätön kyky ja innovaatiokyky, johon eivät vaikuta talouden vaihtelut.** Nigerian musiikilla on tarvittavat resurssit hallita paitsi Nigerian, mutta myös Afrikan ja maailman taajuuksia. Sidosryhmien määrä alalla kasvaa jatkuvasti. Yhä enemmän esimerkiksi taiteilijoita, muusikoita, tuottajia, promoottoreita, johtajia, jakelijoita ja markkinoijia päätyy musiikkialalle. Viimeisen kuuden vuoden aikana uusien tuotantostudioiden ja taiteilijoiden lisääntyvä määrä on tasoittanut tietä elinvoimaisemmalle ja itseään ylläpitävälle teollisuudenalalle. Monet nigerialaiset taiteilijat ovat saaneet yhteistyökumppaneita ainutlaatuisten kykyjensä ja saavutustensa myötä. Nigerialainen musiikki on kehittynyt, ja etenkin hip-hopia, rapia, rytmejä ja reggaea on sekoitettu perinteisillä nigerialaisilla rytmeillä ja instrumenteilla. (Nigerian FMIC, 2020)

Nigerian liittohallitus, FGN, on tunnistanut valtion elokuvateollisuuden ensisijaiseksi kohteeksi talouden elvytys- ja kasvusuunnitelmassa vuosina 2017–2020. Vuoden 2017 ensimmäisen vuosineljänneksen tuloksien mukaan viihdeteollisuus kasvoi 12 % vuodessa. Viihdeteollisuus tuottaa kuitenkin valtion BKT:stä vain 0,3 %. Elokuvateollisuuden on ennustettu tuottavan valtion vientituloista noin miljardi dollaria seuraavien kolmen vuoden aikana. Nollywood tuottaa 50 elokuvaa viikossa, joissa laatu vaihtelee tuotantotiimistä riippuen. **Nigerian liittohallitus on myöntänyt monille luovien alojen toimijoille, kuten Nollywoodille, mahdollisuuden niin sanottuihin markkinoiden edelläkävijöiden kannustimiin.** Nämä kannustimet sisältävät yrityksille etuja liittyen verollisiin lomapäiviin sekä verovapauden maksettaviin osinkoihin ensimmäisen kolmen vuoden toiminnan ajalta. Tätä ajanjaksoa voidaan jatkaa vielä kahdella lisävuodella. (UNCTAD, 2018; UNCTAD, 2020)

Nigeria palautti Unescon kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisen ja edistämisen raportin ensimmäistä kertaa vuonna 2012, ja uusin raportti on vuodelta 2017. Interaktiivisessa kartassa Nigerian kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisen ja edistämisen tekoja on lueteltu kymmenen kappaletta (vrt. Suomi 23). Vuoden 1988 yleinen kulttuuripolitiikka ja mahdollistavan ympäristön luominen kansallisten ammattijärjestöjen perustamiselle, missä esimerkkejä nigerialaisista ammattijärjestöistä ovat muun muassa Nigerian taiteilijoiden seura SNA, Nigerian tanssijoiden kilta GONDL ja Nigerian kirjailijoiden liitto ANA, ovat kartasta löytyviä toimia. Nigeria myös pyrkii kehittämään kulttuuriteollisuuden alueellisia keskuksia ja suojelemaan heimokulttuureja. **Heimokulttuurien suojelemissa vastuu on niin kouluilla, TV- ja radiokanavilla kuin yksityisillä ihmisillä.** Kansallisella televisiokanavalla parhaimpaan katseluaikaan illalla on kaikkien ohjelmien oltava paikallisia, ja vastaavasti Nigerian hallitus on valtuuttanut virkamiehet tulemaan töihin perjantaisin alkuperäiskansojen vaatteissa. (UNESCO, 2020d.)

Perinteiset kulttuuri-instituutit, kulttuuriyritykset ja luovat teollisuudenalat, kulttuurin avulla köyhyyden lieventäminen, kulttuuri ja koulutus, kahdenväliset kulttuuriyhteistyösopimukset sekä kieli ja kirjallinen taide ovat loput Nigerian nimeämät toimet Unescon interaktiiviselta kartalta. Perinteisiä kulttuuri-instituutteja pyritään edistämään, sillä niiden on tunnistettu säilyttävän kulttuuriperintöä. Hyödyntämällä kulttuuriyrityksiä ja luovaa teollisuutta pystytään lisäämään valtion taloudellisia hyötyjä. **Nigerian koulutusjärjestelmän on perustuttava sekä kansan perinteisiin sekä kulttuuriarvoihin, ja sen on vastattava globalisaation ja tekniikan haasteisiin.** Lisäämällä kulttuuriopetusta ala- sekä yläasteille pystytään integroimaan perinteiset sekä nykyaikaiset tiedämykset. Nigerialla on noin 70 eri valtion kanssa kahdenvälisiä kulttuurisopimuksia. Nigerian monimuotoista kulttuuriperintöä ja rikasta historiaa pyritään säilyttämään niin suullisen kuin kirjallisen muodossa. Nigeria on myös allekirjoittanut Praian julistuksen, missä tavoitteena on tehdä pilottihankkeita luovan talouden alalla. (UNCTAD, 2018; UNESCO, 2020d.)

Luovan talouden tuotteiden vienti Nigeriasta vuonna 2013 oli 179 miljoonaa dollaria, mutta vuoden 2012 tulvat sekä öljykriisi tiputtivat viennin yhdeksään miljoonaan vuonna 2014. **Nollywood ja kustannustuotteet olivat suurimmat vientituotteet, ja eniten tuotteita vietiin Eurooppaan ja Amerikkaan.** Tuontia vuonna 2014 tapahtui 401 miljoonan dollarin edestä, etenkin kirjoja ja lehtiä tuotiin valtioon, sekä suunnittelutuotteita. Nigeriassa on oma rahasto Nollywood-tuotantojen helpottamiseksi. (UNCTAD, 2018; UNDP, 2020.)

Nigeriassa on kaksi Unescon maailmanperintökohdetta; Sukurin kulttuurinen maisema ja Osun-Osogbon pyhä lehto, jotka on molemmat luokiteltu kulttuuriperintökohteiksi. Sukurin kulttuurimaisema on sekoitus luontoa ja kulttuuria, jossa sijaitsee pieniä kyliä pyhine symboleineen. Osun-Osogbon pyhä lehto on tiheä metsä, ja yksi viimeisiä alkuperäisiä korkeita metsiä Etelä-Nigeriassa. Lehtoa halkoo mutkitteleva joki, missä on pyhäkköjä, veistoksia sekä taideteoksia Osunin ja muiden jumalien kunniaksi, ja pyhää lehtoa pidetään kaikkien jorubalaisten viimeisenä identiteetin symbolina. (Nigerian FMIC, 2020; UNESCO, 2020c.)

Nigerian elokuvateollisuus on edistynyt merkittävästi, ja se on kehittänyt huomattavasti valtiota eteenpäin. Makrotalouden kannalta se on **houkutellut etenkin nuorisoväestöä alalle ja sellaisenaan luonut työpaikkoja.** Nigeria on Generation Africa hankkeessa mukana, mitä myös Suomi tukee. Digitalisaatio on mahdollistanut Nigerian kulttuureiden ja periteiden tietoisuuden levittämistä, mikä on luonut valtiolle mielenkiintoa herättävän imagon. Aina sosiaalisessa mediassa leviävä kuva ei ole positiivinen, ja etenkin syksyllä 2020 valtiosta levisi sosiaalisen median välityksellä tietoa poliisiväkivallasta. Tietojen leviäminen kuitenkin osoittautui kannattavaksi, sillä Nigeria ilmoitti lopettavansa poliisiväkivaltaa harjoittavan osaston. Tämä osoitti sosiaalisen median voiman yhteiskunnallisissa asioissa. (Generation Africa, 2020; UNCTAD, 2018; UNCTAD, 2020; YLE, 2020.)

Nigerian valtavalla kulttuurisella monimuotoisuudella on suuri potentiaali, minkä valtio on hyvin osannut hyödyntää. Nigeriassa Nollywood on osoittanut valtion kehityksen suunnan, ja houkutellut etenkin nuoria luovan talouden sektorille. Nigeria on nostanut luovan talouden yhdeksi valtion prioriteeteista, ja tukee alaa politiikalla.

Nigeria	
Virallinen kieli	Englanti
Pääkaupunki	Abuja
Väkiluku (2019)	200 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Yli 250
Ministeriö	Tiedotus- ja kulttuuriministeriö
Strategia	Elvytys- ja kasvusuunnitelma 2017–2020.
Kulttuuri huomioitu	Kyllä
Luova keskus	Lagos
Koulutus	Perustuu kansan perinteisiin sekä kulttuuriarvoihin
Tärkeät luovan talouden alat	Nollywood, musiikkiteollisuus, kirjallisuus
Unescon maailmanperintökohteet	2
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	9 miljoonaa dollaria (v. 2013: 179 miljoonaa)
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	401 miljoonaa dollaria
Haasteet	Väestönkasvu, työttömien määrä
Muuta	Heimokulttuurien suojelu, Praian julistus

3.5 Senegal

3.5.1 Yleistietoa

Läntisin valtio Afrikan mantereella, Senegal, tunnetaan myös Afrikan porttina. Vaikka Senegal on köyhä valtio, se on yksi Länsi-Afrikan vaikutusvaltaisimmista valtioista. Senegalin väkiluku vuonna 2019 oli 16,3 miljoonaa. Pääkaupunki Dakar toimii valtion sekä Länsi-Afrikan urbaanina keskuksena, joka vetää myös paljon turisteja puoleensa. Senegalissa puhutaan jopa 39 eri kieltä, ja virallisena kielenä valtiossa toimii ranska. Senegalissa on kuusi suurempaa etnistä ryhmää sekä useita pieniä ryhmiä. Wolofit ovat suurin etninen ryhmä, ja heitä on noin 40 % väestöstä. Senegalissa asuu useita kansainvälisesti tunnettuja muusikoita ja taiteilijoita, ja valtio onkin isännöinyt monia afrikkalaisia vapaa-ajattelijoita ja toisinajattelijoita. Senegal kunnioittaa paljon entisen presidenttinsä Senghorin sanontaa *"Meidän on opittava omaksumaan ja vaikuttamaan muihin enemmän kuin he imevät tai vaikuttavat meihin."* (Globalis, 2020; Hargreaves, Clark, et. al., 2020: Maailmanpankki, 2020; Soiri, 2020.)

Kuva 10. Senegalin kartta. © Sari Aroalho

Senegal sijaitsee Atlantin valtameren rannalla. Mauritania, Mali, Guinea ja Guinea-Bissau ovat Senegalin naapurivaltioita, ja Gambia sijaitsee valtion sisällä jakaen Senegalin kahtia. Pohjoisosassa virtaa Senegal joki ja valtion keskellä virtaa Gambijoki. Senegalin pohjoisosassa on osa Sahelin savannivyöhykettä, missä sateen määrä on pieni, ja etelässä vallitsee runsassateinen trooppinen ilmasto. Valtio sijaitsee pasaatti-tuulten kohtaamisvyöhykkeellä, missä sääolosuhteet vaihtelevatkin paljon, ja kuivuus on yksi Senegalin suurimmista ongelmista. Senegalissa ei ole suuria korkeusvaihteluja, mutta kasvillisuusvyöhykkeet vaihtelevat sitäkin enemmän ja luonnon monimuotoisuuden voi nähdä esimerkiksi Niokolo-Koban kansallispuistossa, mikä on myös Unescon maailmaperintökohde. Senegal on jaettu 14 alueeseen, jotka on nimetty alueellisten pääkaupunkien mukaan. (Globalis, 2020; Hargreaves, Clark, et. al., 2020.)

Senegal on ollut pitkään tärkeä pysähdyspaikka niin laivaliikenteelle kuin karavaanareille. Valtio on toiminut myös usean eurooppalaisen valtion kohtaamispaikkana, ja Senegal oli pitkään Ranskan tärkein orjakaupan keskus 1600- ja 1700-luvuilla. 1800-luvun lopulla Ranska valloitti Senegalin ja loi tästä siirtomaan itselleen. Siirtomaan keskuksesi muotoutui Dakar, joka toimi myös Ranskan Länsi-Afrikan hallinnollisena keskuksena, jonka myötä kaupungin infrastruktuuria kehitettiin paljon verrattuna valtion muihin kohteisiin. Ranska rakensi valtioon useita rautateitä. **Vuonna 1960 Senegal itsenäistyi**, ensin osana lyhytaikaista Malin liittovaltiota ja kahden kuu-

kauden jälkeen omana itsenäisenä valtiona. **Itsenäistymiseen vaikuttivat paljon nationalistinen sekä panafrikkalainen liikehdintä. Itsenäistymisen jälkeen Senegalin viranomaiset ottivat huomioon käsityösektorin merkityksen kansallisessa taloudessa.** (Globalis, 2020; Hargreaves, Clark, et. al., 2020; UNCTAD, 2018.)

Senegalilaisista etnisistä ryhmistä wolofien osuus on suurin, ja heidän kieltään puhutaan valtiossa eniten, vaikka ranska on Senegalin virallinen kieli. Wolofien pääelinkeino on maanviljely. Serereitä on Senegalin väestöstä noin 15 %, ja he elävät hyvin saman tyyppistä elämää kuin wolofit. Tukuloreita on noin 26 % väestöstä, ja heitä on vaikea erottaa wolofeista ja fulaneista, sillä etniset ryhmät ovat sekoittuneet yhteen esimerkiksi naimisiin menon myötä. Soninket, diolat, maurit ja malinket ovat pienempiä etnisiä ryhmiä Senegalissa. Kielellisesti Senegal jakautuu mandelaisiin kieliin ja atlanttilaisiin kieliin. Atlanttilaisia kieliä puhutaan Länsi-Senegalissa, ja wolof, serer, fula ja diola ovat atlanttilaisista kielistä puhutuimmat. Idästä löytyy mandelaiset kielet, joihin kuuluvat muun muassa bambara, malinke ja soninke. Eri kielillä tuotetaan Senegalissa televisio- ja radiolähetyksiä, kuin myös sanomalehtiä. (Globalis, 2020; Hargreaves, Clark, et. al., 2020.)

Islam on Senegalin pääuskonto ja väestöstä noin 95 % on muslimeja. Loput 5 % ovat kristittyjä tai kuuluvat johonkin perinteiseen afrikkalaiseen uskontoon. Senegalin suurimmat muslimiveljeskunnat ovat Qadiriyya, Tidjaniyya ja Muridi. Muslimiveljeskuntien henkisillä johtajilla on tärkeä rooli sosiaalisen statuksen ylläpitämisessä. Touba on Senegalin pyhin kaupunki, ja se on muslimiveljeskunnan Muridin perustajan syntymäpaikka. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020.)

Senegalin kulttuuriperintö kulkeutuu sukupolvelta toiselle suullisesti, vaikka lukuisia paikallisia kieliä onkin kirjattu tehokkaasti ylös. Tieto kulkeutuu suurimaksi osaksi yhteisöjen vanhimpien miesten kautta, joita senegalilaisessa hierarkiassa arvostetaan eniten. Rituaaleja ja vihkimisiä harjoitetaan etenkin maaseuduilla, ja islaminuskon myötä poikien ympärileikkaus on Senegalissa normaalia. Valtion perustuslaissa kielletään sukupuoleen perustuva syrjintä, mutta perinteiset uskonnolliset vakaumukset pitävät tiukasti kiinni miehen asemasta perheiden ja kotitalouksien päämiehenä. Senegalilaiseen kulttuuriin liittyy vahvasti kollektivismi. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020.)

Taide, veistokset, musiikki ja tanssi ovat tärkeitä senegalilaisia ilmaisumuotoja. Veistokset ovat perinteisesti abstrakteja ja ideogrammeja, joiden avulla taiteilija korostaa aineellista näkökulmaa ilmaistessaan ideoitaan ja tunteitaan. Perinteistä senegalilaista musiikkia ei kirjoiteta ylös, ja täten artistin mielikuvituksella on tärkeä rooli musiikin tuottamisessa. Esimerkiksi griootit, runolaulajat, harrastavat tällaista musiikkia, ja he jatkavat perinnöllistä Länsi-Afrikkalaista trubaduurihistoriaa suorittaen erilaisia sosiaalisia ja kulttuurisia tehtäviä. Griootit säestävät itseään koralla, mikä on pitkäkaula-

nen monisäkeinen instrumentti, kertoen runoja ja tarinoita useimmiten sotilaista. Nykyaikainen senegalilainen musiikki yhdistää perinteisiä rytmejä länsimaisen musiikin kanssa. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020.)

Senegalin kansallisbaletti perustettiin vuonna 1960. Kansallisbaletissa on vuosien varrella esitetty lukuisia näytöksiä, mitkä perustuvat senegalilaisiin etnisiin perinteisiin. **Dakarissa järjestettiin vuonna 1966 ensimmäinen FESMAN, eli maailman mustan taiteen festivaali** (*World Festival of Black Arts*), joka järjestettiin uudestaan **Dakarissa vuonna 2010. Yhteensä kolme kertaa pidetty tapahtuma kerää yhteen panafrikkalaista ideologiaa inspiroivia taiteita.** Vuoden 1966 jälkeen Senegalissa jo monia perustettuja instituutioita suunnattiin uudelleen kohti afrikkalaisia perinteitä luoden samalla uusia instituutioita, kuten dynaaminen museo (*Musée Dynamique*), Daniel Soranon kansallinen teatteri sekä Thiésin kuvakudostehdas. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020; IFAN, 2020.)

Dakarin kansallisteatteri (*Le Grand Theatre National De Dakar*) ja mustien sivilisaatioiden museo (*Museum of Black Civilizations*) ovat suuria instituutioita, joita luotiin vuoden 1966 jälkeen, joista etenkin jälkimmäisessä on laaja kokoelman afrikkalaisia kulttuuriesineitä. IFAN, mustan Afrikan perustieteellinen instituutti (*Institut Fondamental d'Afrique Noire*), ylläpitää Théodore Monodin afrikkalaista taidemuseota Dakarissa, joka tutkii Afrikan antropologiaa. **IFAN on tieteellinen tutkimuslaitos Dakarissa, jonka tehtäviä kannustaa ja edistää Afrikan mustaa väestöä ja heidän asioitaan, etenkin Länsi-Afrikkaa koskevia asioita, ja tehdä tieteellistä tutkimusta.** IFAN on osa Dakarin yliopistoa. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020; IFAN, 2020.)

Senegalissa on Länsi-Afrikan aktiivisimmat urheilutapahtumat. Dakarissa on järjestetty *All Africa Games* –tapahtumia ja useita *Africa Cup* jalkapallon mestaruuskilpailuja. Perinteinen afrikkalainen paini on Senegalissa suosittua, ja senegalilaiset painijat ovatkin globaalisti tunnettuja. Perinteiseen afrikkalaiseen painiin liittyy juhlallisuksia, musiikkia, tanssia sekä ylistyslaulu urheilijoille. Senegalin voitettua entinen isäntämaansa Ranska vuoden 2002 jalkapallon maailmanmestaruuskisoissa, julistettiin tämä päivä kansalliseksi lomapäiväksi. Huhtikuun neljäs on Senegalin itsenäisyyspäivä. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020.)

Vuoden 2019 tietojen mukaan Senegalin väkiluku oli 16,3 miljoonaa, mistä **0–4-vuotiaiden osuus oli suurin, noin 2,7 miljoonaa.** Tiedot ovat ennusteita vuoden 2013 väestölaskennasta, ja vuonna 2023 suoritetaan seuraava kattava väestönlaskenta. 5–9-vuotiaita oli noin 2,2 miljoonaa senegalilaisista. **Alle 25-vuotiaiden osuus väestöstä oli yli 60 % (noin 9,8 miljoonaa),** ja alle 20-vuotiaiden osuus oli 52,1 %. Naisia senegalilaisista oli vuonna 2019 noin 50,2 % väestöstä ja miehiä 49,8 %. Senegalin väestön lisääntyessä muuttoliike on kiihtynyt, ja muuttoa tapahtuu etenkin pääkaupunkiin Dakariin. Vuonna 2013 valtion kaupungistumisaste oli 45 % ja vuonna 2019 luku oli 47,7 %. Dakarin alueella asuu noin 23 % senegalilaisista. (ANSD, 2020; Hargreaves,

Clark, et. al., 2020; Maailmanpankki, 2020; Senegalin hallitus, 2020; UNESCO, 2020d.)

Urbanin ja ruraalin elämän välillä on Senegalissa eroja, ja yli puolet väestöstä asuu maaseudulla. Muuttoliike on kiihtyvää ja yhä useampi senegalilainen muuttaa kaupunkiin, etenkin pääkaupunkiin Dakariin. Maaseuduilla on lukuisia pieniä kyliä, joiden väkiluku on muutamia satoja ihmisiä. Kylissä on vaatimattomat olot, ja **jokaista kylää määrittää asukkaiden etniset ominaisuudet**. Televisiot ovat kuitenkin yleisiä niin maaseuduilla kuin kaupungeissa, sillä lähetystyö on useilla eri kielillä. Puhelinkopit ja puhelinmyymälät faksilaitteineen sijaitsevat myös kaupungeissa ja maaseuduilla, jolloin internetyhteys on saatavilla. Globalisaation ja digitalisaation myötä mobiililaitteet ja internetyhteydet ovat yleistyneet valtiossa. Koulutus on 1800-luvulta lähtien tukenut länsimaista opetusta, ja itsenäistymisen jälkeen **Senegal on pyrkinyt lisäämään opetussuunnitelmaan afrikkalaista opetusta**. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020.)

3.5.2 Kulttuuri kehityssuunnitelmassa

Senegalin kehityssuunnitelma, PSE (*Plan Sénégal Emergent*), muodostaa viitekehyksen valtion talous- ja sosiaalipolitiikalle keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Tavoitteena on **kehittynyt Senegal vuoteen 2035 mennessä**, jota tavoitellaan kolmen strategisen akselin kautta. Talous ja kasvu talouden rakenteellisella muutoksella, inhimillisen pääoman edistäminen muun muassa sosiaalisella suojelulla ja kestäväällä kehityksellä sekä hyvän hallintotavan mahdollistaminen, missä on huomioitu instituutiot, rauha ja turvallisuus. **Kulttuuriala on huomioitu kehityssuunnitelmassa Unescon vuoden 2005 yleissopimuksen myötä, ja PSE:ssä on keskitytty kulttuurin ja luovan talouden rakenteellisiin muutoksiin**. Tuki kulttuuritaloudelle, aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön sekä kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen ja institutionaalisten valmiuksien ja rakenteiden vahvistaminen kulttuuritoiminnan elvyttämiseksi ovat valtion suunnitelmat vuosille 2019-2023. **Luotettavan tilastotiedon puuttuminen kulttuurisektorin toimista on ollut kulttuurialan kehityksen haaste, samoin kun laadukas infrastruktuuri kulttuurin levittämiseen sekä saavutettavuuteen**. (Senegalin hallitus, 2020; UNESCO, 2020d.)

Senegalissa toimii kulttuuri- ja viestintäministeriö. **Kulttuurin merkitys on taattu Senegalin perustuslaissa**, ja perustuslain johdannossa julistetaan suvereenin Senegalin kansan syvä sitoutuminen kulttuuriin perusarvoihinsa, jotka muodostavat kansallisen yhtenäisyyden sementin, sekä kansallisen alueen koskemattomuuden ja aineettoman periaatteen. **Kansallista yhtenäisyyttä ja kaikkien kansakuntien kulttuurisia erityispiirteitä kunnioitetaan**. Kulttuuri- ja viestintäministeriön monivuotisessa rahoitusohjelmassa (DPPD 2019-2021) on lueteltu useita toimia ja hankkeita kulttuurialan

parantamiselle, joilla pyritään parantamaan kulttuurialan tasa-arvoa ja saavutettavuutta valtion tasolla. Ministeriöllä onkin useita hankkeita käynnissä sekä monia valmisteilla olevia toimia kulttuurin säilyttämiseksi ja edistämiseksi. Koronapandemia näkyy myös Senegalissa, ja suunnitelmia on tehty kulttuuritoiminnan elvyttämiseksi. Senegalin hallitus on myöntänyt 150 miljoonan dollarin avustuksen kulttuurialan elpymiselle. (Senegalin hallitus, 2020; UNESCO, 2020d.)

Kehityssuunnitelman PSE saavuttamiseksi Senegalilla on käynnissä useita projekteja ja ohjelmia. **Digitaalinen Senegal 2025 on hallituksen ohjelma, jonka tavoitteena on säilyttää Senegalin asema Afrikassa innovatiivisena johtavana valtiona digitaalialalla.** Senegalin hallitus käynnisti syyskuussa 2020 digiboksienjakelukampanjan, jonka tarkoituksena on saada alueellinen ja sosiaalinen tasa-arvon käsite toteutettua tarjoamalla kaikille kansalaisille laadukas digitaalinen signaali. Tämän seurauksena on valtiossa rakennettu tehokasta ja kattavaa verkkoa TDS-SA ja EXCAF Telecom –ryhmien avulla, joista jälkimmäisellä ryhmällä on 48 vuoden kokemus audiovisuaaliselta alalta. Kaupungin nykyaikaistamisohjelma, Promovilles, modernisoi Senegalin kaupunkeja muun muassa teiden rakentamisella, julkisella valaistuksella, viemäröinnillä sekä maisemoinnilla. Ohjelmassa tarkoituksena on poistaa eriarvoisuutta kansalaisten väliltä, ja viemäröinnillä ehkäistään ilmastomuutoksesta johtuvien sateiden lisääntymistä ja siitä aiheutuvia tulvavaihteluita. Yhteisön hätäapuohjelma PUDC on maaseudun sosioekonomisen infrastruktuurin parantamisen ohjelma. Väestön, etenkin maaseutuväestön pääsy sosiaalisiin peruspalveluihin luo paikallisen ja toimivan talouden. Tämä vähentää muuttoliikkeiden aiheuttamaa painetta kaupunkeihin. Maaseutuja kehittämällä mahdollistetaan etenkin nuorten työllistyminen maaseuduilla. Koulutuksen saralla laadun, tasa-arvon ja läpinäkyvyyden parantamisohjelma Paquet parantaa opetuksen laatua, oikeudenmukaisuutta ja avoimuutta. (Senegalin hallitus, 2020.)

Vuonna 2013 Senegalin hallitus allekirjoitti **Praian julistuksen, missä tavoitteena on tehdä pilottihankkeita luovan talouden alalla.** Praian julistuksen kirjoittivat kahdeksan Länsi-Afrikan valtiota. **Julistuksen tavoitteena on nuorten työllisyyden edistäminen luovassa taloudessa Afrikassa.** Tavoitteena on nuorten houkutteleva luovan talouden aloille, millä voidaan vähentää Afrikan maanosan korkeaa työllisyyttä. **Digitalisaation merkitys nousi julistuksessa esiin ja se, kuinka nuoret, luova talous ja digitalisaatio saadaan tulevaisuudessa yhdistettyä.** (UNCTAD, 2018.)

Kulttuuri- ja viestintäministeriöllä on käynnissä useita hankkeita kulttuurin säilyttämiseksi ja edistämiseksi PSE:n raameissa. Esimerkiksi Goréen saaren muistomerkin rakentaminen sekä saaren suojaaminen rannikon eroosiolta. Kulttuuri- ja viestintäministeriön tulevia, käynnistämistä odottavia hankkeita ovat muun muassa alueellisen kulttuurikeskusten koordinoitipalvelun (SCORD) ja elokuva- ja audiovisuaalisen alan keskuksen perustaminen. Ensimmäisessä hankkeessa luodaan jokaiselle

Senegalin 14 alueelle kulttuurikompleksi. Kulttuurikompleksi tulee sisältämään toiminnallisia tiloja sekä moderneja digitaalisia laitteita, ja hankkeessa rahoittajana toimii Senegal itse. Elokuva- ja audiovisuaalisen alan keskuksen perustamiseen rahoitusta vastaavasti tulee Senegalin valtiolta sekä yksityisiltä tahoilta. Hankkeen tarkoituksena on tarjota Senegalille alusta tekniseen yhteistyöhön sekä kulttuurien levittämiseen ja eri toimijoiden yhteen tuomiseen, kuten luojien, rahoittajien, julkisten, yksityisten, yliopistojen ja muiden eri toimijoiden tahoilta. Senegalin kansallisen taidekoulun ENA johtaa kansallisen kulttuuritaidekoulun ENAMC rakennushanketta, joka odottaa käynnistymistä. Tavoitteena on tarjota Senegalille nykyaikainen infrastruktuuri taiteen ja kulttuurin koulutusta varten. Suurin rajoitus tälle hankkeelle on projektiasiakirjan puuttuminen. (Senegalin hallitus, 2020.)

Senegalin talous-, sosiaali- ja ympäristöneuvoston CESE:n tuottamassa vuoden 2015 yleiskertomuksessa kulttuurin lisääntyneet toimet mainittiin, sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Esimerkkejä lisääntyneistä toimista olivat lisääntyneet näyttelyt ja taiteilijoiden esitykset, kansallisen kulttuurifestivaalin Kaolackin järjestäminen sekä kansainväliset kirjamestit Casablancassa. **Kulttuurialan kehitystä Senegalissa hidastavat yhtä tietty rajoitukset;** taiteilijan asema ja selkeän strategian puuttuminen kulttuurin edistämiseksi, sekä riittämätön määrä kulttuuritapahtumia. (Senegalin hallitus, 2020; UNESCO, 2020d.)

Kansallinen tilasto- ja väestövirasto ANSD kerää Senegalissa tilastoja. ANSD tuottaa dataa taloudesta, demografiasta, sosiaalisista aspekteista ja muista tärkeistä asioista. Senegal solmi ANSD:n kanssa vuonna 2011 kumppanuuden kulttuuritilastojen toimittamiseksi, ja vuonna 2016 ANSD julkaisi raportin kulttuurityöstä ja ammanteista, kotitaloustuotteista ja kulttuurituotteisiin liittyvistä menoista. ANSD tuottaman vuoden 2016 raportin tiedot ovat vuodelta 2013. Raportissa todetaan, että **Senegalissa on suuri potentiaali luoda kulttuurin ja luovan alan työpaikkoja. Kulttuurituotteiden levittäminen kansallisella ja kansainvälisellä tasolla olisikin suositeltavaa ja kannattavaa.** Länsi-Afrikan talous- ja rahaliitto **UEMOA on myös kiinnittänyt entistä enemmän huomiota luovan talouden sektoriin.** Kulttuuritoiminta on lisääntynyt Senegalissa, ja kulttuurin rooli on huomioitu kehityksen pääteemana. Tämän myötä tilastointi ja erilaiset strategiat auttavat integroimaan kulttuurialaa entistä enemmän taloudellisiin kehitysstrategioihin. Kymmeniä museota ja kirjastoja sekä satoja tekijänoikeustointoja tuhansineen ilmoituksineen eri kulttuuri- ja luovilta aloilta viestivät sektorin vahvan ja vakaan nousun. (ANSD, 2020; Senegalin hallitus, 2020; UNESCO, 2020d.)

Senegal palautti Unescon kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisen ja edistämisen raportin ensimmäistä kertaa vuonna 2016, ja vuoden 2020 palautetussa raportissa nähtiin valtion selkeää edistymistä. Seuraavan neljän vuoden aikana Senegalin suurimmat tavoitteet on luoda uusia työpaikkoja kulttuuri- ja luoville aloille. Unescon interaktiivisessa kartassa kulttuurin edistäviä toimia on raportoitu 25 (vrt. Suomi

23). Näitä toimia ovat esimerkiksi taitelijoiden aseman parantaminen Afrikassa, digitaalinen solidaarisuusohjelma, kulttuuri- ja luovien yritysten edistämishjelma PECCS, elokuva- ja audiovisuaalisenteollisuuden edistämisrahasto FOPICA, yhteinen kulttuurikehityspolitiikka Länsi-Afrikan talous- ja rahaliitossa, kansainvälisen La Francophonie -järjestön (OIF) tuki uuden tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien yhteishallinnointiyhdistyksen perustamiselle, kustannustukirahasto, yhteistyö- ja vaihto-ohjelmia Senegalin kulttuuripolitiikan ja teollisuuden kehittämisen tukemiseksi sekä EU:n kulttuuritoimien tukiohjelma PSAC. Senegalin kansallinen audiovisuaalialan sääntelyneuvosto CNRA toimittaa vuosikertomuksen toiminnastaan, ja audiovisuaalinen ala on yksi valtion nousevista aloista. Senegal on mukana Generation Africa projektissa. **Unescon Dakarin toimisto edistää alueellista luovuutta ja tukee etenkin kulttuurialan sidosryhmiä**, esimerkiksi naisia ja heidän työolojen edistämistä musiikinteollisuudessa. (Generation Africa, 2020; Senegalin hallitus, 2020; UNCTAD, 2018; UNESCO, 2020b; UNESCO, 2020d.)

Kulttuuri- ja luovien yritysten edistämishjelma PECCS tähtää senegalilaisten kulttuuri- ja luovien alojen toimijoiden elinolojen parantamiseen, esimerkiksi kouluttamalla ja edistämällä ammatinharjoittamista sekä vahvistamalla luovia- ja kulttuuriyrityksiä. Tärkeänä elementtinä toiminnassa on asiantuntijaneuvonta. PECCS saa rahoitustaan Senegalin valtioita ja espanjalaiselta Interarts yritykseltä. Senegal on myös yksi useasta valtiosta, keitä Ruotsi tukee kulttuuripolitiikan muokkaamisessa perusvapauksien ja kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden edistämiseksi. (Senegalin hallitus, 2020; UNESCO, 2020d.)

Vuoden 2019 viimeisen neljänneksen työllisyysraportissa **työttömien osuus oli noin 16,9 %** (yli 15-vuotiaat). Maaseuduilla työttömiä oli enemmän kaupunkialueisiin verrattuna. Naisista 27,6 % oli työttömiä, ja miehistä 8,6 %. Kaupunkiasutuksen lisääntyessä myös kaupunkien työttömyys, alityöllisyys sekä harmaalla sektorilla työskentelevien määrä ovat kasvaneet. Senegalin vuoden 2020 kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisen ja edistämisen raportissa **työllisyyden osuus kulttuuri- ja luovilla aloilla oli 0,31 %**. **Prosenttiluku on pieni, mutta kasvua on odotettavissa.** (ANSD, 2020; Hargreaves, Clark, et. al., 2020; Maailmanpankki, 2020; Senegalin hallitus, 2020; UNESCO, 2020d.)

Luovan talouden tuotteiden vienti on kasvanut Senegalissa. Vuonna 2005 arvo oli 7,9 miljoonaa dollaria, ja vuonna 2014 arvo oli 8,6 miljoonaa dollaria. Vientimäärältään suurimmat tuotteet olivat käsityöt, visuaalinen taide ja kustannustuotteet, joita vietiin eniten muualle Afrikkaa, etenkin Mauritaniaan. Luovan talouden palveluita vietiin vuonna 23,3 miljoonan dollarin edestä vuonna 2014. Senegaliin tuotiin luovan talouden tuotteita 77,6 miljoonan dollarin edestä vuonna 2014. Etenkin suunnittelijoiden tekemiä tuotteita, kustannustuotteita, audiovisuaalisia tuotteita ja käsitöitä tuotiin paljon. (UNCTAD, 2018.)

Dakar on ollut vuodesta 2014 yksi Unescon luovista kaupungeista. Pääkaupungissa tapahtuu 80 % Senegalin taloudellisesta toiminnasta, ja Dakar onkin luova metropoli, missä isännöidään suuria kulttuuritapahtumia, kuten Afrikan nykyaiteen bienaali sekä maailman mustan taiteen festivaali. Kaupungissa on rikas kulttuuriperintö ja siellä sijaitsee useita museoita sekä teattereita. **Kaupungilla on pyrkimys tulla kulttuurin, luovuuden ja innovaation keskuksiksi, jota se tavoittelee hyödyntämällä digitaalisia välineitä.** Mediataiteen roolia vahvistamalla sen kulttuuri- ja sosi-aalitaitelijoiden sekä näyttelijöiden ilmaisumuodoissa lisäävät kaupungin innovatiivista kapasiteettiä. Digitaalinen vallankumous onkin kaupungin merkittävä voimavara, mutta se vaatii paljon energiaa. (UNESCO, 2020b.)

Senegalilaisista vuonna 2018 sähköä sai 69 % väestöstä. Ennuste vuodelle 2030 on 100 %. Öljy on valtion suurin energianlähde, ja kivihiili toimii kasvavana lähteenä. Senegalilla on kunnianhimoinen suunnitelma lisätä biopolttoaineiden käyttöä yhdessä kaasun sekä aurinkoenergian kanssa. **Vuoteen 2025 Senegal pyrkii tarjoamaan 95 % väestöstä sähköä.** Hyödyntämällä uusia kaasuvaroja ja lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä valtion talous voi kasvaa kuusi kertaa suuremmaksi. (IEA, 2020.)

Senegalissa on seitsemän kohdetta Unescon maailmanperintöluettelossa. Viisi näistä on kulttuurikohteita, ja kaksi luonnonkohteita. Vanhin kohde, Goréen saari, toimi ennen Afrikan suurimpana orjakaupan keskuksena, josta orjia kuljetettiin etenkin Amerikkaan. Nykyään saari on etenkin matkailijoiden suosima kohde sen historiallisen arkkitehtuurin myötä, mihin muun muassa Portugali ja Ranska ovat vaikuttaneet. Saarrella on orjuudesta kertovia kohteita, kuten museo ja orjatalo. Muut kulttuurikohteet ovat Bassarin, Fulan ja Bedikin kulttuurimaisemat, Saint-Luisin kaupunki, Saloumin suistoalue ja Senegambian kiviپیrit. Kulttuurimaisemia hallitsevat bassari-, fula- ja bedik-kansojen monikulttuurinen maisema, Saint-Luisissa Senegalin entisessä pääkaupungissa on erottuva siirtomaa-aikainen arkkitehtuuri, Saloumin suistoalueelta on löydetty arvokkaita hautoja ja muistoesineitä mitkä kertovat Länsi-Afrikan rannikon inhimillisen asetuksen historiasta ja Senegambian kiviپیrit heijastavat vaurasta, hyvin järjestynyttä ja kestävästä yhteiskuntaa 1500 vuoden ajalta. Djoudjin kansallinen lintujen suojelualue ja Niokolo-Koban kansallispuisto edustavat Senegalin monimuotoista luontoa, ja Niokolo-Koban kansallispuisto asetettiin uhanalaiseksi kohteeksi lajien häviämisen myötä. (Hargreaves, Clark, et. al., 2020; UNESCO, 2020c.)

Senegal on valtion toimilla todistanut, kuinka tärkeitä kulttuuri ja luova talous ovat valtion kehitykselle. Aktiiviset poliittiset toimet ovat luoneet kehityksen raamit. Puutteita vielä on, mutta potentiaalia sitäkin enemmän. Senegal tiedostaa nuoret muutosvoimana.

Senegal	
Virallinen kieli	Ranska
Pääkaupunki	Dakar
Väkiluku (2019)	16,3 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Kuusi suurta ryhmää, useita pieniä ryhmiä
Ministeriö	Kulttuuri- ja viestintäministeriö
Strategia	PSE, Plan Sénégal Emergent
Kulttuuri huomioitu	Kyllä
Luova keskus	Dakar, myös Unescon luova kaupunki
Koulutus	Afrikkalaisen opetuksen lisääminen itsenäistymisen jälkeen
Tärkeät luovan talouden alat	Taide, veistokset, musiikki, tanssi, kustannustuotteet
Unescon maailmanperintökohteet	7
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	8,6 miljoonaa dollaria
Luovan talouden palveluiden vienti (2014)	23,3 miljoonaa dollaria
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	77,6 miljoonaa dollaria
Haasteet	Luotettava tilastointi, laadukas infrastruktuuri
Muuta	Praian julistus, PECCS

3.6 Namibia

3.6.1 Yleistietoa

Eteläisen Afrikan valtio, Namibia, oli yli sadan vuoden ajan sekä Saksan, että Etelä-Afrikan hallinnon alla, kunnes vuonna 1990 itsenäistyi. Namibian on sanottu olevan viimeinen siirtomaa, joka itsenäistyi. Namibian väkiluku vuonna 2019 oli 2,5 miljoonaa ihmistä. Vaikka valtiossa on Afrikan mittapuulla vähän ihmisiä, on kulttuurinen monimuotoisuus silti suurta. Namibian rajat, kuten monet muut Afrikan maanosan valtion rajat, on eurooppalaisten piirtämiä, eivätkä noudata kulttuurisia rajoja. Rajaviivojen myötä **moni namibialainen tunnistaa itsensä ensin omaan heimoonsa, ja sen jälkeen namibialaiseksi**. Namibialainen identiteetti on kuitenkin muovautumassa nopeaa vauhtia, ja väki on ylpeitä itsenäisestä valtiostaan. **Namibiassa puhutaan noin 30 eri kieltä** ja virallinen kieli on englantia, vaikkakin sitä puhuu vain 3 % väestöstä äidinkielenään. Pääkaupunki on Windhoek, joka sijaitsee Namibian keskellä. Namibia on yksi Afrikan rikkaimpia valtioita, mutta tuloerot ovat maailman suurimpia. (Globalis, 2020; Green, 2020; Lappalainen, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Kuva 11. Namibian kartta. © Sari Aroalho

Namibia sijaitsee Atlantin valtameren rannalla, ja Etelä-Afrikka, Botswana, Sambia ja Angola ovat Namibian rajanaapureita. Namibia on jaettu 14 eri alueeseen. Valtion maisemaa hallitsevat aavikot, vuoret, kanjonit sekä savannit, ja Namibia onkin tunnettu kuivana ja kuumana valtiona. Namibin aavikko sijaitsee rannikolla ja Namibian rannikolla on useita petollisia riuttoja, joihin historian aikana useampi laiva on törmännyt, mistä Luurankorannikko onkin saanut nimensä. Kalaharin aavikko sijaitsee idässä. Aavikoiden väliin jäävä alue on yläköä, jossa sataa vähän ja epäsäännöllisesti. Pohjoisosissa on kuiva ilmasto. Itään jatkuva pitkä kaistale, Caprivi Strip, oli saksalaisten yritys päästä Sambesia pitkin Intian valtamerelle. Namibiassa on vain viisi pysyvää jokea. Namibiaa ympäröi maantieteellisistä muodostumista muodostunut kehä, mikä osaltaan selittää valtion myöhäisen valloituksen. Maaperä ei sovellu laajan maanviljelyn harjoittamiseen, ja maatalous perustuukin valtiossa pääsääntöisesti karjatalouteen. (Globalis, 2020; Green, 2020.)

Maantieteellisen eristävyyden myötä Namibian historia ei ole krooninen. **Valtio oli ulkomaailmalta koskematon 1800-luvulle asti.** Namibian alkuperäiskansan san-kan-san on arvioitu olleen alueella jo 20 000 vuotta sitten, ja heidän tekemiä kalliomaalauksia sekä kaiverruksia on löydetty Twyfelfonteinin kansallispuistosta. Namat saapuivat alueelle Hyväntoivoinniemeltä sortoa paetessaan, ja kansanvaellus toi bantut Namibiaan noin 400 vuotta sitten. Hererot, ovambot ja kavangot ovat namibialaisia banturyhmiä. 1400-luvulla portugalilaiset merimatkaajat rantautuivat Namibiaan, mutta

eivät siirtyneet sisämaahan, ja vasta 1800-luvulla alueesta kiinnostuttiin. Etelä-Afrikasta siirtyi Namibiaan niin karkulaisia, kauppiaita kuin lähetyssaarnaajia. Vuonna 1884 Namibiasta tuli Saksan siirtomaa, ja siirtomaa-aikana Namibiaan muutti lähemmäs 10 000 saksalaista. Hererot ja namat nousivat kapinaan Saksan hallintoa vastaan, joka osoittautui veriseksi. Kapinaa on nimitetty kansanmurhaksi. Taisteluissa surmattiin 80-85 % hereroista ja yli 60 % namoista. Ensimmäisen maailmansodan aikana Etelä-Afrikka miehitti Namibian Iso-Britannian puolesta, ja pysyi alueella aina Namibian itsenäistymiseen asti vuoteen 1990. (Globalis, 2020; Green, 2020.)

Namibian pitkä itsenäistymisprosessi alkoi 1940-luvulta. SWAPO, Lounais-Afrikan kansanjärjestö, pyrki YK:n avulla painostamaan Etelä-Afrikan siirtymistä pois alueelta. Itsenäisyys sodan aikana vuonna 1966 Etelä-Afrikka lisäsi vaikutusvaltaansa Namibiassa lisäämällä miehitystä sekä tuomalla apartheidlakia alueelle. Tämän seurauksena noin 40 000 namibialaista pakeni alueelta. Jatkuvan painostuksen myötä Etelä-Afrikka luopui Namibian hallinnasta, ja vuonna 1989 järjestettiin perustuslakia säätävän kokouksen vaalit, jonka seurauksena 21 maaliskuuta vuonna 1990 salkoon nousi Namibian lippu. Suomalainen Martti Ahtisaari oli 1970-luvulta lähtien YK:n Namibia-lähettiläs ja oli merkittävässä roolissa rauhanneuvotteluissa. 2000-luvun alussa nuorena itsenäisenä valtiona Namibia erottui jo Afrikan valtioista poliittisen ja taloudellisen vaikeuden mallina. Itsenäistymisen jälkeen Namibia liittyi nopeasti useaan kansainväliseen järjestöön, kuten Maailmanpankkiin, ja oli mukana perustamassa AU:ta vuonna 2002. (Green, 2020.)

Pitkään Etelä-Afrikan vallan alla ollut Namibia sai osansa apartheidistä, muun muassa ihmisten rotuerottelu näkyy valtiossa. **Vuonna 2019 Namibian väkiluku oli noin 2,5 miljoonaa ihmistä**, ja heistä 85 % oli mustia, 5 % eurooppalaista syntyperää ja 10 % oli värillisiä. Enemmistöstä, mustista, noin kaksi kolmasosaa on ovambo, kavango, hereron, damaran ja caprivian kansojen edustajia. Ovamboja on melkein puolet Namibian ihmisistä. Saksalaisilla on pieni vähemmistöryhmä Namibiassa. Vaikka englantia onkin Namibian virallinen kieli, sitä puhuu äidinkielenään vain 3 % väestöstä. Ovambon kieltä puhuu yli 80 % namibialaisista ja naman kieltä noin 6 %. Kavangoa, kaprivia, hereroa ja afrikaansia puhuu noin 4 % namibialaisista. **Useat namibialaiset puhuvat kahta tai useampaa alkuperäiskieltä, sekä ainakin yhtä valtiossa käytössä olevaa eurooppalaista kieltä**; englantia, afrikaansia tai saksaa. Namibialaiset ymmärtävät yhteisen virallisen kielen tärkeyden, mutta haluavat varjella ja puhua äidinkieliään myös. Kristinusko on valtauskonto Namibiassa, ja noin 10 % namibialaisista kuuluu Afrikan perinteisten uskontojen pariin. (Green, 2020; Lappalainen, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Namibialaisten heimojen välillä on kulttuurisia eroja. Eroavaisuuksia näkee niin saksankielisen väestön sekä afrikkalaisten ja kreolikansojen, eli eurooppalaisten ja ei-eurooppalaisten kansojen sekoitusten välillä. Nama-heimolle tyypillistä on pastoraalisuus, ja bastereille (namibialaisten ja eurooppalaisten sekoituksesta syntynyt etninen

ryhmä) ominaista on 1950-luvulle tyypillinen maaseutuelämä. Värillisiksi luokitelluille ihmisille tyypillistä on asua urbaaneilla alueilla tuoden esiin sekä mustia että valkoisia perinteitä. Namibian pohjoisen alueen mustille kulttuureille ominaista on tietäntyyppi-set musiikin ja tanssin muodot. San-kansan arvokasta kulttuuriperintöä tuhoutui pahoin Etelä-Afrikan miehityksen ja sotimisen myötä. Kulttuuriperinnön uudelleenrakentamista on rajoittanut tiedon, resurssien ja tilan puute sekä välinpitämättömyys. **Namibialaiset ovat ylpeitä heimoistaan.** (Green, 2020; Lappalainen, 2020.)

Namibialaiset kulttuurit muuttuvat dynaamisesti etenkin kaupungeissa. Maaseuduilla on paljon elinvoimaista perinteistä afrikkalaista kulttuuria, ja etenkin san-kansa asuu pääasiassa maaseuduilla. Kaupunkialueiden kasvava työttömyys voi kuitenkin johtaa naapuruston ja muiden sosiaalisten ryhmittymien hajoamiseen sekä laittomuuksiin, mikä on ominaista eteläisen Afrikan kaupungeille erityisesti Sambiassa ja Etelä-Afrikassa. **Hallitus sekä viralliset instituutiot eivät tue Namibiassa mustia kulttuureja tarpeeksi.** Syiksi sanotaan resurssien puutteet sekä epäilyt kulttuurin mahdollisesta kehityksestä. Rotuerottelua näkee arkielämässä, kaupunkien rakenteet muistuttavat Etelä-Afrikkaa, missä on selkeät asuinalueet ihonvärin mukaan. (Green, 2020; Lappalainen, 2020.)

Mustien ja valkoisten namibialaisten ero näkyy tulotasoissa, ja valkoisten namibialaisten palkat ovat keskimääräisesti suuremmat kuin mustien namibialaisten. Virallinen palkkatyö työllistää alle puolet työvoimasta, ja työttömyyttä ja köyhyyttä on paljon. **Namibian itsenäistyttyä koulutusjärjestelmä uusittiin, jonka myötä opetuslaitoksissa käytetään kolmeatoista kieltä.** Englanninkieliseen opetukseen siirrytään seitsemännellä luokalla, mitä ennen opetusta annetaan paikallisilla kielillä. (Green, 2020.)

Namibiassa on useita kansallisia lomapäiviä, joista suurin osa on uskonnollisia tai historiallisia, vaikkakin useimmat eivät enää edusta historiallista sisältöään. Urheilu on suosittua sekä katsojien että osallistujien keskuudessa. Valkoiset yhteisöt seuraavat monenlaisia urheilulajeja, mutta mustat yhteisöt keskittyvät lähinnä jalkapalloon. Namibia on yksi Afrikan lehdistöystävällisimmistä valtioista, sillä perustuslaki takaa lehdistölle vapauksia, mitä hallitus noudattaa. Vapauden myötä radio- ja tv-lähetyksiä sekä lehtiä on niin valtion kuin yksityisissä omistuksissa. (Green, 2020.)

Namibian väestö on nuorta ja eliniänodote on noin 63 vuotta. Namibiassa asuu 2,5 miljoonaa ihmistä. Namibian seuraava kattava väestönlaskenta suoritetaan vuonna 2021, ja valtiossa suoritettiin vuonna 2016 demografinen välitutkimus. NSA:n, Namibian tilastokeskuksen, tuottamassa väestötutkimuksessa vuonna 2016 **Namibiassa asui 2,3 miljoonaa ihmistä, joista nuorten osuus oli suurin.** Alle 5-vuotiaita oli 14 %, 5–14-vuotiaita 23 %, 15–59-vuotiaita 57 % ja 6 % väestöstä oli yli 60-vuotiaita. Namibiassa naisia oli enemmän kuin miehiä, ja väestöstä 97 % oli namibialaisia. Namibian vuoden 2018 työllisyysraportin mukaan työikäisiä (yli 15-vuotiaita) oli 63,5 % väestöstä, mikä tarkoittaa 1,5 miljoonaa ihmistä. Heistä 71,2 % oli aktiivisia työntekijöitä,

joista **työttömiä oli 33,4 %, eli noin 364 tuhatta ihmistä**. Naisten osuus työttömistä oli suurempi kuin miesten, ja heitä oli 20 000 enemmän kuin miehiä, ja työllisistä naisia oli noin 70 000 enemmän. **Työttömistä nuorten (15–34-vuotiaat) määrä oli 265 tuhatta, mikä on yli 70 % kaikista työttömistä**. Sadat namibialaiset, jotka ovat tilastoissa työttömiä, saavat silti säännöllisiä tuloja muun muassa käsitöiden tuotannosta, mikä on usein heidän ainoa toimeentulonmahdollisuus. Naiset tekevät noin 95 % käsi-työtuotteista, ja tiedossa on, että heidän rahansa käytetään perheiden hyvinvointiin eivätkä ne päädy itse työntekijöille. Timantit, kulta, sinkki, lyijy ja uraani ovat Namibian suurimpia vientituotteita. (CIG, 2020; Green, 2020; Maailmanpankki, 2020; Namibian hallitus, 2020; NSA, 2020.)

Namibialaiset asuvat pääsääntöisesti valtion pohjoisosassa, missä asuu noin puolet väestöstä. Yli 10 % namibialaisista asuu pääkaupungissa Windhoekissa ja noin 15 % ihmisistä asuu Windhoekin ympäristössä hedelmällisillä viljelysalueilla. 10 % väestöstä asuu valtion keskiosissa ja loput 15 % rannikoilla ja kaivoskaupungeissa. Kaupunkien ja maaseutujen ero on pieni, ja vuoden 2019 kaupungistumisaste oli 51 %. Saksalaisten harjoittaman kolonialismin voi nähdä muun muassa katujen nimissä. (Globalis, 2020; Green, 2020; Lappalainen, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

3.6.2 Kulttuurikehityksen indikaattorit

Namibian viranomaiset ovat tunnustaneet kulttuurin merkityksen ja roolin valtion kehityksessä vuoden 1990 itsenäistymisen jälkeen keskeisissä asiakirjoissa, kuten vuoden 2001 taide- ja kulttuuripolitiikassa sekä kansallisessa kehityssuunnitelmassa, Visiossa 2030 ja sen eri vaiheissa. Kansallisen kehityssuunnitelman kolmannessa vaiheessa (2007–2012) kulttuurin rooli oli merkittävä. Kulttuurin merkitystä ja roolia on kuitenkin syrjäytetty vuosia, ja jätetty pois kokonaan muun muassa vuosien 2013–2017 kehittämissuunnitelmasta. Tilanne on kuitenkin parantunut, ja nykyään **kulttuuri ja luova talous nähdään keskeisinä elementteinä yhteiskunnan rakentamisessa**. (CDIS, 2020; Namibian hallitus, 2020; UNESCO, 2020b.)

Namibiassa toimii 23 ministeriötä, joista yksi on opetus-, taide- ja kulttuuriministeriö. Sukupuolten tasa-arvo ja lasten hyvinvoinnin ministeriö, korkeakoulutus, harjoittelu ja innovaatio sekä urheilu, nuoriso ja kansallinen palvelu ovat esimerkkejä Namibian laajasta ministeriökokonaisuudesta. Monen nuoren toiveena onkin päästä valtiolle töihin. Valtiolle dataa tuottaa NSA, joka kerää, tuottaa, analysoi ja levittää virallisia ja muita tilastoja Namibiassa. (Lappalainen, 2020; Namibian hallitus, 2020; NSA, 2020.)

Visio 2030 on Namibian hallituksen kansallinen kehityssuunnitelma vuodelta 2004. **Visio 2030 tarkoituksena on parantaa Namibian elämänlaatua kehittyneiden valtioiden tasolle vuoteen 2030 mennessä**. Kansallinen visio tarjoaa pitkän aikavälin vaihtoehtoisia skenaarioita valtion tulevasta kehityksestä. Suunnitteluprosessissa on

huomioitu valtion eri alueet sekä kuunneltu alueiden toiveita. Epätasa-arvo ja sosiaalinen hyvinvointi, poliittinen vakaus, rauha ja kestävä kehitys, henkilöresurssit, instituutioiden ja valmiuksien kehittäminen, makrotalousasiat, väestö, terveys ja kehitys, luonnonvarat ja ympäristö, tieto, informaatio ja tekniikka sekä ulkoisen ympäristön tekijät ovat kahdeksan teemaa, jotka sisältyvät visioon. NDP5 on viides seitsemästä kansallisesta kehityssuunnitelmasta Visiossa 2030 ja kattaa vuodet 2017–2022. Kehityssuunnitelmassa on huomioitu muun muassa YK:n Agenda 2030, AU:n Agenda 2063 sekä Eteläisen Afrikan kehitysyhteisö. (Namibian hallitus, 2020.)

Namibian hallitus valtuutti Namibian kansallisen taideneuvoston (NACN) vuonna 2005 neuvoa antavaksi elimeksi, jonka tehtävänä on kehittää ja tukea ohjelmia sekä hankkeita, jotka takaavat kaikkien taidemuotojen jatkuvan harjoittamisen Namibiassa, rikastuttavat ja vahvistavat kansallista perintöä ja yhdistävät ennen kaikkea kaikki namibialaiset taidekäytännön avulla. Visiona taideneuvostolla on **namibialaisten luovan potentiaalin hyödyntäminen ja täten Namibian rikkaan identiteetin luominen**. Kansallisella taideneuvostolla on kansallinen taiderahasto NAF, joka myöntää toimijoille apurahoja. (Namibian kansallinen taideneuvosto, 2020.)

Namibia palautti Unescon kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisen ja edistämisen raportin ensimmäistä kertaa vuonna 2012, ja uusin raportti on vuodelta 2016. Raportista käy ilmi **koordinoinnin puutteet tärkeimpien toimijoiden välillä, minkä seurauksena kansalaisyhteiskunnan osallistuminen oli vähäistä. Tämän seurasi ongelmia kulttuuritoimien seuraamisessa sekä raportoinnissa**. Namibia ylläpitää ja lisää keskeistä ymmärrystä, kunnioitusta ja ylpeyttä erilaisten kulttuurien ja sosioekonomisten ryhmien keskuudessa kansakunnan rakentamiseksi, sekä kulttuurialan kestävä kehityksen takaamiseksi. Kulttuurituotteiden ja –palveluiden luomista, esittelyä, säilyttämistä ja markkinointia on tuettu vuosia erityisesti politiikan keinoin. **Kulttuurialan raportointia pyritään parantamaan muodostamalla sidosryhmien komitea.** (UNESCO, 2020d.)

Unescon interaktiivisessa kartassa kulttuurin edistäviä toimia Namibia on raportoinut 20 (vrt. Suomi 23). Vanhimmat toimet ovat 1990-luvulta, joihin lukeutuvat tekijänoikeuksien ja lähioikeuksien suojelulaki vuodelta 1994, joita laajennettiin vuonna 1995 koskemaan immateriaalioikeuksia, tekijänoikeuksia ja lähioikeuksien suojaa, sekä Namibian Broadcasting Act vuodelta 1991. 2000-luvulla laadittiin Namibian elokuvakomissio, viestintälaki, taide- ja kulttuuripolitiikka, Namibian kansallisen taiderahaston asetus, kansainvälinen komponentti taiteen ja kulttuurin politiikalle, taiteen ja kulttuurin oikeudenmukaisuuden tukeminen ja taloudellisen panoksen optimoiminen sekä hyväksyttiin Unescon vuoden 2005 yleissopimus. Namibia on myös sopinut Saksan, Ranskan, Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen kanssa kulttuuriyhteistyöstä. (UNESCO, 2020d.)

Vuosina 2013-2015 Namibia tarkisti vuoden 2001 kansallista taide- ja kulttuuripolitiikkaansa muotoillen Namibian taide-, kulttuuri- ja kulttuuriperintöpolitiikan, joka ohjaa ponnisteluja sen monipuolisten kulttuuri-ilmaisujen säilyttämiseksi ja edistämiseksi. Tarkastelun kohteeksi pääsi myös **koulutuspolitiikka, ja opetussuunnitelmaan on lisätty esimerkiksi taiteen ja käsitöiden opetusta aineiden muodossa**. Ympäristö- ja matkailuministeriön politiikkaan lisättiin aloitteita kulttuurimatkailun lisäämiseksi sekä yhteisöjen kestävä kehitys paikallisten käsityöläisten ja perinteisten kulttuuri-ilmaisujen esittäjien kautta. Turismi on suuri tulonlähde Namibialle ja matkailu kohdistuu pääsääntöisesti rannikolle. Saksasta saapuu Namibiaan paljon lomailijoita pääkaupungin kautta, ja heille on tarjolla paljon saksalaisia tuotteita valtiossa. Turisteille myydään etenkin paikallisten heimojen tekemiä käsitöitä. (CDIS, 2020; Lappalainen, 2020; UNESCO, 2020d.)

Vuonna 2013 **Unesco toteutti yhdessä Namibian yliopiston kanssa Unescon kulttuurikehityksen indikaattorit (CDIS) Namibian kulttuuriteollisuudelle**. CDIS mittaa kulttuurin kehitystä 19 valtiossa. CDIS on edunvalvonta- ja toimintatyökalu, joka arvioi kulttuurin moniulotteista roolia kehitysprosesseissa faktojen ja lukujen avulla. CDIS:ssä on seitsemän keskeistä kulttuurin ulottuvuutta, ja 22 indikaattoria, jotka vastaavat keski- ja matalan tulotason valtioiden tarpeisiin ja olosuhteisiin. Täten mittaria ei voida esimerkiksi hyödyntää Suomessa. CDIS kannustaa tietojen ja lukujen avulla valtioita entistä tietoisempiin kulttuuri- ja luovien alojen politiikkoihin ja strategioihin. Namibiassa CDIS-tiedot ovat auttaneet kulttuurin sisällyttämistä toimintasuunnitelmiin. (CDIS, 2020.)

CDIS tuottamista tiedoista on saatu lupaavia tuloksia Namibiassa. Valtiolla on potentiaalia sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen luovan talouden avulla, vaikka on tiettyjä esteitä, mitkä hidastavat Namibian laajan potentiaalin käyttöä. Namibiasta saatujen tuloksista voidaan päätellä, että CDIS-menetelmät toimivat. Vaikka valtiossa on ulkomaisten ja kotimaisten kulttuurihyödykkeiden, palveluiden ja toimintojen korkea kysyntä (9 % kotitalouksien kokonaiskulutusmenoista vuonna 2010), on kotimaisten tuotannon taso silti alhainen, etenkin formaalilla sektorilla, ja kulttuurityön osuus vuonna 2008 oli 0,65 % Namibian työllistetyistä väestöstä, ja tämä sama luku ilmoitettiin myös Namibian viidennessä kansallisessa kehityssuunnitelmassa, missä tavoitteena on lisätä luovien alojen työllisyysosuutta 0,65 prosentista kahteen prosenttiin vuoteen 2022 mennessä. Julkisen TV:n kotimaisten fiktiotuotteiden vähäinen tarjonta heijastaa epäsuorasti paikallisten tekijöiden ja kulttuuriteollisuuden tarjoamia riittämättömiä mahdollisuuksia levittää kulttuurisisältöä. Tämä kertoo Namibian luovan talouden markkinapotentiaalin hyödyntämättömyydestä. (CDIS, 2020; UNESCO, 2020b.)

Luovan talouden tuotteiden viennin arvo vuonna 2014 oli 37,1 miljoonaa dollaria. Design tuotteita, sisustustarvikkeita ja muotiasusteita vietiin yhteensä 24 miljoonan dollarin edestä. Vaikka Namibiassa on runsas määrä jalokiviä, ei valtio ole onnistunut kehittämään kilpailukykyisiä koruja. Suurin osa viennistä suuntautui Afrikkaan (82 %), etenkin Angolaan ja Kongon demokraattiseen tasavaltaan. Eurooppaan suuntautuvan viennin osuus oli 12 %, joista suurin osa oli Saksaan. Luovan talouden palveluita vietiin alle miljoonan dollarin edestä. Tuontia vuonna 2014 tapahtui 153 miljoonan dollarin edestä. **Namibiassa on pienet markkinat, etenkin luovan talouden alalla, ja luovan talouden ensisijainen painopiste tulisikin olla luovien alojen kaupallistaminen henkisen omaisuuden, erityisesti tekijänoikeuksien, avulla.** (CIG, 2020; UNCTAD, 2018.)

Namibian kansallinen taideneuvosto isännöi vuonna 2017 kokouksen kumppanuussopimuksen solmimiseksi opetus-, taide- ja kulttuuriministeriön kanssa. Tapahtuma merkitsi virallisesti kymmenen julkisten ja yksityisten organisaation liittymistä sopimukseen, joka rahoittaa ja tukee taideprojekteja taiteilijoiden, heidän edunsaajiensa, yhteisöjen ja valtion talouden hyödyttämiseksi. Näihin lukeutuivat Franco Namibian kulttuurikeskus (FNCC), Namibian lapset (KINAMIBIA), Namibian yleisradioyhtiö (NBC); Cosdefin taide- ja käsityökeskus (COSDEF), taidekorkeakoulu (COTA), kansainvälisen kaupan ja pienten ja keskisuurten yritysten ministeriö kansallista käsityöstrategiaa varten, Namibian museoliitto (MAN), Namibian kansallisteatteri (NTN), Otjiwarongon taidekeskus (OTAC) ja Namibian nuoriso-orkesteri (YONA). Samana vuonna Namibian hallitus käynnisti teollisuus-, kauppa- ja pk-yritysten ministeriön (MITSMED) johdolla Namibian korutekniikan ja värillisten jalokivien ja niihin liittyvien arvoketjujen kasvustrategian. (UNCTAD, 2018.)

Namibiassa **koulutuksella ja kulttuurilla on yhteistä**; vaikka ammatilliset koulutusmahdollisuudet tietyillä aloilla eivät vielä ole käytettävissä, julkiset laitokset tarjoavat hyvin monipuolisen tarjonnan kulttuuriin liittyvistä ohjelmista teknisessä ja ammatillisessa koulutuksessa sekä korkeakouluissa. Vuonna 2010 taiteellista koulutusta oli 2,4 % koulutustarjonnasta. Tämä viestii **Namibian viranomaisten kiinnostuksesta ja halusta sijoittaa kulttuurikasvatukseen ammatillisella tasolla.** CDIS:n käyttö on lisännyt tietoisuutta kulttuurista ja kehityksestä, mikä on mahdollistanut luovien alojen sisällyttämistä tuleviin kansallisiin ja kansainvälisiin suunnitelmiin. Tulokset viittaavat siihen, että **Namibiassa on hyvä kulttuurihallinnon perusta.** Kansalaisyhteiskunnan osallistuminen päätöksentekoprosesseihin ja kulttuuri-infrastruktuurin epätasa-arvoiselle jakautumiselle Namibian 14 alueelle ovat haasteita, jotka valtion tulee ratkoa. Nämä asiat estävät kulttuurielämään osallistumisen, kuin myös haittaavat kulttuurituotantoa ja sen levittämistä ja siitä nauttimista. (CDIS, 2020; UNESCO, 2020b.)

CIG (Creative industry guide) on Namibian luovan talouden opas. Luovan talouden oppaassa luovaa taloutta esitellään alan asiantuntijoiden näkemyksien kautta, ja

mukana on kattava luettelo luovien alojen yrityksistä, organisaatioista ja ammattilaisista arkkitehtuurista kuvataiteeseen. Vuoden 2019 luovan talouden opas oli toinen julkaisu. Julkaisu pyrkii luovan talouden merkityksen korostamiseen niin Namibian viidennessä kehityssuunnitelmassa, Visiossa 2030, YK:n Agendassa 2030 sekä Harambee-hyvinvointisuunnitelmassa. Julkaisussa on tietoja siitä, miten luovat alat vaikuttavat Namibian sosiaaliseen ja taloudelliseen kehitykseen, sekä julkaisussa käsitellään immateriaalioikeuksia ja tekijänoikeuksia helposti ymmärrettävällä tavalla. Kokonaisuudessaan julkaisu luo kattavan viitteen valtion luovien alojen ympärille. Oppaassa on kymmenen eri luovan talouden alaa sekä muun muassa niiden mahdollisuudet, rahoitukset sekä tärkeimmät toimijat. (CIG, 2020.)

Unescon maailmanperintökohteista kaksi on Namibiassa; luonnonkohde Namibin hiekkameri sekä kulttuurikohde Twyfelfonteinin kalliopiiirrosalue. Namibin hiekkameri on maailman ainoa rannikkoavikko, jonka dyyneihin sumu vaikuttaa. Twyfelfonteinin kalliopiiirrosalueen on yksi Afrikan suurimmista petroglyfialueista, ja kaiveruksissa esiintyy muun muassa sarvikuonoja, strutseja, kirahveja sekä ihmisiä ja heidän rituaalikäytäntöjä, jotka liittyvät metsästäjien ja keräilijöiden yhteisöihin vähintään 2000 vuoden ajalta. (UNESCO, 2020c.)

Luovan talouden avulla Namibian nuorille pystytään luomaan valtavasti mahdollisuuksia. Valtio on rakentanut raamit luovalle taloudelle ja sen tarjoamille mahdollisuuksille, ja koulutus tukee nuorten kulttuurikasvatusta. Turun yliopiston tulevaisuuden teknologian laitos tekee tiiviisti yhteistyötä Namibian tiede- ja teknologiayliopiston kanssa Windhoekissa, ja syventää entisestään digiosaamista nuorten keskuudessa. (UTU, 2020.)

Namibia	
Virallinen kieli	Englanti
Pääkaupunki	Windhoek
Väkiluku (2019)	2,5 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Apartheid, rotuerottelun sisään jää useita etnisiä ryhmiä
Ministeriö	Opetus-, taide- ja kulttuuriministeriö
Strategia	Visio 2030
Kulttuuri huomioitu	Kyllä
Luova keskus	Windhoek
Koulutus	Opetuksessa 13 kieltä, kulttuurikasvatus viranomaisten kiinnostuksen kohde
Tärkeät luovan talouden alat	Tekijänoikeudet, kulttuurihyödykkeet
Unescon maailmanperintökohteet	2
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	37,1 miljoonaa dollaria
Luovan talouden palveluiden vienti (2014)	Alle miljoona dollaria
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	153 miljoonaa dollaria
Haasteet	Apartheid, kulttuurialan raportointi
Muuta	CDIS, CIG

3.7 Marokko

3.7.1 Yleistietoa

Marokko on Maghreb-valtioiden läntisin valtio Pohjois-Afrikassa. Valtion arabiankielinen nimi, *al-Mamlakah al-Maghribiyyah*, tarkoittaa läntistä kuningaskuntaa, ja arabia onkin monarkikseen valtion yksi virallisista kielistä. Marokolla on strateginen maantieteellinen sijainti Afrikan ja Euroopan rajavyöhykkeellä, ja valtio onkin saanut paljon vaikutteita useasta eri kulttuuripiiristä. Marokon monipuolinen ja rikas kulttuuri on muovautunut arabien, berbereiden, eurooppalaisten ja afrikkalaisten vaikutteiden sekoituksesta. Vaikka valtio modernisoituu nopeasti ja elintaso on ollut pitkään nousussa, on huolta pidetty muinaisesta arkkitehtuurista sekä perinteisistä tavoista. 1900-luvulla melkein koko Afrikka oli eurooppalaisen kolonialismin alla, ja ainoita itsenäisiä valtioita olivat Liberia, Etiopia sekä Marokko. Pian kuitenkin Marokko joutui Ranskan siirtomaavallan alle, josta itsenäistyi vuonna 1956. Marokon väkiluku oli 36,5 miljoonaa vuonna 2019. (Brown, Barbour & et. al., 2020; Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Kuva 12. Marokon kartta. © Sari Aroalho

Marokko sijaitsee Välimeren sekä Atlantin valtameren rannoilla aivan Euroopan läheisyydessä Gibraltarin salmen tuntumassa. Marokko onkin Afrikan ainoa valtio, millä on pääsy sekä Välimerelle että Atlantin valtamerelle. Marokon pääkaupunki on Rabat, ja naapurivaltiona toimii virallisesti idässä Algeria, sillä eteläinen raja Länsi-Saharan kanssa on kiistelty. Marokko pitää Länsi-Saharan aluetta omana alueenaan, ja hallitseekin aluetta suurelta osin julistaen alueen osaksi Marokkoa, mitä ei yleisesti ole tunnustettu. Marokko on yksi Maghreb-valtioista, ja termillä viitataan yleisesti Marokkoon, Algeriaan sekä Tunisiaan, mutta valtioihin lukeutuvat myös Libya ja Mauritania. Marokon maisemaa halkovat Atlas- ja Rif-vuoristot, jotka jakavat maan kahtia. Väestöstä suurin osa asuu vuoristojen pohjoispuolella, sillä eteläpuolella sijaitsee Saharan auitiota, mikä ei ole tuottavaa eikä asuinkelpoista aluetta. Välimerenilmasto luo suotuisat olosuhteet Marokon pohjoisosiin ja Atlasvuorten takana Etelä-Marokossa on kuiva kuuma aavikkoilmasto. Marokko on jaettu 16 hallintoalueeseen, joita johtavat kuninkaan nimittämät kuvernöörit. (Brown, Barbour & et. al., 2020; Globalis, 2020.)

Strategisen maantieteellisen sijaintinsa vuoksi Marokko on ollut haluttu alue.

Alueen varhaiset asukkaat olivat pääasiassa berbereitä. Marokon aluetta on hallinnut historian aikana niin roomalaiset kuin Bysantin kreikkalaiset, kunnes arabit miehittivät alueen 600-luvulla ja islaminusko levisi alueelle. **Marokon kulttuurinen ja poliittinen**

identiteettiä islamilaisena monarkiana vakiintui 1600-luvulla. Eurooppalaiset yrittivät luoda pysyvää tukikohtaa Marokkoon 1400-luvun lopulta lähtien lähinnä portugalilaisten toimesta, ja Ranska osoitti kiinnostustaan aluetta kohtaan 1830-luvulla kasvat-
taen paikallista vaikutustaan. Iso-Britannia antoi Ranskalle vapaat kädet Marokossa vastineeksi Ranskan puuttumattomuudesta brittiläisten suunnitelmiin Egyptissä. Ranska teki Espanjan kanssa sopimuksen, jossa Pohjois-Marokkoa olisi kohdeltava Espanjan vaikutusalueena. Espanja hallitsi myös Länsi-Saharan aluetta. Tämän myötä syntyi Espanjan ja Ranskan muodostama yhteishallinto, kunnes **Marokosta tuli Ranskan protektoraatti vuonna 1912.** Marokon siirtomaa-aikana valtiossa esiin-
tyi useita kansallismielisiä liikkeitä jotka kampanjoivat itsenäisyyden puolesta, ja **Ma-
rokko itsenäistyi vuonna 1956.** Ranskan protektoraatti kehitti Marokkoa oikeaan suuntaan. Alueelle kehittyi moderneja asuinalueita, maatalous kukoisti ja teollisuus modernisoitui. Marokko oli pitkään riippuvainen Ranskan taloudellisesta tuesta it-
senäistymisen jälkeen. (Brown, Barbour & et. al., 2020; Globalis, 2020.)

Länsi-Saharan asema on kiistanalainen. Siirtomaavallan jälkeen Espanja luovutti alueen YK:n painostuksesta, ja poistui sieltä vuonna 1976. Länsisaharalainen sissi-ryhmä kuitenkin vastusti alueen liittämistä Marokkoon, jonka seurauksena marokkolai-
set saivat alueesta kaksi kolmasosaa haltuunsa. Länsi-Saharassa yritettiin järjestää kansanäänestys siitä, liitetäänkö alue Marokkoon vai ei, mutta äänioikeutettujen mää-
rittäminen osoittautui mahdottomaksi tehtäväksi. Vuodesta 1991 alueella on vallinnut YK:n valvoma aselepo. Alue on ei-itsehallinnollinen alue, jota Algeria suojelee julis-
taen valtion itsenäiseksi. Marokko liittyi viimeisenä valtiona Afrikan unioniin vuonna 2017, mistä se oli eronnut vuonna 1984 vastalauseena Länsi-Saharan hyväksymi-
sestä liittoon. Marokko sekä Länsi-Sahara ovat AU:n jäsenvaltioita. (Afrikan unioni, 2020; Brown, Barbour & et. al., 2020; Globalis, 2020.)

2000-luvulla Arabikevät näkyi Marokossa. Arabikevään seurauksena hallitus lupasi vähentää kuninkaan valtaa ja valtion perustuslakiin tehtiin lukuisia muutoksia vuonna 2011. **Perustuslakiin lisättiin muun muassa uusi osio, joka edisti kulttuurin mo-
niarvoisuutta Marokossa** ja myönsi tamazightin kielelle virallisen kielen aseman. (Globalis, 2020.)

Marokko on ollut pitkään risteyskohde Euroopan, Saharan eteläpuoleisen Afrikan ja Lähi-idän välillä, missä **erilaiset kulttuuriset ja etniset ryhmät ovat kulkeneet alu-
een läpi ja jättäneet jälkensä.** Alkuperäiskansojen berberikulttuuri kohtasi arabival-
loittajat ja matkustajat, jotka toivat alueelle mukanaan islamin uskonnon, arabikielen sekä arabikulttuurin. 1500-luvulla espanjalaiset toivat oman kulttuurinsa alueelle ja 1800-luvulla Marokko sai vaikutteita ranskalaisesta kulttuurista. Koti ja perhe ovat tär-
keitä sosiaalisen elämän elementtejä marokkolaisessa kulttuurissa. Suurkaupun-
geissa elokuvateatterit, ravintolat sekä ostoskeskukset vetävät yhä enemmän ihmisiä

puoleensa, mutta pienemmissä kylissä paikalliset kahvilat ja siellä urheilun katsominen säilyttävät yhä asemansa. Ulkoilmamarkkinat ovat suosittuja, ja niissä myydään paikallisia taide- ja käsityötarvikkeita elintarvikkeiden ja tuontituotteiden rinnalla. (Brown, Barbour & et. al., 2020.)

Arabit ja imazighenit, eli berberit, sekä heidän yhteiset jälkeläiset ovat suurimmat väestöryhmät Marokossa (n. 99 %). Berberit asuvat pääsääntöisesti vuoristoalueilla, missä heidän kielensä ja kulttuurinsa on säilynyt hyvin vuosien varrella vaikean saavutettavuuden myötä. Marokon yksi etninen vähemmistöryhmä on Espanjasta olevien pakolaisten jälkeläiset. Saharan eteläpuoleisesta Afrikasta on orjakauden myötä tullut alueelle väestöä, ja he asuvat pääasiassa Marokon eteläosissa. Kaksi kolmasosaa marokkolaisista puhuu **arabiaa**, mikä on yksi valtion virallisista kielistä. Toinen virallinen kieli on **tamazight**, berberikieli, mikä saavutti asemansa vuonna 2011. Kieltä puhuu kolmasosa väestöstä. Ranskaa ja espanjaa puhutaan Marokossa laajalti, ja englannin kielen asema on noussut. Islam on Marokon virallinen valtionuskonto, ja valtaosa marokkolaisista on sunneja. Islamilaiset juhlapyhät ovat tärkeitä Marokossa. Juutalaisia ja kristittyjä on valtiossa pieni osa. (Brown, Barbour & et. al., 2020.)

Marokkolaisen kirjallisuuden tuotanto on kasvanut ja monipuolistunut. Perinteisiin tyyli-lajeihin kuten runouteen ja historiografiaan on lisätty Lähi-idän ja länsimaisen kirjallisuuden mallien innoittamia muotoja. **Ranskan kielellä julkaistaan usein yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden tutkimuksia, ja kirjallisuuden ja kirjallisuustieteiden aloilla teoksia julkaistaan niin arabiaksi kuin ranskaksi.** Televisio- ja radiolähetyksiä lähetetään usealla kielellä. Marokon itsenäistymisen jälkeen maalauksissa, veistoksissa, populaarimusiikissa, teattereissa ja elokuvissa on tapahtunut kehitystä ja lisäystä. Marokon kansallisteatteri, joka perustettiin vuonna 1956, tarjoaa niin ranskalaisia kuin marokkolaisia näytelmiä. Useita taide- ja musiikkifestivaaleja järjestetään valtiossa, esimerkiksi Féssissä järjestetään maailman pyhän musiikin festivaali. Perinteisessä marokkolaisessa musiikissa näkyvät arabialaiset, berberiläiset, afrikkalaiset ja espanjalaiset piirteet. Berbereillä ja muilla etnisillä marokkolaisilla ryhmillä on omat musiikkiperinteensä. Marokko on osallistunut euroviisuihin vuonna 1980, mikä viestii valtion läheisistä suhteista Eurooppaan. Päivittäiset rukouskutsut minareeteista ovat kovaaäänisiä ja kuuluvat päivittäiseen elämään. Rukouskutsut tulevat viidesti päivässä. (Brown, Barbour & et. al., 2020.)

Marokossa on useita museoita. Fésissä sijaitsee Batha-museo, mikä on erikoistunut marokkolaiseen historialliseen taiteeseen, ja siellä on laaja kokoelma alkuperäisiä keramiikkaesineitä. Oudaïa-museo sijaitsee Rabatissa, ja esillä on nykyaikaista marokkolaista taidetta sekä käsitöitä. Rabatissa sijaitsee myös arkeologinen museo. Hevosurheilu oli pitkään suosittua Marokossa, kunnes eurooppalaiset toivat mukanaan jalkapallon, poolon, uinnin sekä tenniksen, ja jalkapallo nousi valtion suosituimmaksi

urheilulajiksi. Vuonna 1970 Marokko oli ensimmäinen valtio Afrikasta jalkapallon MM-kilpailuissa. Ruokakulttuuri on tyypillinen pohjoisafrikkalainen, missä käytetään paljon mausteita, ja Marokon tunnetuin ruoka on kuskus ja ruukuissa kypsennettävät tajinet. (Brown, Barbour & et. al., 2020.)

Marokon väestö on nuorta, ja väestöstä noin 25 % on alle 15-vuotiaita, ja 15-29-vuotiaiden osuus on myöskin 25 %. Marokon haasteellisen maaston myötä väestö on jakautunut kolmelle alueelle. Rannikkotasangoilla ja tasangoilla asuu Marokon 36,5 miljoonasta ihmisestä noin 75 %. Tällä alueella sijaitsevat suurimmat kaupungit sekä kaupallinen maatalous. Rif- ja Atlas-vuorten ylängöillä asuu noin 20 % marokkolaisista, ja alue on berberikulttuurin keskus. Alueella sijaitsee perinteisiä kyliä rinteillä ja kukkuloilla, jotka on rakennettu kylien puolustusta varten. Talot ovat perinteisesti monikerroksisia, ja rakennettu tiiviisti vierekkäin usein kivistä. Eteläisen Marokon alue on Saharan aavikkoa, ja siellä asuu marokkolaisista noin 5 %. Asutus alueella on pääasiassa Adobe-kylien muodoissa, mitkä ovat erottuvia linnoituksia. Alueen tärkeä elinkeino oli pitkään kamelinkarjojen hoito, mutta hallituksen politiikka, autiomaan sodankäynnit sekä kuivuus ovat saaneet tämän elintavan katoamaan melkein kokonaan. Keitaat ovat alueen tärkeitä vedenlähteitä. (Brown, Barbour & et. al., 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Marokkolaisista noin 63 % asuu urbaaneilla alueilla, ja **kaupungit ovat onnistuneet säilyttämään osan perinteisestä marokkolaisesta kaupunkiasetuksesta globalisoituvassa maailmassa.** Etenkin nuoret suuntaavat kaupunkeihin. Kaupunkien ympärille on kehittynyt laajaa laitonta asumista. Medinat ovat kaupunginosia, joilla tarkoitetaan vanhaa kaupunkia arabien asuttamassa kaupungissa. Länsimaalaisessa kielenkäytössä medina tarkoittaa useimmiten Pohjois-Afrikassa ennen kolonialismia perustettua muurien ympäröityä kaupunkia. **Euroopan läheinen sijainti on mahdollistanut usean marokkolaisen muuton etenkin Länsi-Eurooppaan, missä marokkolainen diaspora on suuri.** (Brown, Barbour & et. al., 2020.)

Koulutus on tärkeä Marokolle, ja valtio myöntää budjetistaan viidesosan koulutukseen, etenkin sen kehittämiseen ja koulujen rakentamiseen kasvavalle väestölle. Koulukäisistä pojista urbaaneilla alueilla 75 % käy koulua, ja tytöistä vain puolet. Maaseuduilla luvut ovat vielä pienemmät. Korkeakouluja ja ammattikorkeakouluja valtiossa on hajautettuna noin 50 kappaletta. Suurin yliopisto sijaitsee Rabatissa, Muhammad V –yliopisto, jolla on toimintaa myös Casablancassa ja Fésissä. **Monikulttuurisen Marokko vaikuttaa koulutusjärjestelmään.** Monikulttuurisuus rikastuttaa ihmisten välistä vuoropuhelua ja toisten ymmärtämistä. (Brown, Barbour & et. al., 2020.)

Raaka-aineiden vienti on tärkein talouden ala Marokossa, ja matkailu ja televiestintä ovat kasvavia aloja. **Etenkin Marokon rikas kulttuuriperintö ja hiekkarannat ovat luoneet valtiosta erinomaisen kohteen turismille, mitä hallitus on myös tukenut**

ja kehittänyt. Kotimaisten energialähteiden puute on ollut haaste Marokolle. Valtiosta on löydetty maakaasua, mutta öljyä ei etsinnöistä huolimatta ole löydetty. Vesivoimalla on valtiossa suuri potentiaali, jota on ryhdytty hyödyntämään. Lämpövoimalaitokset tuottavat suurimman osan Marokon sähköstä, ja muista valtioista tuodaan raakaöljyä Marokkoon. (Brown, Barbour & et. al., 2020.)

3.7.2 Kulttuuri kasvun ja kehityksen vipuna

Marokossa toimii kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntaministeriö. Ministeriö on tietoinen kulttuurin merkityksestä kasvun ja kehityksen vipuna, ja on laatinut **Marokon Kulttuuri 2020 –strategian** (*Maroc Culturel 2020*). Tämä uusi hallituksen lähestymistapa perustuu alueelliseen läheisyyteen, kulttuurituotteiden ja -yhdistysten taloudelliseen tukeen, kulttuuri- ja taiteellisen perinnön säilyttämiseen ja hyvän hallintotavan kehittämiseen. **Kulttuuri nähdään kannattavana alana sekä työpaikkojen luomisen, houkuttelevuuden että sosiaalisen yhteenkuuluvuuden kannalta.** Strategia tarjoaa paikallisyhteisöille kulttuuri-infrastruktuurin lisäksi kulttuurintukirahaston, joka auttaa sekä tekijöitä että yrityksiä seuraavilla aloilla: muovi- ja kuvataide, kustantaminen ja kirjat, musiikki ja koreografia, teatteri ja katutaide. Ministeriön alaisuudessa toimivat kansallisteatteri, kuningaskunnan kansalliskirjasto sekä Marokon arkisto. Valtiossa toimii 12 alueellista kulttuuriosastoa. Kulttuuriministeriön alaisuudessa on kolme koulutuslaitosta; kansallinen arkeologisten ja perintötieteiden instituutti, draamataiteen ja kulttuurianimaation korkeakoulu sekä kansallinen kuvataiteen instituutti. (Marokon hallitus, 2020.)

Marokolla on kansallinen kestävän kehityksen strategia 2030, missä on huomioitu **kulttuuri tärkeänä teemana.** Asiakirjassa esitellään seitsemän haastetta, joissa on yhteensä 137 alakohtaa. Kulttuuri on mainittu omana erillisenä teemana; edistetään kestävän kehityksen kulttuuria. Alakohtina mainitaan muun muassa ympäristöystävällisen kansalaisuuden vahvistaminen koulutusohjelmien kautta, joissa keskitytään tietoisuuden lisäämiseen ja viestintään sekä kulttuurin edistäminen kestävän yhteiskunnan muutoksen vipuna. Kulttuuri näkyy läpileikkaavana teemana myös muissa teemoissa. (Marokon hallitus, 2020.)

Marokon muita ajankohtaisia strategioita ovat **Marokon digitaalistrategia 2020** ja **kansallinen integroitu nuorisostrategia 2015–2030.** Ensimmäinen strategia on kansallinen strategia, jonka tavoitteena on nopeuttaa valtion digitaalista muutosta ja vahvistaa Marokon asemaa digitaalisena keskuksena. Nuorisostrategia pyrkii asettamaan nuoret julkisen politiikan ytimeen noudattamalla Marokon perustuslakia. SMIT (*Moroccan Society of Tourism Engineering*) on julkinen laitos, jonka Marokko perusti vuonna 2007 panemaan täytäntöön **Marokon matkailun kehitysstrategian.** Heidän kehitysstrategiansa Visio 2020:n tarkoituksena on tehdä Marokon matkailusta yksi taloudellisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kehityksen moottoreista. Visio 2020 tukee Marokon

alueellistamisprosessia hyödyntäen jokaisen Marokon alueen potentiaalia niin luonnonkohteilla, kulttuuriperinnöllä ja elävällä kulttuurilla. (Marokon hallitus, 2020.)

Marokon kulttuuri- ja luovien alojen liitto, FICC, yhdistää alan toimijat. Liiton tavoitteena on yhdistää Marokon kulttuurialaa sektoreiden ja kaupan kautta, sekä puolustaa sidosryhmien etuja. Covid-19 –pandemian myötä kulttuuri- ja luovien alojen sektorit ovat pysähtyneet, ja liitto pyrkii tällä hetkellä auttamaan toimijoita. (Marokon hallitus, 2020.)

Marokko raportoi kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden seuraamisraportin Unescolle ensimmäistä kertaa vuonna 2017. Interaktiivisessa kartassa kulttuurin edistäviä toimia on raportoitu 17 (vrt. Suomi 23). Vuoden 2017 raportissa nousee esiin vuoden 2011 uusi perustuslaki. Perustuslain johdannossa todetaan, että **Marokon kuningaskunta aikoo säilyttää kokonaisuudessaan ja moninaisuudessaan yhtenäisen ja jaksamattoman kansallisen identiteettinsä**. Sen afrikkalaisten, andalusialaisten, heprealaisten ja Välimeren sivujoet ravitsivat ja rikastuttivat valtion yhtenäisyyttä, jonka takana oli arabien ja islamilaisten, Amazighin ja Saharon sekä Hassanian osien lähentyminen. **Tätä kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden tunnustamista tukee oikeuksien takaaminen, kuten sananvapaus, oikeus tutustua kulttuuriin ja oikeus julkiseen tukeen.** (UNESCO, 2020d.)

Institutionaalisella tasolla Marokossa on luotu sekä ollaan luomassa useita instituutioita ja elimiä, jotka tukevat kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemista ja edistämistä koskevaa yleissopimusta. Kuninkaallinen Amazighin kulttuurin instituutti (IRCAM) perustettiin vuonna 2001, jonka tehtävänä on korostaa, suojella ja levittää berberi-kulttuurin ilmaisuja. Suunnitelmassa on virallistaa Marokon kielten ja kulttuurin kansallinen neuvosto, jonka tehtävänä on suojella ja edistää valtion virallisia kieliä sekä Marokon erilaisia kulttuuri-ilmaisuja ja paikalliskieliä. **Institutionaaliset ponnistelut ovat soveltaneet julkista politiikkaa, ja hankkeet ovat levinneet** erilaisiin audiovisuaalisiin aloihin, koulutusohjelmiin, luovien alojen tukemiseen ja osallistumiseen satoihin paikallisiin, alueellisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin ja festivaaleihin. (UNESCO, 2020d.)

Unescon vuoden 2017 kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden seuraamisraporttiin oli kirjattu jo aiemmin mainitut kansallinen kestävä kehityksen strategia 2030, Marokon digitaalistrategia 2020, kansallinen integroitu nuorisostrategia sekä kuninkaallinen Amazighin kulttuurin instituutti. Sala Almoustaqbal –yhdistys tukee nuorten osallistumista luovaan talouteen, ja tarjoaa nuorille mahdollisuuden tuottaa sisältö web-radio-TV:n sisältöön, ja täten saattaa nuoret luovan talouden sektorille. Hallituksen tasa-arvosuunnitelma edisti tasa-arvoa usean kulttuurisen toimenpiteen kautta. Kansainvälisellä puolella **Marokko tekee tiiviisti yhteistyötä usean valtion kanssa kulttuu-**

rialalla, sekä on allekirjoittanut kulttuuri- ja tiedeyhteistyösopimuksia muiden valtioiden kanssa, missä korkeakoulut ovat avainroolissa. Afrikan taiteen liikkuvuusrahasto edistää kulttuurivaihtoa Afrikan valtioiden ja Marokon välillä taiteellisten projektien kautta. (UNESCO, 2020d.)

Muovi- ja kuvataiteen tuen tarkoituksena on kannustaa ja tukea nuoria kykyjä, vakiintuneita taiteilijoita ja alan ammattilaisia, joilla on jatkuvasti kysyntää laadulle, luovuudelle ja vaikuttamiselle, ja jotka pyrkivät edistämään nykytaidetta. Ministeriö tukee musiikkia ja koreografista taidetta sekä julkaisemista ja kirjoja, ja on perustanut tukirahaston elokuvien tuotantoon, elokuvien digitalisointiin ja nykyaikaistamiseen sekä elokuvafestivaalien järjestämiseen. ”Taide ja perintö” –festivaali kokoaa yhteen kansallisia ja kansainvälisiä toimijoita. Ammattimainen foorumi musiikille Marokosta pyrkii edistämään Marokon, Afrikan ja Lähi-Idän musiikkia kokoontumisien merkeissä. Marokon musiikin vientitoimisto (MOMEX) vahvistaa valtion musiikkiteollisuuden eri yhteyksiä, etenkin globaalilla tasolla. (UNESCO, 2020d.)

Vuonna 2016 Marokko uudisti taiteilijoiden oikeudellista asemaa koskevan lain. Marokon kielten ja kulttuurin kansallisen neuvoston vakiinnuttaminen tulee edistämään valtion monipuolista kulttuuria, sekä valtion kulttuuri- ja luovien alojen kehityksen seuraamista. Kaiken kaikkiaan Marokossa on viime vuosina lisätty ja ylläpidetty kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuutta, ja esimerkiksi festivaaleja on järjestetty enemmän ja Hassanie -kulttuurin suullista ja musiikillista perintöä on kartoitettu ja dokumentoitu entistä enemmän. **Luoville aloille on tarjottu enemmän tukea** niin rahallisessa kuin poliittisessa muodossa. (UNESCO, 2020d.)

Marokolla on **kaksi suurta haastetta kulttuuri- ja luovien alojen kehitykselle**. Ensimmäinen haaste liittyy käynnissä olevaan digitaaliseen muutokseen, jonka myötä lainsäädännöt ja politiikat täytyy päivittää. Toinen haaste liittyy vaikeuksiin seurata ja arvioida vuoden 2005 yleissopimuksen toimia. Marokossa on perustettu kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemista ja edistämistä käsittelevä tilapäinen toimikunta, joka aiotaan vakiinnuttaa. (UNESCO, 2020d.)

Marokossa on yhdeksän Unescon maailmanperintökohdetta, ja kaikki kohteet ovat kulttuurikohteita. Volubilisin arkeologisessa kohteessa on roomalaisen linnoituksen jälkiä. Meknesin historiallinen kaupunki on 1600-luvun islamilaisen ja eurooppalaisen tyylin harmoninen sekoittuminen, ja kaupungilla on ollut huomattava vaikutus siviili- ja sotilasarkkitehtuuriin sekä taideteosten kehitykseen. Ait-Ben-Haddou Ksar on joukko savirakennuksia Saharassa, joita ympäröivät korkeat muurit, ja kohde on oiva esimerkki Etelä-Marokon arkkitehtuurista. Essaouiran medina, Fésin medina, Marrakeshin medina ja Tétouanin medina ovat tärkeitä arkkitehtuurisia ja taidekohteita. Mazaganin portugalilaisessa kaupungissa on arkkitehtuurissa, tekniikassa sekä kau-

punkisuunnittelussa sekä eurooppalaisia että marokkolaisia kulttuuripiirteitä, ja kaupunki onkin yksi ensimmäisistä portugalilaisten tutkimusmatkailijoiden siirtokunnista Afrikassa heidän Intia-reitillään. Viimeinen kohde, Rabat, moderni pääkaupunki ja historiallinen kaupunki, on kohteista uusin. Rabatissa näkee arabien menneisyyden ja länsimaisen modernismin. (UNESCO, 2020c.)

Marokon kuningaskunta näkee kulttuurin kannattavana alana, sekä kasvun ja kehityksen vipuna. Marokon väestöstä noin 50 % on alle 30-vuotiaita, ja heidän tulevaisuutta rakennetaan Marokon monipuolisen kulttuurin keinoin, missä on huomioitu globalisaatio ja digitalisaatio mahdollistajina.

Marokko	
Virallinen kieli	Arabia, tamazight
Pääkaupunki	Rabat
Väkiluku (2019)	36,5 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Berberit (99 %)
Ministeriö	Kulttuuri-, nuoriso ja liikuntaministeriö
Strategia	Kansallinen kestävän kehityksen strategia
Kulttuuri huomioitu	Kyllä, oma teema strategiassa
Luova keskus	Suuret kaupungit, historialliset kohteet
Koulutus	Monikulttuurisuus näkyy koulutusjärjestelmässä
Tärkeät luovan talouden alat	Kulttuurimatkailu, kirjallisuus, taide, elokuvat, musiikki
Unescon maailmanperintökohteet	9
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	-
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	-
Haasteet	Tilastointi, digitaalinen muutos
Muuta	FICC

3.8 Benin

3.8.1 Yleistietoa

Guineanlahden rannalla sijaitseva Benin on pienestä koostaan huolimatta 11,8 miljoonan ihmisen koti. Orjarannikosta tunnettu valtio on muuttunut itsenäistymisen myötä paljon, ja Beninin demokratiaa arvostetaan paljon Afrikan mittapuulla. Benin oli vuoteen 1960 asti Ranskan siirtomaa, ja virallinen kieli valtiossa onkin ranska. Ennen

siirtomaa-aikaa Beninissä oli useita itsenäisiä valtakuntia. Beninissä asuu yli 50 etnistä ryhmää, ja eri kieliä valtiossa puhutaan saman verran, minkä myötä beniniläisillä on ollut **haasteita löytää kansallista yhtenäisyyttä**. Köyhyys on yhä keskeinen epäkohta valtiossa. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Villa Karo & Karila, 2009.)

Kuva 13. Beninin kartta. © Sari Aroalho

Länsi-Afrikassa sijaitseva Benin on kapea valtio, joka ulottuu Atlantin valtameren rannalta aina Niger-joelle. Togo, Burkina Faso, Niger ja Nigeria ovat Beninin rajanaapureita. Pääkaupunkina toimii Porto-Novo, mutta hallitus kokoontuu Cotonoussa, mikä on myös valtion suurin kaupunki. Cotonoussa on solmittu myös kansainvälisesti tärkeitä sopimuksia, kuten sopimus EU:n suhteista Afrikan, Karibian ja AKT-maiden kanssa vuonna 2000. Rannikkoalueella on useita laguuneja, ja sisämaahan mentäessä maasto muuttuu karuksi. Luoteisosassa sijaitsevat Atakora-vuoret. Etelässä on päiväntasaajalle tyypillinen ilmasto, missä vaihtelevat kaksi kuivaa kautta ja kaksi sadekautta. Pohjois-Beninissä taas on yksi kuivakausi ja yksi sadekaus. Sademetsä hallitsi Etelä-Beninin maisemaa vuosisatoja, mikä on nykyään raivattu pois muun muassa öljypalmuviljelmien tieltä. Rannikolta sisämaahan mentäessä on savannia ja metsää. Benin on jaettu 12 alueeseen. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Beninin tilastot, 2020; Globalis, 2020; The Ulkopolitist, 2020.)

Beninin alueella on ollut ihmisiä kivikaudelta asti. **Orjarannikkona tunnettu Beninin** oli orjakaupan keskus, mistä länsimaalaiset hakivat runsaasti orjia etenkin Amerikkaan. Orjat olivat pääasiassa sotavankeja, joita kerättiin koko valtion alueelta. Beninin keskeinen maantieteellinen sijainti mahdollisti ranskalaisten, hollantilaisten, englantilaisten ja portugalilaisten saapumisen alueelle jo 1400-luvulla. Dahomeyn valtio (nykyään Benin) syntyi 1600-luvulla. **Atlantin orjakaupalla oli vahingollinen vaikutus väestöön, mikä aiheutti tiettyjen alueiden väestökadon ja yhteiskunnan militaristumisen.** Alueen orjien merkitys transatlanttisessa kaupassa heijastuu sen kulttuurin osien selviytymiseen uuden maailman mustissa yhteisöissä. Esimerkiksi Haitin voodoo-uskonto sisältää monia puhuvien kansojen henkikultteja ja jumaluuksia, jotka ovat lähtöisin Beninin alueelta. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Globalis, 2020.)

Dahomeysta tuli **Ranskan siirtomaa 1800-luvun lopussa. Dahomey itsenäistyi vuonna 1960** antaen vuotta myöhemmin Ranskalle merkittävän roolin valtion taloudessa ja politiikassa. Itsenäistymisen jälkeistä aikaa varjostavat useat vallankaappaukset, ja ongelmia pahensivat taloudelliset vaikeudet, mitkä heijastuivat etenkin opiskelijoiden ja ammattiliittojen levottomuuksissa. Beninissä tapahtui kuusi onnistunutta vallankaappausta vuosina 1963–1972. **Vuonna 1975 valtio muutti nimensä Beninin tasavallaksi,** eli Beniniksi. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Globalis, 2020.)

Beninissä on 1960-luvulta asti yritetty lisätä kansallista yhtenäisyyttä ja integraatiota etnisten ryhmien välillä, mutta erot ovat yhä selkeitä. Valtion 11,8 miljoonaa asukkaaseen mahtuu **yli 50 etnistä ryhmää.** Fonit ovat Beninin suurin etninen ryhmä, ja heitä on noin 40 % väestöstä. Fonit asuvat pääsääntöisesti etelässä. Adjoihin kuuluvat aizot, holinit ja minat, ja heitä on yhteensä noin 15 % beniniläisistä. Jorubat ovat lähtöisin Nigeriasta, ja he asuvatkin pääasiassa Kaakkois-Beninissä. Heitä on noin 13 % väestöstä. Jorubat ja gounit ovat integroituneet kaupungeissa, ja eroja etnisten ryhmien välillä ei ole havaittavissa. Barboihin kuuluu useita alaryhmiä, jotka asuvat pääasiassa Beninin koillisosissa. Sombat asuvat luoteessa. Pohjoisessa on dendejä, piloja, yoa-lokpia ja fulaneja. Eurooppalaistaustaiset asuvat etelän suurissa kaupungeissa, kuten Cotonoussa ja Porto Novossa. **Etenkin maaseudun väestölle omaan etniseen ryhmään kuulumisen on tärkeämpää kuin beniniläinen kansallisen identiteetti.** (Adotevi, Law, et. al., 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Beninissä on käynnissä demografinen muutos. Valtion 11,8 miljoonan asukkaan määrä kasvaa noin 2,7 % vuodessa. **Alle 20-vuotiaita on noin 57 % asukkaista, mikä on noin 6,7 miljoonaa ihmistä.** Alle 4-vuotiaiden ryhmä on valtion suurin ikäryhmä, ja heitä on 17 % väestöstä. 15–30-vuotiaita nuoria on melkein kolme miljoonaa, ja heitä tulee jatkuvasti lisää suurten ikäryhmien vanhetessa, vaikka lapsikuolleisuus valtiossa on yksi maailman korkeimpia. Päätoimeentulo beniniläisillä on maatalous, mikä työllistää 70 % kansalaisista. Palmuöljy, puuvilla sekä kaakao ja kahvi ovat

Beninin suurimmat vientituotteet. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Beninin tilastot, 2020; Globalis, 2020.)

Vaikka ranskan on Beninin virallinen kieli, valtiossa puhutaan myös useita muita kieliä. **Jokaisella etnisellä ryhmällä on oma kielensä**, ja yleisimmät etnisten ryhmien kielet ovat fon, yoruba ja gen. Beniniläisistä lähes puolet ovat kristittyjä, jotka asuvat pääsääntöisesti valtion eteläosissa. Muslimeja on noin neljäsosa beniniläisistä ja he ovat valtion pohjoisosissa. Neljäsosa väestöstä kuuluu alueen perinteisiin uskontoihin, ja he harjoittavat esimerkiksi voodooa. **Voodoo levisi orjakaupan mukana Amerikkoihin**, ja etenkin Haitissa uskonnolla on paljon seuraajia. Beniniläiset kristityt ja muslimit sisällyttävät uskontoihinsa usein myös joitakin perinteisten uskontojen elementtejä. Esimerkiksi Etelä-Beninissä animistiset uskonnot ovat säilyttäneet perinteisen asemansa, joita beniniläiset kunnioittavat. Benin on tunnettu maailmalla animistisen uskonnon harjoittamisesta, ja usein uskontoon sisältyy fetissejä, esineitä, joita pidetään voimakkaan hengen ruumiillistuksena. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Globalis, 2020.)

Beninin väestöstä kaksi kolmasosaa asuu etelässä, etenkin Cotonoun ympäristössä, mikä on valtion kaupallisen ja poliittisen elämän painopiste. Myös pääkaupungissa Porto-Novossa asuu paljon ihmisiä. Kaupungistumisaste vuonna 2019 oli noin 47 %. Kaupunkien laitamilla on viljelymaata, mikä tuottaa kaupungeille ravintoa ja työpaikkoja kansalaisille. Pohjoisessa asutus on harvaa, kylät ovat hajaantuneet ja maastossa näkee muutamia fulani-paimentolaisia. Parakou on siirtomaa-ajalta tärkeä kaupapaupunki valtion keskiosissa ja on Beninin kolmanneksi suurin kaupunki. Beninin **kaupungeissa sekoittuvat perinteiset afrikkalaiset, siirtomaa-ajan eurooppalaiset sekä modernit globaalit vaikutteet**. Perinteisiä afrikkalaisia elementtejä ovat mudasta tehty rakennukset, markkina-aukiot, pyhäköt sekä patsaat, mitä löytyy niin pienemmistä kaupungeista kuin suuremmistakin, ja Beninin luoteisosissa taloissa on tyypillisesti olkikatto. Siirtomaa-ajan vaikutteet näkyvät etenkin suurissa kaupungeissa. Siirtomaa-ajalla rakennetut rakennukset edustavat valtaa, ja osa rakennuksista on peräisin 1700-luvulta. Näihin rakennuksiin kuuluu esimerkiksi rautatieasemat sekä virastorakennukset. Modernia arkkitehtuuria löytyy muun muassa yksityisasunnoista, satamarakenteista ja hotelleista. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Bohiconissa, Parakoussa, Cotonoussa ja Porto-Novossa tuotetaan sähköä lämpölaitoksissa, ja noin puolet Beninin sähkön kysynnästä tyydytetään tuomalla sähköä Ghanan Aktaombossa sijaitsevasta Volta-joen padosta. Beninin ja Togon yhteinen pato rakennettiin Mono-jokeen 1980-luvun loppupuolella. Padosta on aiheutunut taloudellisia hyötyjä, mutta myös sosiaalisia menetyksiä, kun tuhansia ihmisiä joutui muuttamaan rakennushankkeen tieltä pois. (Adotevi, Law, et. al., 2020.)

Ranskan siirtomaa-aika on vaikuttanut paljon Beninin kulttuurielämän eri osa-alueisiin. Etnisten ryhmien vuosisatoja vanhoja perinteitä muovautui Ranskan vaikutuksesta. Cotonoussa on useista yrityksiä, kuten ravintoloita sekä kahviloita, missä on vaikutteita Ranskasta. Kaupunkien asuinalueiden välillä on eroja, uusilla alueilla asuu ulkomaalaisia diplomaatteja sekä Beninin eliittiä, ja alueilla on useita kulttuurielämän keskuksia, kuten elokuvateattereita ja hotelleja. Muissa kaupunginosissa näkyy enemmän perinteisiä paikallisia elementtejä. Suurperheet asuvat perheyhteisöissä, joissa uskonnolliset rituaalit, musiikki sekä tanssi ovat arjessa päivittäin mukana. Alueilla sijaitsee myös markkina-aukioita, mitkä ovat arkielämän tärkeitä kohtaamispaikkoja. (Adotevi, Law, et. al., 2020.)

Beninin vanhat taiteelliset perinteet ovat edustettuina ympäri valtiota melkein jokaisessa kylässä. Muovitaide on muodoista näkyvin, sillä puusta veistettyjä naamioidia, jotka edustavat menneiden kuvia ja henkiä, käytetään vain perinteisissä seremonioissa. Pronssipatsaat, keramiikka, applikoidut kuvakudokset ja tulikaiverrus puukulhoihin edustavat muita perinteisiä taiteen muotoja. Usein beniniläisellä perinteisellä taiteella kerrotaan historiasta sekä uskonnollisista merkityksistä. Tunnetuimmat beniniläiset taide-esineet ovat jornaaliset puunaamarit, joita kutsutaan geledeiksi. Musiikki ja tanssi ovat tärkeitä kulttuurimuotoja Beninissä. Katumuusikoita voikin nähdä valtion eri osissa, ja nykytanssiryhmiä on muodostunut entistä enemmän. Beniniläinen kirjallisuus on tunnettua maailmalla. Taiteita ja humanististen tieteiden tukemista rajoittaa kansakunnan köyhyys. Beninin koulutusjärjestelmä on noudattanut ranskalaista mallia siirtomaa-ajoista lähtien, ja järjestelmä on julkinen. Opiskelukielenä toimii ranska. Valtiossa on useita yliopistoja, joissa voi opiskella peruskoulun jälkeen. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Globalis, 2020.)

Beninin entinen portugalilainen linnoitus Ouidahissa on entinen orjakaupan keskus, joka on nykyään historiallinen muistomerkki. Linnoituksessa toimii museo. Porto-Novossa ovat etnografinen museo sekä kansalliskirjasto, ja Parkoussa etnografinen ja luonnontieteellinen ulkoilmamuseo. Cotonoussa on Beninin kulttuuri- ja taidekeskus sekä ranskalainen kulttuurikeskus CAZAM. **Ranska sekä Yhdysvallat tukevat kulttuurikeskuksia**, jotka ylläpitävät kirjastoja, järjestävät luentoja, konsertteja sekä muuta kulttuuritoimintaa. Radio-ohjelmia lähetetään ranskaksi, englanniksi sekä useilla paikallisilla kielillä. Lehdistövapaus toteutuu, vaikka valtio omistaakin myydyimmän päivittäislehden. (Adotevi, Law, et. al., 2020.)

INSAE, kansallinen tilasto- ja taloudellisen analyysin instituutti, tuottaa, analysoi ja levittää virallista, objektiivista ja laadukasta tietoa Beninin yhteiskunnan eri osa-alueista. Vuoden 2018 tietojen mukaan **15–64-vuotiaiden (noin. 6 miljoonaa kansalaista) työttömyysaste oli 2,3 %** ja alityöllistettyjen määrä oli 10,8 %. **15–34-vuotiaista työttömiä oli 3,5 %**. Kaupunkialueilla työttömyys oli korkeampaa kuin maaseuduilla. (Beninin tilastot, 2020; Maailmanpankki, 2020.)

3.8.2 Vaateteollisuuden potentiaali

Beninissä toimii matkailu-, kulttuuri- ja taideministeriö. Beninin hallituksen toimintaohjelma (*Programme d'Action du Gouvernement*) vuosille 2016–2021 käynnisti kulttuurihankkeiden tukirahaston PMFBCPC:n tasavallan kulttuuriyritysten tukemiseksi ja vahvistamiseksi kulttuurinhallintavalmiuksia lainojen jakamisella. (Beninin hallitus, 2020; UNCTAD, 2018.)

Benin ei ole palauttanut yhtään raporttia Unescon kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisen ja edistämisen seuraamiseen. Täten myöskään interaktiivisella kartalla ei näy yhtäkään kulttuuria edistävää toimea. (UNESCO, 2020d.)

Luovan talouden **tuotteiden vienti Beninistä vuonna 2014 oli alle miljoona dollaria**, ja vastaavasti tuontia tapahtui 45,2 miljoonan dollarin edestä. Beninin luovan talouden tuotteiden vienti koostui pääsääntöisesti design-tuotteista, ja vienti suuntautui lähinnä Afrikkaan (50 %) sekä Amerikkaan (26 %). **Luovan talouden palveluiden viennin osuus vuonna 2014 oli 38,5 miljoonaa dollaria**, mistä tietopalveluiden osuus oli suurin. (UNCTAD, 2018.)

Beninissä tuotetaan paljon puuvillaa, ja puuvillan osuus valtion BKT:sta on noin 40 % ja vientituloista 80 %. Tämän myötä Beniniin on muodostunut suuri tekstiiliteollisuus. Beninissä on kymmeniä tekstiilivalmistajia eri puolilla valtiota, joista osa on erikoistunut vientitekstiileihin. **Beninin vaateteollisuudella on huomattava potentiaali** arvoketjun jokaisella tasolla suunnittelusta tuotantoon ja markkinointiin. Tekstiiliteollisuutta ovat vauhdittaneet suuret ulkoiset markkinat sekä paikallinen vaatekysyntä. Muun muassa Parakoussa on suuri tekstiilitehdas. (Adotevi, Law, et. al., 2020.)

BEMA on afrikkalaisten musiikkituottajien verkosto, ja verkoston perustajajäsenet ovat Beninistä, Senegalista, Burkina Fasosta ja Guinesta. Nykyään verkostossa on 12 valtiota lähinnä Länsi-Afrikasta. **BEMA vahvistaa Afrikan musiikkimarkkinoita** sekä edistää ja vie afrikkalaista musiikkia ulkomaille. (BEMA, 2020.)

Unescon maailmanperintöluettelossa on kaksi kohdetta Beninissä; Abomeyn kuninkaalliset palatsit ja W-Arly-Pendjarin kompleksi, mikä on Nigerin W-kansallispuiston valtioiden rajat ylittävä laajennus. Abomeyn kuninkaalliset palatsit ovat muistona Dahomeyn kuningaskunnasta. (UNESCO, 2020c.)

Villa Karo on vuonna 2000 perustettu suomalais-afrikkalainen taitelijaresidenssi ja kulttuuri- & tutkimuskeskus Grand-Popossa. Villa Karon tarkoituksena on edistää **suomalaisien ja afrikkalaisten taitelijoiden, tutkijoiden ja kulttuurivaikuttajien yh-**

teistyötä. Villa Karon idea syntyi vuonna 1998, ja ajatusta lähteä Afrikkaan vieroksuttiin maanosan tuntemattomuuden takia. Kohteeksi valikoitui poliittisesti rauhallinen Benin, ystävällinen valtio, jossa beniniläinen paikallinen kulttuuri on säilynyt vuosien varrella hyvin. Villa Karo on onnistunut lisäämään suomalaisten ja afrikkalaisten välistä kulttuurista yhteistyötä. Esimerkiksi ensimmäinen tutkimus vuonna 2017 toi 800 suomalaista Grand-Popoon. Villa Karon kulttuurikeskuksen toimintaan kuuluvat muun muassa teatteri- ja tanssiesitykset, ulkoilmaelokuvateatterin esitykset, kirjasto sekä kaksi museota ja tietenkin työskentelytiloja niin paikallisille kuin residenssissä asuville. Villa Karo tukee YK:n kestävän kehityksen tavoitteita. (Villa Karo, 2020; Villa Karo & Karila, 2009.)

Beninin vuosittaista **voodoo-festivaalia** juhlietaan tammikuussa kunnioittaen traditionaalisen afrikkalaisen uskonnon kulttuuria ja perinnettä. Festivaalin merkitys on kasvanut vuosien varrella, ja tapahtumaan osallistuu niin omistautuneita uskonnonharjoittajia kuin matkailijoita. Matkailun osuus valtion BKT:sta vuonna 2014 oli 2,6 %. Beninin tavoitteena on nostaa matkailun osuutta kymmenessä vuodessa 10 prosenttiin. (Adotevi, Law, et. al., 2020; Maailmanpankki, 2020.)

Benin on pieni valtio, jossa kulttuurinen monimuotoisuus on suuri. Kulttuurimatkailulla ja vaateollisuudella on suuri potentiaali kasvattaa valtion luovan talouden sektoria. Villa Karo on todistanut, kuinka suomalaiset ja afrikkalaiset saadaan yhdistettyä kulttuurin avulla, ja kuinka ruohonjuuritason toiminta on luonut vankkoja kumppanuussiteitä.

Benin	
Virallinen kieli	Ranska
Pääkaupunki	Porto-Novo
Väkiluku (2019)	11,8 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Yli 50
Ministeriö	Matkailu-, kulttuuri- ja taideministeriö
Strategia	Programme d'Action du Gouvernement
Kulttuuri huomioitu	Kyllä
Luova keskus	Rannikkoalue
Koulutus	Ranskalainen malli
Tärkeät luovan talouden alat	Vaateteollisuus, kulttuurimatkailu, taide, musiikki, tanssi, kirjallisuus
Unescon maailmanperintökohteet	2
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	Alle miljoona dollaria
Luovan talouden palveluiden vienti (2014)	38,5 miljoonaa dollaria
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	45,2 miljoonaa dollaria
Haasteet	Raportointi
Muuta	Villa Karo

3.9 Etiopia

3.9.1 Yleistietoa

Etiopia on Afrikan sarven suurin ja väkirikkain valtio. Etiopia on myös Afrikan maanosan vanhin itsenäinen valtio ja väkiluvultaan toiseksi suurin. Etiopialaisten suurimmat etniset erot perustuvat kielellisiin eroihin. Valtiossa asui vuonna 2019 yli 112 miljoonaa ihmistä ja eri etnisiä ryhmiä oli arvioltaan yli 70. Etiopialla on positiivinen kuva valtionsa kehityksestä, ja valtiolla onkin tavoitteena olla keskituloinen ja hiilineutraali vuoteen 2025 mennessä. Etiopialaisten kielellinen mosaiikki kattaa noin 100 kieltä, ja Etiopian perustuslain mukaan kaikki etiopialaiset kielet tunnustetaan valtion virallisiksi kieliksi. Valtiossa on käytössä oma ajanlasku, jossa on 13 kuukautta. Kuivuus on yksi Etiopian suurimmista ongelmista. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Kuva 145. Etioopian kartta. © Sari Aroalho

Etioopian naapurivaltiot ovat Sudan, Etelä-Sudan, Kenia, Somalia, Djibouti sekä Eritrea, joka oli Etioopian entinen maakunta Punaisenmeren rannalla. Eritrean itsenäistyttyään vuonna 1993 omaksi valtioksi Etioopia menetti rantaviivansa. **Valtion topografia on yksi Afrikan karuimmista**, missä korkeat vuorenhuiput, ylängöt, laaksot sekä alangot vaihtelevat, ja alueella on ollut paljon vulkaanista toimintaa, mikä on vähentynyt. Etioopian ylängöt ovatkin pääosin tulivuorenpurkauksissa syntyneitä ja jähmettyneitä laavamassaa. Etioopia sijaitsee trooppisilla leveysasteilla, missä vaihtelevat savanni- ja aavikkomaisemat ja näiden mukana sääolosuhteet. Poikkeuksena ovat vuoristoalueet, missä lämpötila on alhainen. Sademäärät vaihtelevat valtiossa paljon, ja useilla alueilla on kuivuudesta johtuvaa nälänhätää. Maaperän eroosio sekä vesipula ovat Etioopian vakavia ongelmia. Pääkaupunki Addis Abeba sijaitsee suunnilleen valtion keskipisteessä. Etioopiassa on yhdeksän alueellista osavaltiota sekä kaksi kaupunginhallintoa, Addis Abeba sekä Dire Dawa. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Etioopia on tunnettu ihmiskunnan kehtona. Valtiosta on löydetty esi-ihmisen ja nykyihmisen fossiileja, ja vanhimmat fossiilit ovat miljoonia vuosia vanhoja. Nykyihmisten fossiilit on löydetty Omo-joen laaksosta, ja fossiilien ikä on noin 200 000 vuotta. Kuningaskunta Aksum oli alueella noin 1000 eKr., ja veti vertoja niin Babylonian sekä

Rooman valtakunnille. Ulkomaankauppa, innovaatiot ja tekniset taidot olivat kansalaisten hallussa, ja valtakunta oli niin taloudellisesti kuin taiteellisesti vauras. Kristinuskoko valittiin kuningaskunnan valtauskonnoksi vuonna 300 eKr., ja uskontoon sovellettiin alueella vallitsevia paikalliskontoja. Kuningaskunnan keskus Aksumin kaupunki on mainittu Raamatussa, ja kaupungissa sijaitsevat Raamatussa mainitut kymmenen käskyn taulut. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Zagwe-dynastian aikana Etiopiaan rakennettiin useita kalliorakenteisia kirkkoja. Hallitsijoiden uskottiin olevan kuningas Salomonin ja kuningatar Saban jälkeläisiä, ja alueella vallitsi salomialainen monarkia. Kristinuskoko oli iso osa tätä monarkiaa, ja **Etiopiaan rakennettiin monarkian aikana useita kirkkoja, kristinuskon kulttuuria levi-tettiin ja pakanallisia uskontoja tukahdutettiin.** Useita konflikteja syntyi kristittyjen ja muslimien välille, ja muslimit julistivat kristittyjä vastaan pyhän sodan 1400-luvulla. Sotaan osallistuivat Etiopian ulkopuolelta niin eurooppalaiset tukien kristittyjä sekä ot-tomanit ja arabit Punaisen meren takaa tukien muslimeja. Sota jatkui lähemmäs 200 vuotta ja loppui vasta vuonna 1560. Sota vaati useita ihmishenkiä, arvokkaita raken-nuksia sekä asiakirjoja. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Pyhän sodan aikana väestöpainet kasvoivat ja saivat oromot, etnisen ryhmän Kenian ja Etiopian rajalta, liikkeelle. Oromot hyödynsivät kristillisten ja muslimialueiden raja-väylien romahtamista, ja toteuttivat kaukomatkoja vallaten uusia alueita itselleen. Oro-mojen, keisarikunnan sekä muslimien välille syntyi useita konflikteja. 1700-luvulla Gonderin kaupungista Tanajärven pohjoispuolella tuli alueen pääkaupunki. **Kaupunki tuki etenkin taiteellisia ja koulutusinstituutioita, sosiaalisia ja uskonnollisia kes-kuksia sekä Etiopian juutalaisia käsityöläisiä, muslimikauppiaita ja paikallisia maanviljelijöitä, opiskelijoita ja sotilaita.** Maallista ja uskonnollista rakentamista, käsikirjoitusten kirjoittamista ja kopiaointia, suullista taidetta ja maalausta tuettiin pal-jon. Nykyaikainen Etiopia alkoi syntyä 1855-luvulta alkaen. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Italia kiinnostui Etiopiasta 1870-luvulla, ja pyrki saamaan alueen hallintaansa. Valtiot allekirjoittivat suvereniteettisopimuksen, jolla Italia sai Eritrean alueen itselleen. Sopi-muksesta syntyi kuitenkin erimielisyyksiä, ja **yhdessä Afrikan historian merkittävim-mässä sodassa Etiopia voitti siirtomaavallottajien ammattiarmeijat.** Sodan jäl-keen Etiopia modernisoi valtiotaan kehittämällä infrastruktuureita, ja pääkaupunki siir-rettiin Addis Abebaan. Italia onnistui miehittämään Etiopian vuonna 1936 toisessa so-dassa valtioiden välillä, ja viisi vuotta myöhemmin Iso-Britannian avulla Italian joukot karkotettiin Etiopiasta. Tämä viisi vuotta oli ainoa aika, minkä Etiopia oli kolonialismin alla. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Etiopian ensimmäinen perustuslaki on 1930-luvulta, missä taattiin yksinvaltiut Haile Selassielle. Keisariksi kruunattu Selassie epäonnistui feodaalisen talousjärjestelmän

uusimisessa sekä koulutuksen kehittämisessä, vaikka saikin paljon apua Yhdysvaltoilta. Selassie pakeni valtiosta Italian ottaessa vallan Etiopiasta, ja palasi valtaan Italian lähdettyä alueelta. Vuonna 1974 valtiossa ilmeni levottomuuksia, ja asevoimien sosiaalinen neuvosto Derg teki vallankaappauksen ja Selassie joutui luopumaan valtaastaan. Mengistu Haile Mariam nousi Dergin johtoon kansallistaen tehtaaita, rahalaitoksia ja maaomaisuuden. Mengistu hallitsi Etiopiaa 17 vuotta, ja tämä aika jätti kansalaisiin syvät ja veriset jäljet. Kommunismi ja yksipuoluejärjestelmä kohtelivat etiopialaisia raa’asti, ja terrorin aikana surmansa sai arvioltaan puoli miljoonaa etiopialaista. Kuivuus paheni ja sen myötä nälänhätä, ja useita kansalaisia sijoitettiin valtion eri osiin. Tuona aikana suhteet Yhdysvaltoihin katkesivat ja Neuvostoliittoon syntyivät. Vuonna 1987 valtiosta tuli Ethiopian demokraattinen kansantasavalta ja Mengistusta sen presidentti. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

1980-luvun loppupuolella Etiopiassa ryhdyttiin kapinoimaan vallitsevaa hallintoa vastaan. Eritrean ja Tigren vapautusliikkeet muodostivat EPRDF:n (*Ethiopian Peoples’ Revolutionary Democratic Front*) joka valloitti pääkaupungin Addis Abeban, ja Meles Zenawi nousi Ethiopian johtoon vuonna 1991. Eritrean ja Tigren vapautusliikkeiden sopimuksen pohjalta **Eritrea julistettiin itsenäiseksi valtioksi vuonna 1993**, vaikkakin valtioiden rajaviivasta ei päästy yhteisymmärrykseen. Vuonna 1995 Etiopiasta tuli liittotasavalta ja valtiolle hyväksyttiin uusi perustuslaki. **Etiopian ja Eritrean välinen rajakiista koitui kohtalokkaaksi ja vuosina 1998–2000 yli 70 000 ihmistä menetti henkensä erimielisyyksien ratkaisemisessa, ja vuonna 2018 konflikti saatiin vihdoin ratkaistua.** Tästä myönnettiin Ethiopian pääministerille Abiy Ahmedille **Nobelin rauhanpalkinto**. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

2000-luku on ollut monipuolinen Etiopiassa. Kuivuus on ollut Ethiopian kiusana jo pitkään. Vuoden 2000 paha kuivuus asetti yli 16 miljoonaa ihmistä nälänhätään ja vuonna 2008 yli 100 000 lasta kärsi aliravitsemuksesta. Useita vallanvaihtoja, etnisiä väkivaltaisuuksia, tuhansien ihmisten pakenemista, mielenosoituksia sekä etnisten ryhmien välisiä konflikteja on ilmennyt. **Vuonna 2018 vallassa oleva Hailemariam ilmoitti eroavansa poliittisten uudistusten edistämiseksi, ja valtion ensimmäinen etnistä taustaa oleva oromo Abiy Ahmed valittiin pääministeriksi.** Hän ratkaisi Ethiopian ja Eritrean välisen kiistan, nimitti ensimmäistä kertaa naisia kabinettiinsa ja nosti valtion talouden nousuun. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Etiopialaisten kielellinen mosaiikki kattaa noin 100 kieltä, ja **Etiopian perustuslain mukaan kaikki etiopialaiset kielet tunnustetaan valtion virallisiksi kieliksi.** Etiopialaiset on jaettu kielellisesti neljään eri ryhmään. Suurin osa kielistä on joko seemiläisiä, kuušilaisia tai omoottisia kieliä, jotka kaikki ovat osa afroaasialaista kieliryhmää. Viimeinen ryhmä, niloottiset kielet, on osa nilosaharalaisia kieliryhmää, ja pieni määrä etiopialaisista puhuu näitä kieliä. Seemiläisiä kieliä puhutaan etenkin valtion pohjois- ja keskiosissa, ja näitä kieliä on esimerkiksi ge’ez, tigre, amhara, gurage ja hareri.

Ge'ezä käytetään lähinnä uskonnollisissa kirjoituksissa. Kuušilaisia kieliä ovat muun muassa omoro, somali ja kaukana. Omoottisiin kieliin lukeutuu muun muassa wolaitta, mitä puhutaan etenkin etelässä. Niloottisia kieliä on kunama, mitä puhutaan etenkin Länsi-Kenian alangoilla. Ethiopian liittohallituksen työkielenä käytetään amharaa, ja väestöstä noin 30 % puhuu kieltä. Omoroa puhuu hieman yli 30 % etiopialaisista. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Kristinuskolla on ollut merkittävä rooli Ethiopian kehityksessä. **Ethiopian ortodoksinen kirkko, Tewahedo, on yksi maailman vanhimmista järjestäytyneistä kristillisistä elimistä. Kirkolla on ollut pitkään hallitseva rooli Ethiopian kulttuurissa ja politiikassa, ja se on toiminut Ethiopian kirjallisen perinteen ja kuvataiteen arkistona. Kirkko on vaikuttanut kansalliseen kulttuuriin voimakkaasti.** Kristinuskoa harjoitetaan etenkin Pohjois-Ethiopian ylängöillä, mutta uskonnon vaikutuksen näkee koko valtiossa. Pääsiäinen, joulukuun Meskel-juhla ovat tärkeitä kansallisia pyhäpäiviä. Meskel-juhlan taustalla on Jeesuksen ristin löytäminen. Yli 40 % etiopialaisista kuuluu Ethiopian ortodoksiseen kirkkoon, ja noin 20 % muihin kristillisiin uskontoihin, kuten protestanttien. Kolmasosa etiopialaisista kuuluu islamiin, etenkin syrjäisillä maaseuduilla islam on tärkeä. Islamilaisia juhlapäiviä on ramadanin loppuminen sekä pyhiinvaellus Mekkaan. Osa etiopialaisista on animisteja, jotka palvovat erilaisia afrikkalaisia jumalia, ja juutalaisia on etenkin Gonderin kaupungin läheisyydessä. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Etiopialaisten kulttuuriperintö muodostuu heidän uskonnoistaan, kielistään ja suurperheistään. **Jokaisella kielillä ja uskonnollisella ryhmällä on omat kulttuurikäytännöt, jotka vaihtelevat paljon maantieteellisen sijainnin mukaan.** Yhteisiä piirteitä näillä ryhmillä kuitenkin on, ja nämä muodostavat **vahvat ja tunnistettavat etiopialaiset piirteet.** Suurin osa etiopialaisista antaa kulttuuriartefakteille vähemmän merkitystä kuin idealisoiduille kulttuurisen hienostuneisuuden eetokselle, mikä näkyy ihmisten pyhyyden kunnioittamisessa, ihmisten välisten suhteiden vaalimisessa ja kertyneen viisauden siunauksissa. Uskonto tarjoaa etiopialaisille moraalien perusajatukset, ja sopimusten sinetöimiseen tarvitaan usein Jumalan apua. Vieraanvaraisuuden katsotaan olevan armon lopullinen ilmentymä sosiaalisissa suhteissa. Vanhuksia kunnioitetaan näkyvästi etiopialaisessa yhteiskunnassa viisauden, hurskauden, tiedon ja alttuisuuden takia. (Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Perinteinen etiopialainen musiikki monipuolista ja vaihtelee kieliperheiden mukaan. Amhara-kielisissä kappaleissa yhdistyvät henkinen sekä maanläheinen merkitys. Ulkomaisista musiikeista etenkin puhallinsoittimet ja soul-musiikki ovat vaikuttaneet etiopialaiseen musiikkiin. Ethiopian kirjallisuudella on pitkät perinteet, ja kirjallisuuden on ge'ez tai amhara. Varhaisimmat tekstit ovat ge'ezin kielisiä kristinuskon käännöksiä, ja 1500-luvulla amharan merkitys kasvoi. Itsenäistymisen jälkeen kirjallisuuden suunta oli isänmaalliset aiheet. Perustuslaissa määritetään lehdistönvapaus,

mutta sensuuria esiintyy yhä. Radiot ovat valtiossa suosittuja, ja lähetyksiä esitetään usealla kielellä. (Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Etiopian väestönkasvu on nopeaa ja se yksi Afrikan korkeampia. Sekä kuolleisuus- että syntymäluvut ovat maailman korkeimpia, ja eliniänodote on keskimäärin 66-vuotta. **Etiopian väestö on nuori, ja yli 40 % etiopialaisista on alle 15-vuotaita, mikä on noin 44 miljoonaa etiopialaista.** (Maailmanpankki, 2020.)

Etiopian urbaanin ja ruraalin alueiden välillä on suuria eroja, ja **valtaosa väestöstä asuu syrjäisillä maaseuduilla erilaisissa yhteisöissä.** Maaseuduilla talot on rakennettu maastosta löytyvistä materiaaleista, kuten savesta. Katot ovat usein tehty oljesta, ja nykyaikaisemmin aaltoilevat peltikatot suojaavat koteja. **78 % etiopialaisista asuu maaseuduilla,** ja 22 % asuu urbaaneilla alueilla, mikä on noin 23 miljoonaa ihmistä. Pääkaupunki Addis Abeba, sekä muut alueelliset keskukset kuten Nekemte lännessä ja Mekele pohjoisessa ovat tiheitä väestökeskittymiä. (Globalis, 2020; Maailmanpankki, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Pääkaupunki Addis Abeba on Etiopian taloudellinen keskus, jonne **etenkin nuoret suuntaavat mahdollisuuksien perässä.** Pääkaupunki on myös maahanmuuttajien keskuudessa suosittu kohde kaupungin ollessa innovatiivinen, rauhallinen sekä turvallinen. Etiopiaan saapuu paljon maahanmuuttajia naapurivaltioista, etenkin Somaliasta ja kasvavissa määrin Eritreasta, Sudanista sekä Etelä-Sudanista. Suurimmat syyt maahanmuutolle ovat konfliktit sekä nälänhätä. Etiopiasta lähtee pakolaisia etenkin Keniaan ja Yhdysvaltoihin poliittisen vainon seurauksena, ja koulutetut etiopialaiset muuttavat vapaaehtoisesti muun muassa Eurooppaan parempien mahdollisuuksien perässä. Etiopiassa sisäistä muuttoliikettä tapahtuu konfliktien sekä hallituksen poliittisten päätösten myötä, ja viime aikoina kuivuuden ja nälänhädän takia ihmiset ovat joutuneet muuttamaan paremmille alueille. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Addis Abeba on myös Etiopian kulttuurilaitosten keskus. Kaupungissa sijaitsee muun muassa kansallismuseo, kansalliskirjasto ja arkisto, sekä tutkimusinstituutin museo. Etiopian rikkaasta kulttuurihistoriasta löytyy todisteita koko valtiosta, joista useat paikat on listattu Unescon maailmanperintökohteiden joukkoon. Etiopialaiset ovat menestyneet maailmalla etenkin juoksussa, etenkin pitkänmatkan juoksussa. Pääkaupunkiin on keskittynyt myös Etiopian terveyspalvelut, ja maaseuduilla nykyaikainen lääketiede on heikosti saatavilla. (Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Huolimatta Etiopian talousuudistuksista 1990-luvulta lähtien valtio on yhä yksi Afrikan ja maailman köyhimmistä. Etiopia hyödynsi kattavan velkahelpotuksen vuonna 2005, jonka jälkeen valtio on pystynyt kehittämään itseään. Maatalouden osuus Etiopian BKT:stä on lähes puolet, ja noin 80 % etiopialaisista saa elantonsa maataloudesta.

Matkailun osuus Etiopian BKT:stä on noin 40 %. **Etiopia edistää etenkin kulttuuri-historiallisten kohteiden matkailua ja korostaa valtionsa monipuolista kulttuuria ja luonnon kauneutta.** Infrastruktuurin puute sekä poliittinen epävakaus ovat hidastaneet matkailun kehittymistä. Kahvi on tärkein vientituote, ja kullan vienti on sen pienestä osuudesta huolimatta tärkeää. Etiopia on globaalilla tasolla kolmanneksi suosituin sijoituskohde, sillä valtiossa ei ole vakavaa korruptio-ongelmaa kuten useassa muussa Afrikan valtiossa. Etenkin Kiina on sijoittanut valtioon, ja rantaviivan puuttuessa valtiosta he ovat rakentaneet sähköjunarataa Djiboutiin. Etiopian BKT:n kasvu on keskimäärin 10 % vuodessa. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020; UNESCO, 2020d.)

Etiopia käyttää vesivoimaa tuottaessaan energiaa valtion teollisuudelle sekä suurille kaupungeille. Vesivoiman käyttö on kuitenkin herättänyt vastustusta niiden ympäristö- ja sosiaalisten vaikutuksien takia. Gilgel Gibe III –padon rakentaminen alkoi vuonna 2006, ja rakennusprosessi rikkoi ihmisoikeuksia sekä tuhosi ekosysteemejä. Padon rakentaminen aloitettiin ennen mahdollisten haittavaikutuksien julkaisemista, mikä on yksi osasy syy seurauksiin. Voimalaitos otettiin käyttöön vuonna 2016. Kotioloissa energiaa tuotetaan lähinnä polttopuusta ja puuhiilestä, mikä on rasittanut valtion vähäisiä puuvaroja entisestään. Matkapuhelimet eivät ole Etiopiassa yleisiä, ja internetin käyttö on rajoitettua. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

Etiopiassa on kaksi koulutusjärjestelmää. Perinteinen koulutusjärjestelmä perustuu kristinuskoon ja islamin uskontoon. Kristillistä koulutusta johtavat papit palvontapaikkojen läheisyydessä, ja koulutuksesta valmistuminen johtaa papin asemaan sekä muihin kirkon virkoihin. Modernissa koulutusjärjestelmässä on perus- ja toisen asteen koulutus. 1950- ja 60-luvuilla perustettiin taiteiden, tekniikan, kansanterveyden, rakennusalan, lain, sosiaalityön, liike-elämän, maatalouden ja teologian korkeakoulut. Julkinen koulutus on ilmaista perus-, keskiasteen ja korkea-asteen koulutuksessa. Toisen asteen kouluista on pulaa, ja useat lapset jäävät pois tässä vaiheessa. (Globalis, 2020; Mehretu, Crummey, et. al., 2020.)

3.9.2 Miljoona luovien alojen työpaikkaa

Etiopiassa toimii kulttuuri- ja matkailuministeriö, jonka tehtävänä on tutkia, säilyttää, kehittää ja edistää Etiopian kansojen, kansallisuuksien ja ihmisten kulttuurista rikkautta ja kansallisia matkailunähtävyyksiä sekä rakentaa myönteistä kuvaa Etiopiasta tavoitteena lisätä kestäviä sosioekonomisia ja poliittisia arvoja kansalaisten ja sidosryhmien avulla. Kulttuuri- ja matkailuministeriön alajärjestöihin kuuluvat kulttuuriperinnön tutkimuksen ja suojelun viranomainen (ARCCH), Etiopian villieläinten suojeluviranomainen (EWCA), kansallinen arkisto ja kirjastovirasto sekä Etiopian kansallisteatteri. (Etiopian kulttuuri- ja matkailuministeriö, 2020.)

Vuoden 1994 perustuslaissa määrätään tarkasti hallituksen tehtävät ja vastuut suojella, säilyttää ja tukea Ethiopian kulttuuriperintöä ja taidetta. Laissa korostetaan etenkin kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden merkitystä. **Tietoisuus siitä, että kaikki Ethiopian ratifioimat politiikat, toimenpiteet ja kansainväliset sopimukset ovat osoittautuneet perustuslakipilarien mukaisiksi, jotka tukevat kulttuuri-ilmaisuja ja ovat luoneet niille runsaasti mahdollisuuksia sekä suotuisan alustan, joita sekä politiikat tukevat sekä arvostavat.** Ethiopian kulttuuripolitiikka tarkistettiin vuonna 2015 yhteistyössä sidosryhmien kanssa, ja Unescon vuoden 2005 yleissopimuksen arvoja korostetaan ja kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuutta tuetaan luomisen, tuotannon, nautinnon ja levityksen tasoilla. (UNESCO, 2020d.)

Kulttuuriteollisuuden kehittämiseen on aidosti puututtu ottaen huomioon sen taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset. Tätä tarkoitusta varten sellaiset kysymykset kuin institutionaalinen ja oikeudellinen kehys, ohjelmat kulttuurituotteiden kehittämiseksi ja jakamiseksi, ammatillisten valmiuksien kehittäminen, investointikannustimet, palkinnot ja luottojärjestelyt on otettu hyvin huomioon Etiopiassa teollisuuden parantamiseksi. (UNESCO, 2020d.)

Valtion renessanssia edistettiin, kun Ethiopian kasvu- ja muutossuunnitelma GTP otettiin käyttöön vuonna 2010. Ensimmäisen viiden vuoden aikana saavutettiin merkittäviä tuloksia infrastruktuurin kehittämisessä, kuten teiden rakentamisessa ja televiestinnän kehityksessä. **Etiopian vilkkaan kulttuurisektorin kehittäminen on GTP II pääpaino, joka käynnistyi vuonna 2016.** Suunnitelman päätavoitteena on toimia ponnahduslautana kohti kansallisen vision saavuttamista matalan keskitulon valtioksi vuoteen 2025 mennessä ylläpitämällä nopeaa, laajapohjaista ja osallistavaa talouskasvua, mikä nopeuttaa talouden muutosta ja valtion kehitystä. (UNESCO, 2020d.)

Kulttuuri on sisällytetty suunnitelman strategiseksi elementiksi, ja kehityssuunnitelmassa on ensimmäistä kertaa kulttuurialalle oma kohta. Kulttuuri- ja matkailualan tavoitteena on lisätä alan osuutta Ethiopian yleisessä kestävässä sosioekonomisessa kehityksessä luomalla koordinoitu ja integroitu järjestelmä sekä lisäämällä yhteisön osallistumista. **Kulttuuri- ja matkailualan päätavoitteina toisen kasvu- ja muutossuunnitelmajakson aikana on parantaa tietoresurssien käyttöä, lisätä kulttuuriteollisuuden ja markkinaverkoston kehitystä, lisätä kulttuuriperinnön säilyttämistä ja kehittämistä, parantaa matkailualan markkinajärjestelmää ja lisätä kotimaisten matkailupalvelujen tarjoajien määrää.** (UNESCO, 2020d.)

Suunnitelmassa on asetettu strategiset suuntaviivat kulttuurin ja matkailun kehittämissektorille. Esimerkiksi kansalaisten mahdollisuuden hyötyä sektorista säilyttämällä ja kehittämällä kulttuuri- ja historiallisia perintöjä sekä laajentamalla kulttuuri- ja matkailupalveluja sekä -tuotteita. Tältä osin naisten ja nuorten työllistymismahdollisuuksien laajentaminen, kulttuuristen monimuotoisuuksien oikeudenmukainen suojeleminen

ja kehittäminen sekä heidän arvojensa edistäminen käyttämällä tutkimustuloksia alan kapasiteetin vahvistamiseksi perustamalla vahva ja luotettava tietojärjestelmä sekä toteuttamalla imagon rakentamista ja myynninedistämistä. Toinen strateginen suunta-
viiva on sektorin osuus valuuttakurssituloista sekä sektorin osuuden lisääminen koko taloudessa viiteen prosenttiin suhteessa BKT:hen. **Kehityssuunnitelman odotetaan lisäävän miljoona luovien alojen työpaikkaa, joista 70 % on nuorille ja naisille.** (UNESCO, 2020d.)

Etiopialla on selkeä käsitys hajautettujen kulttuuripolitiikkojen, toimintojen ja institutionaalisten rakenteiden tarpeesta, joissa otetaan huomioon valtion kulttuurinen monimuotoisuus ja alueiden tarpeet. Etiopian jokaisella alueella on oma kulttuuri- ja matkailutoimistonsa, monet festivaalit hajautetaan ja järjestetään alueittain sekä liittovaltion että paikallishallinnon toimesta, ja taiteilijat voivat käyttää harjoittelu-
paikkoina eri alueiden infrastruktuureita. Progressiivisena toimenpiteenä kulttuuri- ja matkailuministeriö on aloittanut elokuvan ja musiikkipolitiikan valmistelut yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Kulttuuritilastojärjestelmää ollaan myös perustamassa. (UNESCO, 2020d.)

Datan ja tilastojen sekä dokumenttien hyvien käytäntöjen puutteet luovat haasteita Etiopian kulttuurialalle. Hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan välillä, erilaisten kansalaisyhteiskunnan järjestöjen välillä ja eri hallinto-osastojen välillä on ponnisteluista huolimatta yhä heikkoa koordinoitua, mikä luo haasteita yhteisen hyvän luomiseksi. Paikalliskielisten versioiden puuttuminen yleissopimuksista on aiheuttanut vaikeuksia asiakirjojen sisältöjen yhteisymmärryksestä. Etiopiassa tarvitaan tiedotusvälineiden, koulutustilaisuuksien, työpajojen, julkisten foorumeiden ja muiden tärkeiden alustojen käyttöä tietoisuuden lisäämisestä valmistelukunnan tarjoamista mahdollisuuksista. Kulttuurialan saavutusten ja mahdollisuuksien määrittämiseen tarvitaan tietoja, hyvien käytäntöjä sekä tilastointia. Tärkeistä asiakirjoista tulisi kehittää yhteen-
vetoversio etenkin amharan kielellä, jota käytettäisiin seminaareissa, työpajoissa ja julkisissa kokouksissa. Sidosryhmille tulisi kerätä tietoja ja arviointeja säännöllisesti palautetta varten. (UNESCO, 2020d.)

Seuraavan neljän vuoden aikana Etiopiassa pyritään tekemään seuraavat toimet. Kulttuuri- ja matkailuministeriön ja kansalaisyhteiskunnan välisen sopimuksen allekirjoittamisen varmistaminen sekä tiedotusvälineiden käytön maksimointi, jotta saavutettaisiin parempi tietoisuus valmistelukunnan tarjoamista mahdollisuuksista. Etiopia pyrkii myös lisäämään kansainvälistä yhteistyötä kahden- ja monenvälisten sopimusten avulla sekä tukemalla taiteilijoiden liikkuvuutta, järjestämällä kansainvälisiä tapahtumia sekä foorumeita. Kulttuurin panoksen lisääminen kestävään kehitykseen toteutetaan varmistamalla sen täytäntöönpano Etiopian kasvun ja muutoksen kehittämissuunnitelman toisessa vaiheessa. Etiopia pyrkii saavuttamaan edellä mainitut toimet

työskentelemällä tiiviisti Unescon Addis Abeban haaratoimiston kanssa. Etiopia haluaa kehittää kulttuurialan ammattilaisten valmiuksia monin tavoin erityisesti suorituskyvyn, rahoituksen, logistiikan, johtajuuden ja edunvalvonnan aloilla. (UNESCO, 2020d.)

Etiopia palautti ensimmäisen kulttuuri-ilmaisujen monimuotoisuuden suojelemisen ja edistämisen seuraamisraportin Unescolle vuonna 2017. Unescon interaktiivisessa kartassa kulttuurin edistäviä toimia on Etiopia raportoinut 17 kappaletta (vrt. Suomi 23). Näihin lukeutuvat jo aiemmin mainitut Etiopian liittotasavallan kansallinen kulttuuripolitiikka sekä valtion toinen kasvu- ja muutossuunnitelma. Muita toimia ovat seuraavat. **Etiopian kansallisteatterin tukeminen**, jolla tuetaan esittävän taiteen luomista, tuotantoa, nautintoa, koulutusta ja tutkimusta kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. **Kulttuurikeskusten kehittäminen** Etiopian yhdellätoista alueella. **Kansakuntien, kansallisuuksien ja kansojen päivä** juhlistaa Etiopian perustuslain kulttuuriosuutta joulukuun neljäntenä päivänä. **Alueiden väliset teatterifestivaalit, Etiopian yleisradioyhteistyön luominen sekä lähetyspalveluja koskevan lain tarkistaminen, kulttuurifestivaali vammaisille, diasporan politiikka ja diasporan osallistuminen kulttuuriin, kulttuuri- ja matkailualan naisten ammattifoorumi** sekä hyvänä esimerkkinä erinomaisesta toimesta oli mainittu kansallisteatterin naisten vaikutusmahdollisuusohjelma. (UNESCO, 2020d.)

Opetuspuolen toimia oli myös raportoitu. **Etiopia tarjoaa kansalaisille teknisen ja ammatillisen tason koulutusta, missä otetaan käyttöön uudet opetussuunnitelmat ja ohjelmat uusien kulttuuri- ja luovien alojen tarvittavien taitojen rakentamiseksi.** Viimeisten neljän vuoden aikana kulttuuri- ja matkailuministeriö on yhdessä opetusministeriön kanssa työskennellyt kovasti luodakseen kulttuuri- ja luovan alan koulutusmahdollisuuksia nuorille. Listassa oli myös mainittu Addis Abeban kaupungin hallinnon nuorisokeskukset, joissa tarkoituksena on estää ja suojella nuoria (15–29-vuotiaita) haitallisilta käytännöiltä sekä **kasvattaa nuorten luovia kykyjä.** (UNESCO, 2020d.)

Kansainvälisellä puolella Etiopia on luonut kahdenvälisiä kulttuuriyhteistyösovimuksia yli 17 valtion kanssa. Selam Etiopia on voittoa tavoittelematon itsenäinen organisaatio Tukholmassa, jonka on luonut Etiopiassa syntynyt Ruotsin kansalainen edistämään maailmanmusiikkia ja kulttuurista monimuotoisuutta kansainvälisellä tasolla vuodesta 1997 lähtien. Vuonna 2005 haaratoimisto avattiin Addis Abebassa, jonka tavoitteena on edistää musiikkia ja kulttuurista monimuotoisuutta. Enimmäkseen Ruotsin valtion varoista rahoitettu Selam Etiopian toiminta on esimerkki **kehittyneen valtion tukemasta yhteiskehittämisen institutionaalisesta toiminnasta.** Etiopialla on myös aluillaan Niilin altaan valtioiden välinen kulttuuriyhteistyö, jolla pyritään syventämään yhteisymmärrystä ja vahvistamaan valtioiden välisiä suhteita osoittamalla

heidän taiteilijoidensa luovuutta ja kansan perinteitä. Pyrkimyksenä on korostaa valtioiden yhteistä perintöä, jos sitä on olemassa. **Kansainvälinen kulttuuriyhteistyö, joka on osa Etiopian ulkopoliittikkaa**, kehittyi ja laajeni, kun käyttöön otettiin erilaisia vaihto-ohjelmia niin valtion alueella, että sen ulkopuolella. (UNESCO, 2020d.)

Luovan talouden tuotteiden vienti kasvoi alle miljoonasta dollarista vuonna 2005 noin 11,5 miljoonaan dollariin vuonna 2014. Designituotteiden, etenkin tekstiilien ja vaatteiden vienti, oli menestyksekkästä. **Eniten vientiä suuntautui Yhdysvaltoihin (48 %), Afrikkaan (28 %) ja Aasiaan (12%).** Vuonna 2005 tärkein kohde oli Eurooppa (48 %). Tuontia vuonna 2014 tapahtui luovan talouden tuotteiden osalta 317 miljoonan dollarin edestä, etenkin kustannustuotteita ja taideteollisuutta tuotiin valtioon. Etiopiassa oli vuonna 2014 noin 175 tekstiilitehdasta, ja valtio haki ulkomaalaisia investointeja tälle sektorille. Yhdysvaltojen investoinnit Etiopiaan nousivat 4 miljardiin dollariin vuonna 2015, jolloin useat yritykset tukivat Etiopiaa osana Afrikan kasvu- ja mahdollisuuslakia (AGOA). (UNCTAD, 2018.)

Etiopian tekstiili- ja vaateteollisuus on nuori ala, missä puuvillan laatu sekä hinnoittelu ovat esteenä valtion pyrkimyksille kehittää sektoria, mutta alalla on kehityspotentiaalia. Etiopia tuottaa paljon puuvillaa, jonka myötä useat ulkomaiset valtiot ovat sijoittaneet toimintaansa Etiopiaan. Etiopiassa tuotetaan muun muassa ruudullisia paitoja amerikkalaiselle Gap -ketjulle, legginsejä ruotsalaiselle H&M:lle ja shortseja saksalaiselle Tchibolle. Ranskalainen vähittäiskauppa Decathlon ja yli 150 kiinalaista sekä intialaista yritystä ovat kiinnostuneet tuotannon hankkimisesta Etiopiasta. **Ethio-jazz, etiopialaiset elokuvat, tanssi ja sirkus sekä nykytaide ovat liikevoimaisia sektoreita Etiopiassa.** African Jazz Village, musiikkikoulu ja jazzklubi, joka on sitoutunut edistämään ethio-jazzia perustettiin vuonna 2015 Addis Abebaan. (UNCTAD, 2018.)

Unescon maailmanperintökohteiden joukossa Etiopialla on yhdeksän kohdetta. Kohteista kahdeksan on kulttuurisia kohteita ja yksi on luonnonkohde, Simienin kansallispuisto, missä asuu harvinaisia eläimiä kuten tseladapaviaani sekä etiopianvuorikauris, joita ei löydy muualta maailmasta. Muinaisen Aksumin kaupungin rauniot löytyvät Pohjois-Etiopiasta ja merkitsevät muinaisen Etiopian sydämen sijaintia. Fasil Ghebbin linnoituskaupunki oli 1500- ja 1600-luvuilla Etiopian hallitsijoiden asuinpaikka. Linnoituskaupungin arkkitehtuurissa näkyy niin hindujen, arabien sekä jesuiitojen vaikutteita. Lalibelan kalliokirkot kattavat 11 kallioon kaivettua keskiaikaista kirkkoa, ja kohde on suosittu pyhiinvaeltajien joukossa. Omon laakso on erihistoriallinen alue Turkanajärven lähellä, mikä on merkittävä kohde niin geologisesti kuin arkeologisesti, ja löydöksiin kuuluu merkittävä määrä fossiileja. Awashin laaksosta on löydetty yli neljä miljoonaa vuotta vanhoja todisteita ihmisen evoluutiosta. Tiyan kaupunki eteläisessä Etiopiassa sai paikan listalta lukuisien muinaisten hautapaikkojen symbolisten

steelojen myötä, jotka kertovat muinaisen Etiopian kulttuurin jäännöksistä. Harar Jugol, linnoitettu historiallinen muslimikaupunki, sanotaan olevan neljänneksi pyhin kaupunki islamin uskonnossa. Kaupungissa yhdistyvät afrikkalaisten ja islamilaisten perinteiden vaikutus. Konson kulttuurimaisema täydentää Unescon kohteiden luettelon kivimuurattujen terrassien ja linnoitettujen asutusten myötä, joka on ollut olemassa sukupolvelta toiselle jo yli 400 vuotta. (UNESCO, 2020c.)

1800-luvulla Etiopiasta ei tullut siirtomaata, koska alueella oli vahva kristinusko ja järjestynyt keskushallinto. Tämän järjestäytyneen keskushallinnon tulee nyt järjestäytyä uudelleen tuottamaan tilastointia ja hyviä toimintatapoja kulttuuritoimien edistämiseksi, jotta nuorille ja naisille pystytään tarjoamaan 70 % tulevista miljoonasta luovien alojen työpaikoista. Tietoresurssien parantamista pystytään tekemään digitalisaation tuomien mahdollisuuksien avulla.

Etiopia	
Virallinen kieli	- , liittohallituksen työkieli amhara
Pääkaupunki	Addis Abeba
Väkiluku (2019)	112 miljoonaa
Etnisten ryhmien lukumäärä	Yli 70
Ministeriö	Kulttuuri- ja matkailuministeriö
Strategia	Kasvu- ja muutossuunnitelma GTP
Kulttuuri huomioitu	Kyllä, merkittävä rooli suunnitelman toisessa vaiheessa (GTP II)
Luova keskus	Addis Abeba
Koulutus	Uudet opetussuunnitelmat uusien kulttuuri- ja luovien alojen tarvittavien taitojen rakentamiseksi
Tärkeät luovan talouden alat	Tekstiiliteollisuus, musiikki, elokuvat, nykytaide
Unescon maailmanperintökohteet	9
Luovan talouden tuotteiden vienti (2014)	11,5 miljoonaa dollaria
Luovan talouden tuotteiden tuonti (2014)	317 miljoonaa dollaria
Haasteet	Datan ja tilastojen puute
Muuta	Tavoite: miljoona luovien alojen työpaikkaa lisää, 70 % nuorille ja naisille

4 Johtopäätökset

EU:n Afrikka-strategiassa on esillä tiivis kokonaisvaltainen kumppanuussopimus viiden keskeisen teeman osalta, missä kulttuuria voidaan tarkastella läpileikkaavasti, mutta kulttuuri ei kokonaisuudessaan näy strategiassa riittävästi. Jokaisessa teemassa olisi huomioitava Afrikan moninainen kulttuuri ja sen tuomat mahdollisuudet sekä haasteet. EU:n tulisi Afrikka-strategiassaan ja sen toimeenpanossa huomioida tasa-arvoisen dialogin rakentaminen niin strategiatasolla kuin käytännön kumppanuuksissa. Poliittisten, taloudellisten ja kulttuuristen siteiden vahvistaminen Euroopan ja Afrikan välillä on ratkaisevassa asemassa yhteistyön toimivuuden kannalta. Se, miten keskustelemme Afrikasta ja afrikkalaisille, täytyy muuttua. On tärkeää, että eri osapuolten koulutustausta, sosiaalinen asema, ikä tai kokemus eivät vaikuttaisi dialogin sävyyn. Tällöin dialogi antaisi arvon jokaisen henkilökohtaiselle kokemukselle tehden siitä erinomaisen osallistamisen välineen, jossa luottamus osapuolten välillä vahvistuu.

YK:n Agendassa 2030:ssa kulttuuri on tunnistettu kestävä kehityksen tukipylvääksi ja se on sisällytetty useaan tavoitteeseen, sillä mikään kehitys ei ole kestävää, jos kulttuuria ei huomioida. Kansainvälisesti tämä on ensimmäinen kerta, kun kulttuurin merkitys on huomioitu kestävässä kehityksessä, ja täten se näkyy läpileikkaavana teemana monessa tavoitteessa sekä alatavoitteessa.

YK:n yleiskokouksessa vuonna 2019 julistettiin vuosi 2021 kestävä kehityksen kansainväliseksi luovan talouden vuodeksi. YK:n luovan talouden vuosi kannustaa YK:n jäsenmaita, organisaatioita, järjestöjä, kansalaisyhteiskuntaa, yksityistä sektoria, tutkijoita ja yksityishenkilöitä seuraamaan kansainvälistä vuotta asianmukaisella tavalla, sekä muun muassa lisäämään tietoisuutta, yhteistyötä ja verkostoitumista sekä luovan talouden haasteiden ratkaisemista.

Suomi on tehnyt Afrikan kanssa yhteistyötä etenkin viennillä ja investoinneilla, jotka ovat suuntautuneet suurimmilta osin Pohjois-Afrikkaan sekä Etelä-Afrikkaan. Pohjois-Afrikan alueen ja Etelä-Afrikan välinen alue on ollut pitkään Suomelle tuntematon yhteistyökenttä muutamaa Itä-Afrikan valtiota lukuun ottamatta. Tietoa tästä alueesta olisi hyvä lisätä.

Luova talous tarjoaa valtavat kasvumahdollisuudet erityisesti kehittyvien valtioiden talouksille, joissa on runsaasti kulttuurista ja perinteistä monimuotoisuutta. Valtaosa Afrikan valtioista eivät ole vielä hyödyntäneet sektorin potentiaalia.

Yhteiskunnissa ihmisten väliset verkostot heijastuvat yhteiskunnan toimintaan. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa verkostoja, tietyn ryhmän jakamia yhteisiä arvoja ja normeja, luottamusta ja tukea, jotka mahdollistavat ryhmän yhteistoiminnan. Verkostot kattavat perheen, suvun, ystävät, naapurit ja muut tärkeät ryhmät yksilöiden elämässä. Sosiaalinen pääoma parantaa kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja lisää yhteenkuuluvuutta, ja täten ehkäisee syrjäytymistä. Kansalaisyhteiskunta tarkoittaa ihmisten aktiivista ja vapaaehtoista toimintaa ilman, että toiminta on julkisessa sektorissa. Sosiaalinen pääoma on yksi Afrikan maanosan kulttuurien tärkeimmistä voimavaroista, ja on vahvasti esillä päivittäisessä arjessa.

Kulttuurin toimiala on monimuotoinen, ja luova talous on yksi tulevaisuuden lupaavimmista aloista, joka tulee työllistämään etenkin nuoria. Kulttuurialan toimia tehostamalla on mahdollista luoda lisää työpaikkoja ja lisätä ihmisten välistä vuorovaikutusta,

Globalisaatio on mahdollistaja, etenkin digitalisaation kontekstissa. Elämme nopeasti muuttuvassa, digitaalisesti globalisoituneessa maailmassa, ja digitalisaatio tulee muuttamaan maailmaa viidessä vuodessa radikaalisti.

Suomen ja Afrikan, sekä EU:n ja Afrikan välille tulisi rakentaa kansainvälinen yhteistyöalusta, missä toimijoiden tietoja ja taitoja voitaisiin vaihtaa. Kulttuurivaihtoa, opetusmatkoja, tiedonvaihtoa sekä työpaikkojen luomista eri tahojen välille on tehostettava, jotta kulttuurinen monimuotoisuus leviää, ja tämän myötä tietoisuus eri kulttuureista. (Tuhkanen, 2020.)

Etelä-Afrikassa on paljon potentiaalia kulttuuri- ja luoville aloille. Valtio on demografiassa muutoksessa, jossa uusi sukupolvi, *born-free* sukupolvi on ylpeä juuristaan ja on siirtymässä työelämäänsä. Heidän intonsa ja motivaationsa tulevat tuomaan muutoksen valtioon, missä on otettu askelia kohti Etelä-Afrikan monipuolisen kulttuurisen mosaiikin hyödyntämistä valtion kehittämisessä. Rotuerottelun näkee edelleen eteläafrikkalaisessa arkipäivässä. Kenia tiedostaa kulttuurin ja luovan talouden merkityksen yhteiskunnan rakentajana, ja valtion digitaalinen osaaminen on suurta. Nämä yhdistämällä kenialaisille nuorille pystytään luomaan kattavammin työpaikkoja. Nigerian valtavalla kulttuurisella monimuotoisuudella on suuri potentiaali, minkä valtio on hyvin osannut hyödyntää. Nigeriassa Nollywood on osoittanut valtion kehityksen suunnan, ja houkutelut etenkin nuoria luovan talouden sektorille. Nigeria on nostanut luovan talouden yhdeksi valtion prioriteeteista, ja tukee alaa monilla politiikkatoimilla.

Senegal on valtion toimilla todistanut, kuinka tärkeitä kulttuuri ja luova talous ovat valtion kehitykselle. Aktiiviset poliittiset toimet ovat luoneet kehityksen raamit. Puutteita vielä on, mutta potentiaalia sitäkin enemmän. Senegal tiedostaa nuoret muutosvoimana. Luovan talouden avulla Namibian nuorille pystytään luomaan valtavasti mah-

dollisuuksia. Valtio on rakentanut raamit luovalle taloudelle ja sen tarjoamille mahdollisuuksille, ja koulutus tukee nuorten kulttuurikasvatusta. Marokon kuningaskunta näkee kulttuurin kannattavana alana, sekä kasvun ja kehityksen vipuna. Marokon väestöstä noin 50 % on alle 30-vuotiaita, ja heidän tulevaisuutta rakennetaan Marokon monipuolisen kulttuurin keinoin, missä on huomioitu globalisaatio ja digitalisaatio mahdollistajina.

Benin on pieni valtio, jossa kulttuurinen monimuotoisuus on suuri. Kulttuurimatkailulla ja vaateteollisuudella on suuri potentiaali kasvattaa valtion luovan talouden sektoria. Villa Karo on todistanut, kuinka suomalaiset ja afrikkalaiset saadaan yhdistettyä kulttuurin avulla, ja kuinka ruohonjuuritason toiminta on luonut vankkoja kumppanuussiteitä. 1800-luvulla Etiopiasta ei tullut siirtomaata, koska alueella oli vahva kristinusko ja järjestynyt keskushallinto. Tämän järjestäytyneen keskushallinnon tulee nyt järjestäytyä uudelleen tuottamaan tilastointia ja hyviä toimintatapoja kulttuuritoimien edistämiseksi, jotta nuorille ja naisille pystytään tarjoamaan 70 % tulevista miljoonasta luovien alojen työpaikoista. Tietoresurssien parantamista pystytään tekemään digitalisaation tuomien mahdollisuuksien avulla.

Suomessa tarvitaan lisää tietoa ja kontakteja Afrikan luovan talouden toimijoista. Afrikan maanosan potentiaali on valtava luovan talouden osalta, ja lahjakkaita osaajia on miljoonia. Monet toimijat Afrikassa ovat ruohonjuuritason toimijoita, joita lähestyäkseen on heihin otettava suoraan yhteyttä. Tällaisissa tapauksissa on elintärkeää tuntea henkilö, joka tuntee toisen henkilön, joka tietää lahjakkaan kyvyn, ja tätä kautta tieto leviää. Sosiaalisten verkostojen ja sosiaalisen pääoman merkitys on suuri.

Afrikassa toimimisessa nähdään usein haasteita, ja tiedon ja kokemuksen puutteet aiheuttavat esteitä toimimiselle. Luotettavat yhteistyökumppanit ja verkostoituminen ovat oleellinen osa tässä. Etenkin ministeridelegaatiot, lähetystöt ja Team Finland–yhteistyö antavat oman tukensa Suomesta lähtevälle toiminnalle.

Afrikasta pitää merkittävästi lisätä tietoa, koulutusta, osaamista sekä tutkimusta. EU ei voi tehdä tasavertaista kumppanuutta omat agendat edellä, sillä ne eivät välttämättä palvele Afrikan toiveita. Tällöin kumppanuussuhde ei ole tasavertainen, eikä tule toimimaan pitkällä aikavälillä. Kumppanuussuhteessa on tärkeää, että suhde on tasapuolinen, missä kaikkien osapuolten intressit ovat esillä. Tärkeänä elementtinä toimimisessa Afrikan kanssa on tietoisuus, ymmärrys ja osaaminen maanosan valtavasta kulttuurisesta monimuotoisuudesta. Kulttuuri ja luova talous on nähtävä entistä enemmän yhteiskunnan uudistajana ja rakentajina ja tähän on panostettava kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti.

Kaiken pitää perustua *harambee*'hen, joka on swahilia ja tarkoittaa yhteen hiileen puhaltamista.

Lähteet

- Adotevi, S. S., Law, R., et. al. (2020). Benin. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/Benin>
- AGA (2020). Afrikan Governance Architecture. Addis Ababa, Etiopia. Haettu osoitteesta <http://aga-platform.org/index.php/>
- Almaktar, M., Elbreki, A.M. & M. Shaaban (2020). Revitalizing operational reliability of the electrical energy system in Libya: Feasibility analysis of solar generation in local communities. *Journal of Cleaner Production*, 279, 123647 - 123647.
- AEI (2020). China global investment tracker. American Enterprise Institute, Washington. <https://www.aei.org/china-global-investment-tracker/>
- Afrikan unioni (2006). Plan of action on cultural and creative industries in Africa. Addis Abeba, Etiopia. Haettu osoitteesta https://au.int/sites/default/files/pages/32901-file-auc_plan_of_action_def.pdf
- Afrikan unioni (2020). African union, Addis Abeba, Etiopia. Haettu osoitteesta <https://au.int/>
- Agenda 2063 (2015). African union Commission, Addis Abeba, Etiopia.
- ANSD (2016). Situation economique et sociale du Senegal en 2013. Dakar, Senegal. Haettu osoitteesta https://www.ansd.sn/ressources/ses/SES_2013-fin-mars-2016.pdf
- ANSD (2020). Senegalin kansallinen tilasto- ja väestövirasto. Dakar, Senegal. Haettu osoitteesta <https://satisfaction.ansd.sn/>
- ARS 11 Helsinki (2011). Ateneumin taidemuseo, Helsinki.
- Bantu peoples (2020). In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu <https://www.britannica.com/topic/Bantu-peoples>
- BEMA (2020). Afrikan musiikin vientitoimisto. Haettu osoitteesta https://www.womex.com/virtual/bema_bureau_export
- Beninin hallitus (2020). Cotonou, Benin. Haettu osoitteesta <https://www.gouv.bj/>
- Beninin tilastot (2020). INSAE, Cotonou, Benin. Haettu osoitteesta <https://www.insae-bj.org/>
- Brown, L. C., Barbour, N., et. al. (2020). Morocco. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/Morocco>
- Bujagalin vesivoimahanke (2009). Valituskirje, Uganda. Haettu osoitteesta <https://www.eib.org/attachments/complaints/sg-e-2009-09-complaint-submission-bujagali-hydro-project.pdf>
- CDIS (2020). Unescon kulttuurikehityksen indikaattori. Pariisi, Ranska. Haettu osoitteesta <https://en.unesco.org/creativity/activities/cdis>
- Chan, E.K.F., Timmermann, A., Baldi, B.F. et al. (2019). Human origins in a southern African palaeo-wetland and first migrations. *Nature* 575, 185–189. doi.org/10.1038/s41586-019-1714-1
- CIG (2020). Luovan talouden opas. Windhoek, Namibia. Haettu osoitteesta <https://www.creativeindustryguide.com/home/1>
- Cobbing, J.R.D., Gordon, D. et al. (2020). South Africa. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/South-Africa>
- CultureXchange (2019). Euroopan unioni ja OACPS. Haettu osoitteesta <https://culturexchange.eu/>
- Etelä-Afrikan hallitus (2020). Liikunnan, taiteen ja kulttuurin osasto. Pretoria, Etelä-Afrikka. Haettu osoitteesta <http://www.dac.gov.za/>
- Etelä-Afrikan hallitus (2020b). Yleisiä tietoja. Etelä-Afrikka. Haettu osoitteesta <https://www.gov.za/>

- Etelä-Afrikan tilastot (2020). Pretoria, Etelä-Afrikka. Haettu osoitteesta <http://www.statssa.gov.za/>
- Etiopian kulttuuri- ja matkailuministeriö (2020). Addis Abeba, Etiopia. Haettu osoitteesta <http://www.moct.gov.et/>
- Euroopan komissio (2020). Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle, tavoitteena kokonaisvaltainen EU–Afrikka-strategia. Bryssel, Belgia.
- Euroopan komissio (2020b). Luova Eurooppa. Haettu osoitteesta <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>
- Euroopan komissio (2020c). Taide rakentaa osallisuutta. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta https://ec.europa.eu/finland/news/mediating_minorities_200903_fi
- Euroopan komissio (2020d). EU:n virallinen verkkosivusto. Haettu osoitteesta <https://ec.europa.eu/info/index>
- Eurooppa-neuvosto (2019). Luova Eurooppa –ohjelma 2021-2027. Bryssel, Belgia. Haettu osoitteesta <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/creative-europe-2021-2027/>
- Eurooppa-neuvosto (2020). EU:n neuvoston puheenjohtajuus. Bryssel, Belgia. Haettu osoitteesta <https://www.consilium.europa.eu/fi/council-eu/presidency-council-eu/>
- Eurooppatiedotus (2020). Mikä EU:n Green Deal? Haettu osoitteesta <https://eurooppatiedotus.fi/2020/03/04/mika-eun-green-deal/>
- Freedom park (2020). Pretoria, Etelä-Afrikka. Haettu osoitteesta <https://www.freedompark.co.za/>
- Friends of Europe (2020, 9/17). A new era of digital cooperation: embracing Africa and Europe's 4th Industrial Revolution. Haettu osoitteesta https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=GH8sohf5C5k&feature=emb_title
- Generation Africa (2020). Kapkaupunki, Etelä-Afrikka. Haettu osoitteesta <https://www.generationafrica.co.za/>
- Globalis (2016). Arabikevät, Suomen YK-liitto, Helsinki. Haettu osoitteesta <https://www.globalis.fi/Konfliktit/arabikevaet>
- Globalis (2020). Afrikan valtioiden perustiedot. Haettu osoitteesta <https://www.globalis.fi/>
- GoDown (2020). Taidekeskus. Nairobi, Kenia. Haettu osoitteesta <https://www.thegodownartscentre.com/>
- Green (2020). Namibia. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/Namibia>
- Hallitusohjelma (2020). Valtioneuvosto, Helsinki. Haettu osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/marin-hallitus/hallitusohjelma>
- HEVA (2020). Luovan talouden rahoitus Keniassa. Nairobi, Kenia. Haettu osoitteesta <http://www.hevafund.com/>
- Hargreaves, J. D., Clark, A. et. al. (2020). Senegal. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/Senegal>
- Hollfelder, N., Erasmus, J.C., Hammaren, R. et al. Patterns of African and Asian admixture in the Afrikaner population of South Africa. *BMC Biol* 18, 16 (2020). <https://doi.org/10.1186/s12915-020-0746-1>
- Huntington, S. P. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. Simon & Schuster, Yhdysvallat.
- IEA (2020). Pariisi, Ranska. Haettu osoitteesta <https://www.iea.org/>
- IFAN (2020). Institut fondamental d'Afrique noire. Dakar, Senegal. Haettu osoitteesta <https://ifan.ucad.sn/>
- Kansalaisyhteiskunta (2020). Kansalaisfoorumi, Vantaa. Haettu osoitteesta <https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/>
- Kenian kulttuurikeskus (2020). Nairobi, Kenia. Haettu osoitteesta <https://kenyacultural-centre.go.ke/>

- Kenian elokuvakomissio (2020). Nairobi, Kenia. Haettu osoitteesta <http://kenyafilmcommission.com/index.php>
- Kenian tilastokeskus (2020). Nairobi, Kenia. Haettu osoitteesta <https://www.knbs.or.ke/>
- Kenian hallitus (2012). Kulttuurin ja luovan talouden kartoitustutkimus Keniassa. Kansallisen perinnön ja kulttuurin ministeriö, Nairobi, Kenia.
- Kenian hallitus (2020). Liikunta-, kulttuuri- ja perintöministeriö. Nairobi, Kenia. Haettu osoitteesta <http://sportsheritage.go.ke/>
- Kenian hallitus (2020b). Kenya vision 2030. Nairobi, Kenia. Haettu osoitteesta <https://vision2030.go.ke/>
- Konza (2020). Konzan älykaupunki. Konza, Kenia. Haettu osoitteesta <https://www.konza.go.ke/>
- Koulutustietoja (2020). QS World university ranking. Quacquarelli Symonds, Iso-Britannia. Haettu osoitteesta <https://www.topuniversities.com/>
- Kurikkala, M. (2020). Afrikan sarven ja itäisen Afrikan yksikkö, Afrikan Poliittikka –tiimi, Tiiminvetäjä. Kulttuuri ja luova talous yhteiskunnan rakentajina Afrikassa haastattelu 5.9.2020.
- Lappalainen, J. (2020). Suomalainen vaihto-oppilas Namibiassa. Kulttuuri ja luova talous yhteiskunnan rakentajina Afrikassa haastattelu 12.10.2020.
- Lifintsev, D. & W. Wellbrock (2019). Cross-cultural communication in the digital age. *Estudos Em Comunicação*, 1(28), 93–104.
- Maailmanpankki (2020). Tilastoja. Washington, DC, Yhdysvallat. Haettu osoitteesta <https://www.worldbank.org/>
- Manyala, K. (2016). Creative Economy Business Environment Reform, Kenya. Business Environment Reform Facility. Haettu osoitteesta https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5c76a3cd40f0b603d78528b6/BERF-Creative-Economy-Report_March-2017_Final_no-cover-page.pdf
- Marokon hallitus (2020). Rabat, Marokko. Haettu osoitteesta <https://www.maroc.ma/en>
- Mehretu, A., Crummey, D., E., et. al. (2020). Ethiopia. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/Ethiopia>
- Museovirasto (2020.) Museovirasto, Helsinki. Haettu osoitteesta <https://www.museovirasto.fi/fi/>
- Namibian hallitus (2020). Windhoek, Namibia. Haettu osoitteesta <http://gov.na/>
- Namibian kansallinen taideneuvosto (2020). Windhoek, Namibia. Haettu osoitteesta <http://artscouncilnam.org/>
- Nigerian FMIC (2020). Nigerian tiedotus- ja kulttuuriministeriö. Abuja, Nigeria. Haettu osoitteesta <https://fmic.gov.ng/>
- Nigerian tilastot (2020). National bureau of statistics. Abuja, Nigeria. Haettu osoitteesta <https://www.nigerianstat.gov.ng/>
- Nilsson, E. (2019). Afrikan integraatio, Ulkoministeriö, Helsinki.
- NSA (2020). Namibian tilastot. Windhoek, Namibia. Haettu osoitteesta <https://nsa.org.na/>
- Ntarangwi, M., Ingham, K., et al. (2020). Kenya. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/Kenya>
- OKM (2017). Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Haettu osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79811/okm20.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- OKM (2017b). Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.
- OKM (2019). Kulttuuri- ja taidepolitiikkaa koskevat hallitusohjelmaesitykset vuosille 2019-2023. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Haettu osoitteesta <https://www.teme.fi/wp-content/uploads/2019/11/edk-2019-ak-236868.pdf>
- OKM (2020). Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki. Haettu osoitteesta <https://minedu.fi/kulttuuri>

- OKM (2020b). Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan kestävän kehityksen linjaus. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2020:9*.
- Rantanen, P. (2007). *Sosiaaliset verkostot sosiaalisen pääoman lähteinä Suomessa ja Etelä-Afrikassa* (pro gradu – tutkielma, Tampereen yliopisto)
- SACO (2020). *Employment in the cultural and creative industries in South Africa*. Nelson Mandela University, Etelä-Afrikka.
- School Education Gateway (2020). Euroopan komissio, Bryssel, Belgia. Haettu osoitteesta <https://www.schooleducationgateway.eu/en/pub/index.htm>
- Senegalin hallitus (2020). Dakar, Senegal. Haettu osoitteesta <http://www.sec.gouv.sn/>
- Soiri, I. (2020). Erityisasiantuntija, Pretorian-suurlähetystö. Kulttuuri ja luova talous yhteiskunnan rakentajina Afrikassa haastattelu 10.9.2020.
- Suomen YK-liitto (2020). Kestävän kehityksen tavoitteet. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>
- TEM (2020). Työ- ja elinkeinoministeriö. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta <https://tem.fi/etusivu>
- The Ulkopolitist (2020). Ulkovaltojen presenssi Afrikassa korostaa alueen omaa toimijuutta. [Podcast]. Haettu osoitteesta <https://open.spotify.com/episode/4kq0bD5VqKz0jZF8fc92ok>
- Tilastokeskus (2020). Suomen tilastoja. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta <https://www.tilastokeskus.fi/index.html>
- Tuhkanen, T. (2020). Myymälä2 johtaja. Kulttuuri ja luova talous yhteiskunnan rakentajina Afrikassa haastattelu 9.10.2020.
- Turkanajärven tuulipuisto (2020). Kenia, Etiopia. Haettu osoitteesta <https://ltwp.co.ke/>
- Udo, R. K., Ajayi, J.F. A. et al. (2020). Nigeria. In *Encyclopaedia Britannica Online*. Haettu osoitteesta <https://www.britannica.com/place/Nigeria>
- Ulkoministeriö (2019). Koulutus kehitysyhteistyön ja -politiikan kärkitavoitteeksi. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta https://um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/koulutus-kehitysyhteistyön-ja-politiikan-karkitavoitteeksi-toimenpidesuosituksia
- Ulkoministeriö (2020). Afrikka-strategia perusmuistio 4.2.2020. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2020-AK-284629.pdf>
- Ulkoministeriö b (2020). Vahva kumppanuus EU:n ja Afrikan välillä on Suomen etu, Ulkoministeriö, Helsinki. Haettu osoitteesta https://um.fi/taloudelliset-ulkosuhteet-ajankohtaista/-/asset_publisher/YJNw5woxrWMr/content/vahva-kumppanuus-eu-n-ja-afrikan-v-c3-a4lill-c3-a4-on-suomen-etu/35732
- Ulkoministeriö (2020c). Suomen Afrikka-strategia. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta <https://um.fi/suomenafrikkastrategia>
- UNCTAD (2018). Creative Economy Outlook: Trends in international trade in creative industries. Geneve, Sveitsi.
- UNCTAD (2019). How the creative economy can help power development. Geneve, Sveitsi. Haettu osoitteesta https://unctad.org/en/pages/newsdetails.aspx?OriginalVersionID=2230&Sitemap_x0020_Taxonomy=UNCTAD%20Home;#1547;#Creative%20Economy%20Programme
- UNCTAD (2020). Yhdistyneiden kansakuntien kaupp- ja kehityskonferenssi. Geneve, Sveitsi. Haettu osoitteesta <https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>
- UNDP (2020). YK:n kehitysohjelma. New York, Yhdysvallat. Haettu osoitteesta <https://www.undp.org/>
- UNESCO (2001). UNESCO:n kulttuurista moninaisuutta koskeva yleismaailmallinen julistus, Unescon päämaja, Pariisi. Haettu osoitteesta http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/diversity/pdf/declaration_cultural_diversity_fi.pdf
- UNESCO (2017). Mapping of the status of cultural indicators and statistics in East Africa. Unescon päämaja, Pariisi. Haettu osoitteesta <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/FIELD/Nairobi/unescoculturalstatistics.pdf>

- UNESCO (2018). Culture for the 2030 Agenda. Unescon päämaja, Pariisi.
- UNESCO (Ed.) (2019). Culture and public policy for sustainable development. Unescon päämaja, Pariisi.
- UNESCO (2020). Culture 2030 indicators. Unescon päämaja, Pariisi.
- UNESCO (2020b). Diversity of Cultural Expressions. Unescon päämaja, Pariisi. Haettu osoitteesta <https://en.unesco.org/creativity/>
- UNESCO (2020c). Maailmanperintökohteet, Unescon päämaja, Pariisi. Haettu osoitteesta <https://whc.unesco.org/en/list/&order=region>
- UNESCO (2020d). Periodic reports. Pariisi, Ranska. Haettu osoitteesta <https://en.unesco.org/creativity/governance/periodic-reports>
- United Nations (2015). Transforming our world: the 2030 agenda for sustainable development. New York, Yhdysvallat.
- United Nations (2017). Integrating Agenda 2063 and the 2030 Agenda for Sustainable Development into national development plans: Emerging issues for African least developed countries. Economic Commission for Africa, Addis Ababa.
- United Nations (2018). World Urbanization Prospects: The 2018 Revision, Online Edition. Haettu osoitteesta <https://population.un.org/wup/Download/>
- United Nations (2019). World Population Prospects 2019, Online Edition. Haettu osoitteesta <https://population.un.org/wup/Download/>
- United Nations (2020). Youth. New York, Yhdysvallat. Haettu osoitteesta <https://www.un.org/en/sections/issues-depth/youth-0/>
- United Nations (2020b). COVID-19. New York, Yhdysvallat. Haettu osoitteesta <https://www.un.org/en/coronavirus>
- UTU (2020). Turun yliopisto Namibiassa. Windhoek, Namibia. Haettu osoitteesta <https://ftlab.utu.fi/campus>
- Vastapuu, L., Mattlin, M., Hakala, E. & P. Pellikka (2019). Afrikan megatrendit, Ulkoministeriö, Helsinki.
- Villa Karo (2020). Grand-Popo, Benin. Haettu osoitteesta <https://villakaro.org/>
- Villa Karo & Karila, M. (2009). Huomenta Afrikka!: Villa Karo kymmenen vuotta. Helsinki: Like : Villa Karo.
- WIPO (2020). Maailman henkisen omaisuuden järjestö, Geneve, Sveitsi. Haettu osoitteesta <https://www.wipo.int/portal/en/index.html>
- YLE (2020). Ylen uutiset. Helsinki, Suomi. Haettu osoitteesta <https://yle.fi/>

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-848-9 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)